

Na Taroha Goro 'Onaai Usua Ana

St. Luk

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

Tara'i 'oha gai wai'ado'ado suria gasi 'onaa na Taroha Goro 'a maani'i mora i mareho ha'a-momori 'inia Jisas ma'ua ai'a. Na Taroha Goro ana Luk naasi nai maani ha'agorohia tanagaau neina gai aidangisia do mareho 'isi ra ha'a-momori.

'I sae nara 'unu Luk 'iniasi 'e dokita ma'e sae na matai usu-usu 'abai'i taha nara to'o na'i 'oha bwani. 'Iiasi 'e geresae goro ana Pol mea Mak ma tara'i abe ro'u 'iniraa na'i madoraa ana Jisas. Na'i 'oha na 'ia Luk 'a ha'aagau 'anai usuai Taroha Goro ana, 'a hura'a ma siba suri'i taha nara ha'a-momori 'inia Jisas. Taha na 'irisia naasi do 'ai maani'i goro hura'a tanaai gere sae ana, 'ia Tiofilas, i huudi mamaani 'inia Jisas. Na taha na maani'i ma nuga'i dio 'a ha'ata'inia hura'a do'a mamaani ga'u beiraa i nei narau aidangisia goro a Jisas maagu usu'i. 'Ia Luk 'a mamaani ruhasi'i ro'u i ringeringe adaa'i Jiu na 'igaau mana geresae ana nai bwara 'anai aidangisi'i.

'Ia Luk 'a rabasia do 'ia Tiofilas 'ai aidangisia goro 'iatei naasia Jisas ma'e taha na boi 'ana. Mia Luk haraaria 'a aidangisia ma hinihinia ha'a-momori taha na usu-usu 'abaia.

Gasi 'a rago i mareho na 'o bwani aidangisia 'abaia Jisas. Rei'uaa na o'asi, 'oha na 'oi 'oha'iniai bukani, 'oi 'ome'ome 'ini'i taha na'o ai'a aidangisi'i mau nara haoru tana'o na'i tahingamu.

1 ¹Tana'o Tiofilas:
'A ragoi nei ra bwane usu'i mamaani 'ini'i mwane maho na hau'ia Jisas na'i madoraa na awa bei'ameu. ²Mana mareho narau usu-usu 'abai'i, ra'i mareho nameu bwane rongo'i beiraaui nei narau wanara'i maa 'ini'i. 'Iraau naasi inoni tatau'aro ana'ia God narau maania hura'a i tarohasi tanaraui inoni. ³Hoita, suria 'inau ro'u naasi ta'i abe nau bonasiai siba ha'agorohia ro'u i mamaani 'inia Jisas mau mai na'i taraawa'ana, 'inau nau raba usua ro'u ta buka tana'o. Mwanemaui Tiofilas, 'au haua o'asi ⁴do neina 'oi 'irara ha'agorohia doni mareho nara ha'ausuri'o 'ini'i ra'i mareho ha'a-momori.

**Enjel Gebrel 'A 'Unua Hura'a
Do 'Ia Jon Bwareomaea 'Ai Huta**

⁵Na'i 'oha 'ia Herod 'a mwaeraha na'i Jiudea, 'e Piriisi na atana 'ia Sakaraea na awa ro'u na'i madoraasi. 'Iia 'e ta'i 'iniraaui ruruhai Piriisi nara 'unurauu 'inia'i Abaeja. Mana urao ana Sakaraea 'ia Elisabet. 'Ia Elisabet 'e urao baaniai burungana Eron. Mia Eron 'e 'etana'i Na'ohadaaui Piriisi na'i 'oha bwani. ⁶Ia Sakaraea mea Elisabet ra'i inoni odo-odo na'i maana God nararu awa suri'i tarau i Ha'atora mana heiatenga'i ana'ia God. ⁷Ma'ata, raru ai'a to'o gare, suria 'ia Elisabet 'a 'amara, mirarua raru wari hako'a ro'u.

⁸Hoita, ta'i 'oha, 'ia Sakaraea 'a tau'aro na'i Ruma Maea ana God, 'inia 'a tari mai 'oha anai ruruha ana 'anai hauai tatau'aro adaau. ⁹Ma suriai ringeringe adaaui Piriisi na'i 'ohasi. 'Iraau rau gaasi ha'ara 'anai sadoia tei naasi nai siri na'i Ruma Maea 'anai suungiai insens. Naasi ni ha'ara 'a auru hunia Sakaraea magu siri 'anai suungiai insens. ¹⁰Na'i madoraasi, 'a ragoi noni nara goni mai na'i maana Ruma Maeasi 'anai ha'arahesi.

¹¹Ma na'i 'oha na 'ia Sakaraea 'a suungiai insens, 'e enjel ana Araha God 'a ha'amaranga tanaa. 'A ura na'i aba odo 'inia'i dora maea nara susuungiai insens. ¹²Na'i 'oha na 'ia Sakaraea 'a 'omesia, 'a kaku ta'aa i ahuna, ma maaa'u di'u. ¹³Mana enjel 'a ha'atee o'ani 'inia, "O'i abui maaa'u Sakaraea! 'Ia God 'a rongoai ha'arahesi amua mana urao amua 'ai ha'ahutaai gare mwane ma'oi ha'a-atana 'inia Jon. ¹⁴'I'amurua murui wa'ewa'e di'u 'inia, mai rago ro'u i nei narai wa'ewa'e 'inia'i huta ana, ¹⁵suria 'iia 'ai ha'i inoni hauasa na'i 'ado'adona Araha God. 'Iia 'ai abui gonohia ta waen, ma'ua gonohia ta wai ni bweu he'ete'i ro'u moi wou. Na Hi'ona Maea 'ai awa beia taraawa'a mau na'i ahuna inana. ¹⁶'Ai rago inoni ni Israel nai wairaaui aho'i mai 'anai aho'isia Araha God adaau. ¹⁷'Iia 'ai to'o mena nai wetewete 'onaaia rarabea Elaija. 'Ai boi na'i na'o 'inia Araha 'anai ha'aagauraaui inoni 'anai boi ana. 'Ai ha'ahaguraaui aho'i ama bei'i gare adaa'i ma'ai rihosi'i 'adoma'idi nei ra hairaesii beia God marai awa 'onaai nei nara awa odo-odo."

¹⁸Mia Sakaraea 'agu songa'i o'ani, "Ai he'uai 'iraraa agua doni marehosi 'a ha'a-momori? 'Inia 'inau 'au wari'a, mana urao agua 'a wari'a ro'u."

¹⁹Mana enjel 'a aramia o'ani, "Inaua Gebrel, minau 'au ura na'i maana God 'ado dangi. 'Ia God na ha'ataariau mai 'anai ha'atee bei'o 'anai maania tana'o i taroha gorosi. ²⁰Ma'ata suriai ai'a hinihini'i amu'i ha'atee agu'i, i'oe 'oi baanguu tari dangi nai huta i gare amua. Ni ha'atee agu'i rai to'o ha'a-momori na'i huunai madora'a 'ana."

²¹Na'i 'ohasi 'iraaui mwane inoni ani narau awa 'anai ha'arahesi na'i abau 'omaa rau mamasia Sakaraea do'ai hura'a mai. Rau wai'ado'ado 'inia'i ore na haa siri raronai Ruma Maea. ²²Ma na'i 'oha nagu hura'a mai, 'a ai'a ha'atee tarairaaui ma haa'i moi ha'ara tanaraau 'inia'i rimana'i. Na'i 'ohasi rau 'iraraa do'e mareho na ha'amaranga tanaa na'i Ruma Maea.

²³Ma na'i 'oha na hako i sade ana 'anai tagora, 'ia Sakaraea 'agu aho'i 'ari ruma ana. ²⁴Na'i gere muri moi mai, 'ia Elisabet 'a to'ora 'inia'i gare, ma'e rima hura na awa hatara'i moi na'i ruma. ²⁵Mia Elisabet 'a ha'atee o'ani,

“Naasi 'ia Araha God 'agu goro 'iniau ma rahia baaniaui ninima na awa beiau 'inia ai'a to'ora gare.”

Enjel 'A 'Unua Hura'a Do 'Ia Jisas 'Ai Huta

26Na'i ononai hura ana Elisabet na to'ora 'iniaai gare, 'ia God 'a ha'ataaria enjel Gebrel 'ari na'i 'omaai Nasaret na'i Provensi Galili. 27I enjel 'a taha beiai gere urao haoru ta'aa na ai'a 'ari mau beia ta mwane. Na atanai gere uraosi 'ia Meri. Mia Meri 'a haguha'gu beiai sae na atana 'ia Josep. 'Ia Josep 'a huta mai baaniai burungana Deved i mwaeraha. 28Mana enjel 'a 'ariwou ma ha'atee o'ani, “Wa'ewa'e raha di'u tana'o Meri! 'Ia God 'a awa bei'o ma ha'agorohi'o.”

29'Ia Meri 'a torakoke i 'adoma'ina ma kakui ahuna 'ini'i 'ado'ado 'ada'i ha'atee 'isi. 30Mana enjel 'a ha'atee o'ani, “Abui maaa'u Meri! 'Ia God 'a 'ome taeni'o. 31I'oe 'oi to'ora 'inia ta gare mwane, ma na'i 'oha nai huta 'oi ha'a-atana 'inia Jisas. 32'Iia 'ai ha'i inoni hauasa marai 'unua 'iniaai garena God na ororiu ara'a. 'Ia Araha God 'ai ha'amwaerahaa 'onaai wauwa ana, 'ia Deved. 33Mana garesi 'ai marungiraa' tarau i saeni Israel mana heimarungi ana 'a bwa'i 'oha nai hako.”

34Mia Meri 'a ha'atee o'ani, “Ma'ai to'o he'ua i marehosi, na'i 'oha nau ai'a awa mau beia ta mwane?” 35Mana enjel 'a aramia o'ani, “Na Hi'ona Maea 'ai boi na'i hungamu, mana mena ana God na ororiu ara'a 'ai awa bei'o. Tarana naasi na garesi 'ai maea, marai 'unua 'iniaai garena God. 36'O 'iraraai gere inamu a Elisabet? Ra 'adoma'inia do'ia 'agu bwa'i to'o gare'a. Ma na'i 'ohani 'ia 'a to'ora 'iniaai gare, rei'uaa na wari, me naani'a i ononai hura ana. 37'Ia God 'a bwa'i mareho nai bwara tanaa.”

38Mia Meri 'a o'ani, “Inau 'e inoni tatau'aro ana Araha God. 'A goro do'ai to'o o'asi tanaau 'onaai 'unua amua.” Naasi mana enjel 'agu hano baania.

Meri 'A Garihia Elisabet

39Na'i murina moi 'ohasi, 'ia Meri 'a ha'ataura'i ma raurau 'ari 'anai 'omaa na'i toroi Jiudea. 40Na'i 'oha na ataha wou na'i 'omaasi, 'a siri na'i ruma ana Sakaraea ma ha'atee wa'ewa'e tanaa Elisabet. 41Na'i 'oha 'ia Elisabet 'a rongoai ha'atee wa'ewa'e na hua Meri tanaa, na gare na'i ahuna Elisabet 'a 'ihara'i, mia Elisabet 'a rabe beiai Hi'ona Maea.

42Ma na'i ringe raha 'a ha'atee hurasi o'ani, “'Ia God 'a ha'agorohi'o di'u'i mwane urao hako, mai ha'agorohiai kakae na'oi ha'ahutaa. 43'A 'ua gasi na 'ia God 'a ha'agorohiau o'asi 'inia, 'oha i'oe, inana Araha agua 'o boi 'anai garihiau? 44I'oe 'e inana Araha, 'au 'iraraa o'asi, 'inia na'i moi 'oha nau rongoai ha'atee wa'ewa'e amua tanaau, na gare na'i raronai ahuguni 'a 'ihara'i 'iniaai wa'ewa'e. 45'Ia God 'ai ha'agorohi'o 'iniaai hinihinia amua do'ai to'o ha'a-momori tana'o i taha na duruduru 'inia.”

Gana ni Ha'aasa Ana Meri

46Mia Meri 'a o'ani,
“Ni tahingagu 'a ha'aasaa Araha God.

- 47 Mau wa'ewa'e,
 'inia 'iia na ha'atahiau.
- 48 'Iia 'a 'adoma'iniau i inoni tatau'aro ana,
 rei'uaa nau ai'a ororiu.
 Na'i 'ohani ma 'ari'a, na mwane ugui inoni
 rai ha'arangasia hura'a i ha'agorohiau na haua God,
- 49 'inia mareho hauasa na haua tanaau 'inia mena ana.
 Na atana na maea.
- 50 'Iia 'a ahu ta'ahirai nei nara ginagina 'inia,
 suri'i mwane ugui inoni he'ete'i hairiu.
- 51 'Iia 'a hau'i mwane tatau'aro hauasa 'inia mena ana.
 'Iia 'a taari 'adara'iniraau nei nara 'adoma'i ha'ata'eraau haariraau.
- 52 'A ha'a-hura'ahiraau mwaeraha baani'i dora ni heimarungi adaa'i,
 ma ha'a-ororiuraau nei rau heiheiraau aho'i.
- 53 'Iia 'a hanganiraau 'ini'i mwane mareho goro 'i nei ra hioro,
 ma ha'a-taariraau beira'i kongari nei ra toto'ora.
- 54-55 'Iia 'a 'a'auhigaau Israel, i inoni tatau'aro ana'i,
 ma ahu ta'ahia tarau a Ebrahim mana warowarona'i,
 'onaai durua ana tanaraau wauwa agaa'i.”
- 56 Mia Meri 'a ga'i 'onaai oru hura na awa beia Elisabet, maagu aho'i 'ari
 'omaa ana na'i Nasaret.

Na Huta Ana Jon Bwareomaea

57 Na'i 'oha nagu tari mai madoraa ana Elisabet 'anai ha'ahuta, 'a
 ha'ahutaai gare mwane. 58 Iraau noni ana'ia Elisabet, miraau nei narau
 mono goni ta'i 'omaa rau rongoai heita'ahi 'ia Araha God na haua tanaa,
 marau wa'ewa'e beia 'inia.

59 Ma na'i warunai dangi, rau goni mai 'anai hauai ringei aha ha'ara
 tanaai kakae, ma 'anai ha'a-atana 'inia Sakaraea, 'e ha'amarahu suriai
 amana. 60 Mana inanaai garesi 'a ha'atee wetewete tanaraau o'ani, “Ai'a. Na
 atana 'ia Jon!”

61 Miraau inoni rau o'ani 'inia, “Mi'oe ai'a tanei na'i burungamu nai
 to'oraai atasi.” 62 Naasi marau haai ha'ara tanaai amanai garesi 'anai 'unua
 ta ata nai 'irisia nana.

63 Mia Sakaraea 'a hauai ha'ara tanaraau dorai haua tanaa ta mareho
 'anai usu-usu na'iei. Ma na'i 'oha narau haua tanaa, 'a usua o'ani, “Na
 atana 'ia Jon.” Na'i 'ohasi na mwane inoni hako ra heimwaota'i di'u.
 64 Ma na'i mau 'ohasi 'a matai hadahada aho'i ma taraawa'a ha'aasaa
 God.

65 Na mwane inoni na'i 'omaasi 'a kakui ahudaau hako, mana marehosi ra
 hadanga'inia suri'i mwani 'omaa na'i toroi Jiudea. 66 Miraau hakoi nei rau
 rongoa rau wai'ado'ado surisuria, rau o'ani, “Romwane, 'ai ha'i sae he'ua na'i
 'oha nai raha ara'a?” Rau ha'atee o'asi, suria rau aidangisia doni mena ana
 God 'a awa beiai garesi.

'Ia Sakaraea 'A Gana Ha'aasaa God

67 Mia Sakaraea, amana Jon, 'a rabe beiai Hi'ona Maea ma ha'atee rarabeanga'ini'i taha 'ia God na 'unu'i tanaa.

68 “Gau magai ha'atee ha'agorohia Arahaga, i God agaau Israel, 'inia 'iia 'a boi 'anai ruhasiraaui inoni ana'i.

69 'A haua tanagiai Ha'atahi na wetewete na hura'a baaniai burunganai inoni tatau'aro ana, 'ia Mwaeraha Deved.

70 Naasi taha na duruduru 'inia na'i ngoodaa'i rarabea ana'i 'oha bwani.

71 'A durua do 'ai ha'atahigia baani'i maerongaga, mei baani'i hakoi mena adaa'i nei ra 'utaigia.

72 'Iia 'a ha'ata'ini'ai ahu heita'ahi ana tanaraaui wauwa agaa'i, suria 'a ai'a kaku'aai duruduru ana tanaraau na wetewete ma maea.

73 Na durudurusi 'a haua tanaa Ebrahim, i wauwa agaau.

74 'A 'unua do 'ai ha'atahigia baaniraaui maerongaga, magai abui maaa'u na'i 'oha gai tau'aro tanaa God,

75 beiai awaha na maea mana odo-odo na'i maana suri'i mwane dangiga.

76 Mi'oe gare agua, rai 'unu'o 'e rarabea ana God ororiu ara'a, suria i'oe 'oi na'otara tanaai Araha 'anai ha'agauraaui noni 'anai boi ana.

77 'Oi taroha'inia tanaraaui inoni i tahi tarau na 'ia God 'ai matai haua tanaraau

'oha nai 'adoma'i nugas'i'i ora-ora'a adaa'i.

78 Ma'ai o'asi 'ini'ai ahu heita'ahi ana God tanagaau.

'Onaai sina na ara'a, i Ha'atahi aga 'ai boi baaniai aro

79 'anai bewaasiraaui nei narau awa na'i kuhi,

mara awa na'i bahainai heimarungi anai mae.

'Iia 'ai na'otaragia 'anai hagu goro aho'i beia God.”

80 Mia Jon 'a raha ara'a ma ha'i sae raroma goro. 'A 'ari ma awa na'i dora mangasara, tari 'oha na taraawa'a heitaroha'i tanaraaui inoni nai Israel.

Na Huta Ana Jisas

(Matiu 1:18-25)

2 1 Na'i madoraa na kekerei maua Jon, 'ia Ogastas na mwaeraha adaaui Rom, 'a ha'a-urasi'ai ringe 'anai usu ata tanaraau hakoi mwane inoni suri'i 'ado dora narau awa na'i bahainai heimarungi ana. 2 (Naasi 'etanai usu ata naigui to'o na'i madoraa na 'ia Kuirinias na Primia 'anai Provensi Siria.)

3 Na mwane inoni hako ra hano baani'i 'omaa nara awa suri'i mara 'ari 'anai usu ata suri'i huudi 'omaa adaa'i.

4 Naasi 'ia Josep 'a hano baaniai 'omaai Nasaret na'i Provensi Galili, ma 'ari na'i Betlehem, 'omaa ana Deved, na'i Provensi Jiudea. 'Ia Josep 'a 'ari Betlehem, suria 'iiasi 'e burungana Deved. 5 Mia Meri nara durua tanaa Josep 'anai waina, raru ta'i hano ro'u 'anai usu ata. Mia Meri 'a bwane to'ora 'ini'ai gare.

6 Ma na'i 'oha narau awa na'i Betlehem, 'a tari mai madoraa anai gare 'anai huta. 7 Mia Meri 'a ha'ahutaai 'etanai gare ana, 'e gare mwane. 'A ho'ua

'ini'i bwana, ma ha'adadaoa na'i dora ni hangani mwamwaa, suria na'i ruma ni mahuara 'a ai'a taradarua.

Enjel 'A Taroha'inia Hura'a

Do 'Ia Jisas 'A Huta

⁸Ma na'i rodosi, ra'i sae nara awa hura'a baaniai 'omaasi narau 'omesuri'i siip adaa'i. ⁹Raugu 'asu'a mana enjel ana Araha God 'a ha'ata'i tanaraau, mana rarahana Araha God 'a bewaasiraau. Miraau maaaa'u di'u. ¹⁰Mana enjel 'a ha'atee o'ani tanaraau, “Mou abui maaaa'u! 'Inau 'au boi beiai taroha na goro tana'amou 'anai ha'a-wa'ewa'eraaui mwane inoni hako. ¹¹Na de'eni, i nei 'anai ha'atahi'amou na huta mai na'i 'omaa ana Deved. 'Iia naasi Kraest i Araha. ¹²Ma naani ha'ara 'inia tana'amou. Moi 'omesiai gare nara ho'ua 'ini bwana nara ha'adadaoa na'i dora ni hangani mwamwaa.”

¹³Raugu 'asu'a ma'e kae ruruhai enjel rau rurugoni mai beiai nata enjel ani marau ha'atee ha'agorohia God o'ani,

¹⁴“Ha'ahauasaa God na'i aro,

mana gooroha ana 'ai awa beiraui nei na'i marewana na 'ia God 'a ahugoro 'iniraaui.”

¹⁵'Iraaui enjel rau aho'i ara'ai aro, miraaui 'omesuri siip raugu o'ani 'iniraaui hairiu, “Gaau magai 'ari 'omesiai taha na to'o na'i Betlehem, na 'ia Araha God na ha'arangasia tanagaau.”

¹⁶Marau raurau 'ari Betlehem, rau sadoia Josep mea Meri mana kakae na dadao na'i raronai dora ni hangani mwamwaa. ¹⁷Na'i 'oha narau 'omesiai kakae, rau maani'i mwane mareho na enjel 'a maani'i tanaraau 'inia kakae. ¹⁸Miraau nei narau rongo'i, rau heimwaota'i di'u 'ini'i mareho narau maani'i. ¹⁹Mia Meri 'a nuga'i mareho 'isi na'i 'adoma'ina ma wai'ado'ado suri'i tarau. ²⁰Miraau na 'omesuri siip rau aho'i. Rau ha'aasaa marau ha'atee ha'agorohia God 'ini'i mwane mareho narau rongo'i marau 'omesi'i. Ra to'o 'onaaii taha i enjel na maani'i tanaraau.

Jisas Ra Ha'a-atana

²¹Na'i 'oha na gare 'a tari warunai dangi, ra haua tanaai ringei aha ha'ara marau ha'a-atana 'inia Jisas. Naasi ata na enjel 'a bwane 'unua mau na'i 'oha na ai'a toto mau na'i ahuna inana.

Josep Mea Meri Raru Waia Jisas

'Ari Ruma Maea Na'i Jerusalem

²²'Agu tari mai madoraa ana Josep mea Meri 'anai ha'a-wariwariraru aho'i na'i maana God 'onaai Ringe ana'ia Moses na 'unua 'anai haua murinai huta anai gare.^f Raru waiai kakae 'ari Ruma Maea ana God na'i Jerusalem 'anai wateai gare tanaa Araha God, ²³'inia na Ringe ana'ia Moses 'a o'ani,

^{2:22} Levitikas 12:1-8 Na'i murinai huta nai hauai gare, na urao 'a do'o'a na'i maana God ma na'i 'ohasi 'ai awa hatara'i na'i ruma. Murinai oru tangahuru mana oru dangi, ni uraosi 'ai hauai ho'asi tanaa God 'anai ha'a-wariwaria aho'i.

“Na 'adodi 'etadi gare mwane rai wate'i tanaa Araha God.”[†] 24 Miraru haua ro'u i ho'asi tanaa God suriai ringe na 'ia Moses na 'unua dorai ho'asi 'inia ta rua abei 'ao ma'ua ta rua garei waibora.

25 Na'i 'ohasi 'e sae atana 'ia Simion 'a awa na'i Jerusalem. 'Iia 'e sae odo-odo na awa suriai hei'irisina God. 'Ia Simion 'a mamasiai 'oha na 'ia God 'ai ha'ataaria mai ta nei 'anai ruhasiraau inoni nai Israel. Mana Hi'ona Maea 'a rabe beia, 26 ma bwane 'unua tanaa do 'iia 'a bwa'i mae tari 'oha 'ai 'omesiai Ha'atahi na 'ia Araha God 'a duruduru 'inia 'anai ha'ataaria mai. 27 Mana Hi'ona Maea 'a tau'aro na'i raromana Simion, ma 'ari na'i Ruma Maea. Ma na'i muri, 'ia Josep mea Meri raru ataha mai 'anai watea Jisas tanaa Araha God 'onaai Ringe ana'ia Moses na 'unua.

28 Mia Simion 'a suru'iai kakae ma ha'atee ha'agorohia 'inia God. 'A o'ani,

29 “Araha God, na duruduru amua 'a to'o ha'a-momori'a.

Naasi, 'au wa'ewa'e'a mau ha'aagau 'anai mamaro baaniai marewanani. 30-31 'Inia 'inau wanara'i maa 'inia nei na'o ha'aagau 'anai ha'atahiraau mwane inoni hako.

32 Na kakaeni 'ai 'onaai raita nai ha'ata'iniai huunai tara tanaraau nei narau ai'a Jiu, ma'ai ha'a-ororiu'ameu inoni amu'i nai Israel.”

33 Mia Josep mea Meri raru heimwaota'i 'ini'i mareho na 'ia Simion na 'unu'i 'iniai gare adarua. 34 Ma na'i 'oha 'ia Simion 'a ha'agorohiraau hako, magu ha'atee o'ani 'inia Meri, “Ni gareni, 'ai ragoi noni nai Israel nai ha'a-auruhiraau, ma'ata 'ai rago ro'u i nei nai ha'a-ara'ahiraau. 'Inia naasi maho na 'ia God 'a 'ome sigihia 'anai haua. 'Iia 'e ha'ara 'anai ha'ata'inia God tanaraau noni. Ma'ata 'ai ragoi nei narai ura bwarasia, 35 mana mwane mareho nara bainihu suri'i 'adoma'idaa'i rai ha'ata'i hura'a. Mei tana'o Meri, na ahutotou 'ai maata'i 'onaai naihi na ganu tauraga na'i to'ohunumu.”

36 Na'i ro'u i 'ohasi 'e urao rarabea nara 'unua 'inia 'Aana na awa beiraau na'i Ruma Maea ana God. 'Iia 'e gare ana Panuel baaniai burungana 'Asa. 'Ia 'Aana 'a wari di'u'a, me 'iia 'e nao. 'E biu harisi nararu ha'iwai mwane ana, mana mwane ana 'a mae baania. 37 'Iia 'a awa 'ari, mana harisina 'agu buna tari na'i waru tangahuru mana hai. 'Ado dangi mana rodo 'a siri Ruma Maea ana God 'anai ririhunga'i. 'A ha'aririta'i ngau ma awa moi 'anai ha'arahesi. 38 Na'i 'oha na hadahada maua Simion beia Josep mea Meri, 'ia 'Aana 'a 'ariwou beiraau ma ha'atee ha'agorohia God 'iniai gare adarua. Ma na'i muri, 'a maania Jisas tanaraau nei narau mamasiai boi anai Ha'atahi 'anai ha'atahiraau inoni nai Israel.

39 Na'i 'oha 'ia Josep mea Meri raru hau'i hako i taha na Ringeringe ana God na 'irisia, rarugu aho'i 'ari 'omaa adarua i Nasaret na'i Provensi Galili. 40 Mia Jisas 'a raha ara'a beiai wetewete mana madoma, mia God 'a ha'agorohia di'u.

Jisas 'A Awa Na'i Ruma Maea Ana God

41 Ha'atai na'i 'ado harisi i amana mana inana Jisas raru 'ari Jerusalem 'anai ha'ato'oai rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau. 42 Ma'e ta'i 'oha,

na taha mai madoraa 'anai 'ari ro'u 'anai rongosi, 'ia Jisas harisina 'a tari ta'i tangahuru mana rua. 'Ia amana mia inana raru waia ro'u 'ari 'anai dangi hauasa naasi. ⁴³Na'i 'oha na ngaugoni 'a hako, 'ia amana mia inana Jisas raru hano 'anai aho'i 'ari 'omaa adaa, mia Jisas 'a awa mau na'i Jerusalem. Mirarua raru ai'a 'iraraa o'asi, ⁴⁴inia raru 'adoma'inia do'a ga'i awa ta dora beiraaui na'i kae ruuha narau ta'i hanosi. Ma naasi raru hano'a suriai dangi bubu. Ma na'i su'urahi, rarugu taraawa'a siba suria beiraaui nei ana'i, mei beiraaui sae narau hei'irara'i. ⁴⁵Na'i 'oha nararu ai'a sadoia, rarugu aho'i 'ari Jerusalem 'anai 'ome 'inia. ⁴⁶E rua dangi na hako'a ma rarugu to'oanai heinagu ana beiraaui Ha'ausuri adaa'i Jiu na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ana God. 'A bahurongo suri'i taha narau maani'i ma sosonga'iniraaui. ⁴⁷Miraaui nei narau rongoa rau heimwaota'i di'u 'inia aidangi ana mana heiarani ana'i.

⁴⁸Na'i 'oha 'ia inana mia amana raru 'omesia, raru kae heimwaota'i di'u ro'u 'inia. Mia inana 'a ha'atee o'ani 'inia, "Garegu, ni 'uaana na'o haua o'asi 'inia tana'amiria? 'I'amiria amamu 'a kae ta'aabemiria di'u 'ini'o, 'ini bonasiai sadoi'o."

⁴⁹Mia Jisas 'a o'ani 'inirarua, "Ni 'uaana muru sibaniau 'inia suri'i mwani dora? Muru ga'i 'iraraa do 'inau wai awa na'i ruma ana Amagu!" ⁵⁰Mia Josep mea Meri raru ai'a aidangisiai taha 'ia Jisas na 'unua tanararua.

⁵¹Naasi 'ia Jisas 'a aho'i beirarua 'ari Nasaret ma awa bahainai heimarungi adarua. Mia inana 'a nuga'i mareho nara to'o 'isi na'i 'adoma'ina ma wai'ado'ado tarau suri'i. ⁵²Naasi mia Jisas 'a raha ara'a beiai madoma mia God miraaui inoni rau wa'ewa'e 'inia.

Na Heitaroha'i Ana Jon Bwareomaea

(Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

3 ¹Na'i ta'i tangahuru mana rimaana harisi na 'ia Taebirias na mwaeraha 'anai Rom, 'ia Pontias Paelat naasi na Primia 'anai Provensi Jiudea, mia Herod Antipas naasi na heimarungi na'i Provensi Galili. 'Ia Pilip, do'orana Herod naasi na heimarungi na'i Provensi 'Ituria mana'i Trakonaetis mia Lisianas na heimarungi na'i Abilin. ²Ma na'i ro'u i 'ohasi, 'ia 'Anas mea Kaeafas nararu Na'ohadaaui Piriisi adaa'i Jiu. Hoita, na'i 'ohasi 'ia God 'a haa'i ha'atee ana'i tanaa Jon, garena Sakaraea, na'i 'oha na 'ia Jon 'a awa na'i 'omaa mangasara. ³Mia Jon 'a 'ari suri'i 'omaa gaarangiai wai Jordan 'anai taroha'ini'i ha'atee ana'ia God tanaraui inoni. 'A o'ani 'iniraaui, "Moi rihosi baani'i mwane baronga ta'a'i amoo'i mamoi bwareomaea, mia God 'ai 'adoma'i nugasi'i 'inomoo'i." ⁴Na'i 'oha bwani 'ia rarabea Aisaea 'a usu taroha'iniai boi ana Jon. 'A o'ani,

"E nei nai totoro hura'a na'i dora mangasara. 'Ai ha'atee o'ani,

'Moi ha'aagau! 'Ia Araha 'a gaarangi boi'a.

Moi ha'a-odoodoi tara tanaa.

⁵Moi anoi'i mwane marawai,

mana mwane bo'obo'o, mana hungahunga moi ha'a-auruhi'i.

Na tara mwakirukuru'a moi ha'a-odoodo'i,
mana tara nara kokekoke'a moi ha'a-aratarai.

6 Mana mwane inoni hako raigui 'omesia
do 'ia God 'ai ha'atahiraau.'”⁷

7 Hoita, 'a ragoi inoni nara boi do'ia Jon 'ai bwareomaearaau. Me tara'i nei 'iniraau ra ai'a boi beiai huunai 'ado'ado 'anai rihosi. Mia Jon 'a ha'atee o'ani 'iniraau, “I'amou mwane mwaa ta'a'i! 'A 'ua? Mou 'adoma'inia doni bwareomaea moi nai 'a'auhi'amou 'anai bainihu baaniai ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai ha'ataaria mai? 8 Onaa namou 'irisiai bwareomaea mamoi nugasii barongamoo'i nara ta'a'i, mamoi hau'i mareho goro nai ha'ata'inia domou rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i. Mou gasigu 'adoma'inia do'ia God 'a bwa'i ha'a-mama'ai'amou do 'inia huta amooi mai 'onaai warowarona'i a Ebrahim. 'Inau wai 'unua tana'amou, 'ia God 'a matai ha'a-aho'ita'ini'i hau 'ini, marai ha'i warowarona'i a Ebrahim. 9 I'a God 'a ha'aagau'a 'anai ha'a-mama'airaui nei nara ai'a 'adoma'i orisi. 'A 'onaai nei na ha'aagau 'anai arai'i dioi mwane hasi'ei. 'Onaa nara bwa'i hungu 'ini'i hua goro, 'ai ara dio suri'i raridi mai gaasi'i ara'ai 'eu 'anai suu gata'ini'i.”

10 Miraau inoni rau songa'inia Jon o'ani, “Onaa na o'asi, ma'e taha namei haua 'anai ha'ata'inia domeu rihosi baani'i ora-ora'a amee'i?”

11 Mia aramiraau o'ani, “Iatei 'ini'amou na to'o rua to'oni abe, 'ai hisungia mo'o na pohara 'inia ta ta'i nei, mia mo'o na to'o mahoingau 'ai hisungia mo'o na ai'a to'ora mahoingau.”

12 Ma ra'i sae haha'a takisi nara boi do'ai bwareomaearaau, rau o'ani 'inia, “Ha'ausuri, me 'imeeu 'e taha namei haa?”

13 Mia Jon 'a aramiraau o'ani, “Moi abui ha'angoni di'uai siha ha'a na gaumani na soia baaniraui inoni 'anai takisi 'inia.”

14 Ma tara'i hehei'oi ra boi beia mara o'ani 'inia, “Me 'imeeu 'a 'ua? 'E taha namei haa?”

Mia aramiraau o'ani, “Moi abui ha'a-mama'usiraui inoni 'anai ha'i ha'a tana'amou, ma'ua to'o haisubuni 'anai rahi ha'a baaniraau. Moi wa'ewa'e 'inia siha ra horimou 'inia.”

15 Na 'ado'adodaui inoni hako ra wetewete 'anai 'omesiai Ha'atahi, marau 'adoma'inia do 'ia Jon naasi gasi na 'ia God na 'ome sigihia. 16 Mia Jon 'a aramiraau o'ani, “Inau 'au bwareomaea'amou 'inia wai, mia mo'o nai boi na'i murigu, 'ai bwareomaea'amou 'inia Hi'ona Maea mana 'eu. 'Iia 'a ororiu di'uau minau ai'a arari 'anai mwaoro auru 'anai wawasi'i sandol ana'i. 17 Iia 'a ha'aagau 'anai hoairaui noni goro baaniraui nei ta'a'i, 'onaai nei na hoai'i koradi wiit ana'i baani'i kahokahodi. 'Iia 'ai nugaraui noni goro na'i dora goro, ma'ai ha'a-mama'airaui noni ta'a'i, 'onaai nei na nuga ha'agorohi'i koradi wiit na'i dora 'ana mana kahokahodi 'a suu gata'ini'i na'i 'eu na bwarai kuru.” 18 Ma ra'i mwane mamaani he'ete'i hairiu o'asi na 'ia Jon na hau'i 'anai taroha'inia Taroha Goro tanaraui inoni. Ma ha'ata'uraui wetewete 'anai orisi'i barongadaa'i nara ta'a'i.

19Ma'e ta'i 'oha, 'ia Jon 'a raongia Herod Antipas 'iniaia waina ana Herodias, 'e urao ana ga'u a do'orana, ma 'ini'i ro'u i mwane mareho ta'a'i na haa'i. 20Mana ta'i mareho na ta'aa di'u ro'u wou na haua, naasi i 'unua ana tanaraaui sae hehei'oi 'anai gaasia Jon Bwareomaea na'i rumaniho'o.

'Ia Jon 'A Bwareomaeaa Jisas

(*Matiu 3:13-17; Mak 1:9-11*)

21Na'i 'oha na 'ia Jon 'a bwareomaearaaui inoni, 'oha narau ai'a nugaa mau na'i rumaniho'o, 'iia 'a bwareomaeaa ro'ua Jisas. Ma na'i 'oha 'ia Jisas 'a ha'arahesi, na aro 'a heihoa, 22mana Hi'ona Maea 'a dio na'i hungana na'i 'omehanai waibora. Ma'e ringe na ao diomai baaniai aro 'a o'ani, "I'oe naasi garegu nau ta'ahi'o ororiu, mau ahugoro 'ini'o."

Burungana Jisas

(*Matiu 1:1-17*)

23'Oha na 'ia Jisas 'a tari oru tangahurui harisi, nagu taraawa'a hura'a 'anai hauai tatau'aro ana 'anai ha'ausuriraui inoni. Na'i 'ado'adodaui inoni, rau 'adoma'inia do'ia Jisas 'e gare ana Josep.

Mia Josep 'e garena Hilae,

24 mia Hilae 'e garena Matat,

'ia Matat 'e garena Livae,

mia Livae 'e garena Melkae.

'Ia Melkae 'e garena Janai,

mia Janai 'e garena Josep.

25 'Ia Josep 'e garena Matataeas,

'ia Matataeas 'e garena 'Emos.

'Ia 'Emos 'e garena Neham,

mia Neham 'e garena 'Eslae.

'Ia 'Eslae 'e garena Nagai,

26 mia Nagai 'e garena Maat.

'Ia Maat 'e garena Matataeas,

mia Matataeas 'e garena Semein.

'Ia Semein 'e garena Josek,

mia Josek 'e garena Joda.

27 'Ia Joda 'e garena Joanan,

mia Joanan 'e garena Risa.

'Ia Risa 'e garena Serababel,

mia Serababel 'e garena Saltiel.

'Ia Saltiel 'e garena Nerae,

28 mia Nerae 'e garena Melkae.

'Ia Melkae 'e garena Adae,

mia Adae 'e garena Kosam.

'Ia Kosam 'e garena Elmadam,

mia Elmadam 'e garena 'Eri.

- 29 'Ia 'Eri 'e garena Josua,
 mia Josua 'e garena 'Eliesa.
 'Ia 'Eliesa 'e garena Jorim,
 mia Jorim 'e garena Matat.
 'Ia Matat 'e garena Livae,
 30 mia Livae 'e garena Simion.
 'Ia Simion 'e garena Jiuda,
 mia Jiuda 'e garena Josep.
 'Ia Josep 'e garena Jonam,
 mia Jonam 'e garena Elaeakim.
 31 'Ia Elaeakim 'e garena Milia,
 mia Milia 'e garena Mena.
 'Ia Mena 'e garena Matata,
 mia Matata 'e garena Netan.
 'Ia Netan 'e garena Deved,
 32 mia Deved 'e garena Jesi.
 'Ia Jesi 'e garena Obed,
 mia Obed 'e garena Boas.
 'Ia Boas 'e garena Salmon,
 mia Salmon 'e garena Nason.
 33 'Ia Nason 'e garena Aminadab,
 mia Aminadab 'e garena Admin.
 'Ia Admin 'e garena Anae,
 mia Anae 'e garena Hesron.
 'Ia Hesron 'e garena Peres,
 mia Peres 'e garena Jiuda.
 34 'Ia Jiuda 'e garena Jekop,
 mia Jekop 'e garena Aisak.
 'Ia Aisak 'e garena Ebrahim,
 mia Ebrahim 'e garena Tera.
 'Ia Tera 'e garena Neho,
 35 mia Neho 'e garena Sirag.
 'Ia Sirag 'e garena Riu,
 mia Riu 'e garena Peleg.
 'Ia Peleg 'e garena Eba,
 mia Eba 'e garena Sila.
 36 'Ia Sila 'e garena Keinan,
 mia Keinan 'e garena Afaksad.
 'Ia Afaksad 'e garena Siem,
 mia Siem 'e garena Noa.
 'Ia Noa 'e garena Lamek,
 37 mia Lamek 'e garena Metusala.
 'Ia Metusala 'e garena Inok,
 mia Inok 'e garena Jered.

'Ia Jered 'e garena Mahelalel,
mia Mahelalel 'e garena Kenan.

38 'Ia Kenan 'e garena Enos,
mia Enos 'e garena Set.
'Ia Set 'e garena Adam,
mia Adam 'e garena God.

Saetan 'A Ohongia Jisas

(*Matiu 4:1-11; Mak 1:12-13*)

4 ¹Ia Jisas 'a bwareomaea hako, magu hano baaniai wai Jodan. Na'i 'ohasi na Hi'ona Maea 'a rabe beia. Mana Hi'ona Maea 'a waia 'ari na'i dora mangasara. ²Ma'e hai tangahurui dangi na awa na'i dorasi na 'ia Saetan 'a ohongia na'iei. Na'i madoraasi 'a ai'a ngau, ma na'i ha'ahakona 'ia Jisas 'agu hiuro.

³Mia Saetan 'a ha'atee o'ani 'inia, “Onaa i'oe garena God, 'oi ha'atee tanaai hauni mai aho'ita'i bredi.”

⁴Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Na'i Usu-usu Maea ra usu o'ani, 'I sae 'a bwa'i tahi moi 'iniai huai bredi.”[†]

⁵Mia Saetan 'agu waia ara'a na'i dora ahaaha. Ma na'i moi gere madora, 'a ha'ata'ini'i hako tanaai mwane kantri na'i marewana hako, ⁶⁻⁷magu ha'atee o'ani 'inia, “Onaa na'oi topira'i ruru ma'oi ha'arahesiau, 'oi marungi'i mwane kantri 'isi mana toto'ora adaa'i wai hau'i hako tana'o. 'Inia na mwane mareho 'isi ra hau'i hako tanaau, ma 'inau wai matai hau'i tanaa mo'o nawai raba hau'i tanaa.”

⁸Mia Jisas 'agu aramia o'ani, “Ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, 'Moi ha'arahesia moi Araha God amouu, me 'iia moi namoi tau'aro tanaa.”[†]

⁹Mia Saetan 'a waia 'ari Jerusalem ma ha'a-urasia na'i dora ahaaha na'i hunganai Ruma Maea ana God, magu o'ani 'inia, “Onaa i'oe garena God, 'oi rege auru. ¹⁰'Inia ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, “Ia God 'ai ha'a-taariraui enjel ana'i 'anai 'a'auhi'o. ¹¹Rai dau bwarasi'o 'ini'i rimadaa'i mana uwamu'i ra bwa'i maara 'ini'i hau.’” ¹²Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Na Usu-usu Maea 'a o'ani, 'Moi abui ha'imaania Araha God amouu.”[†]

¹³'Oha 'ia Saetan 'a ohongia hako Jisas 'ini'i heiohongi 'isi, 'iia 'agu nugasia 'ana ta 'oha goro naigui sadoia 'anai ohongia ro'u.

Taraawa'anai Tatau'aro Ana Jisas

(*Matiu 4:12-17; Mak 1:14-15*)

¹⁴Mia Jisas 'a aho'i 'ari Provensi Galili, mana mena ana Hi'ona Maea 'a awa beia. Na tarohana 'a 'adarara hako 'ari suriai mwane 'omaa na'i Provens naasi, mei suri'i tara'i dora he'ete'i ro'u wou. ¹⁵Ma na'i 'oha na ha'ausuri suri'i ruma ni ha'arahesi adaa'i Jiu, na mwane inoni hako ra ha'a-aneanea.

Jisas Ra 'Itaa Na'i 'Omaai Nasaret

(*Matiu 13:53-58; Mak 6:1-6*)

16Mia Jisas 'a aho'i 'ari Nasaret, i 'omaa na raha ara'a iei. Ma na'i dangi ni mamaro adaau i Jiu 'a siri na'i ruma ni ha'arahesi 'onaai bwane hahaua ana. Mia Jisas 'a ura ara'a ma 'oha'i baaniai Usu-usu Maea. 17Mana usu-usu nara haua tanaa 'anai 'oha'iniasi, 'e dorai usu-usu na 'ia rarabea Aisaea na usua.

'A kehasiai bukasi, ma sadoiai dora 'anai 'oha'i ma 'oha'inia hura'a o'ani,

18 “Na Hi'ona Maea ana Araha God 'a awa beiau,

suria 'iia na 'ome sigihiau

'anai taroha'iniai Taroha Goro tanaraau pohara.

'Iia 'a ha'ataariau 'anai taroha'inia hura'a

do 'iraau nei nara hunasiraa na'i rumanih'o rai ha'a-hura'ahiraau dadara'a,

mana nei ra kuru rai 'ome'ome aho'i,

mana nei nara awa ha'ata'airaau rai dadara'a.

19 Mia Araha God 'a ha'ataariau mai 'anai taroha'inia hura'a

do 'a bwa'i ore a mai ha'ata'iniai heita'ahi ana tanaraau inoni ana'i.”†

20Mia Jisas 'a honosiai buka ma haua aho'i tanaai nei na na'otaranai

rihunga'i ma heinagu auru 'anai ha'ausuriraau inoni. Na mwane inoni na'i

rumasi rau wana to'obuu 'inia. 21Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniraau, “Na

dorai Usu-usu Maea namou rongoa nau 'oha'inia ani, 'a to'o ha'a-momori na'i 'ohani.”

22Miraau hakoi nei narau awa 'isi, ra ha'atee wa'ewa'e 'inia Jisas marau heimwaota'i 'ini'i mwane mareho rongo goro na maani'i. Miraau gu ha'atee o'ani, “E gare moi ana Josep naasi.”

23Jisas 'a o'ani 'iniraau, “Au 'iraraa domou raba 'unuai dora i ha'atee na o'ani 'iniau, 'Na nei na matai ha'agorohi'i inoni baani'i daoha, 'ai ha'agorohia ga'u haaria 'anai ha'ata'iniai mena ana.’ 'Ado'ado 'ana, “Onaa i'oe naasi Ha'atahi, 'oi haa'i na'i 'omaa amua haari'o i ha'abu'oahu nameu rongoa na'o hau'i na'i Kapaniam.”

24Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, ai'a rarabea'a do 'iraau inoni na'i 'omaa ana rai ha'ahoua. 25Na'i madoraa ana rarabea Elaija na'i 'oha bwani, 'a ragoi nao na'i Israel narau rongomaata'i. Na'i madoraa, 'e oru harisi mana aba na ai'a rangi ma 'e hioro raha na to'o 'ari hako suri'i 'omaa hako na'i dorasi. 26Rei'uua na towa'i o'asi, 'ia God 'a ai'a ha'ataaria Elaija 'anai 'a'auhia ta ta'i nao na'i kantri ana haaria, ma'ata 'e nao na'i 'omaa Sarefat na'i dora ra 'unua 'iniai Saedon na 'ia God na ha'ataaria Elaija do'ai 'a'auhia. 27Ma na'i madoraa ana rarabea Elaesa, 'a ragoi inoni na'i Israel na sadoiraau i daoha nara 'unua 'iniai lepa. Ma ai'a ta ta'i nei 'iniraau 'ia God 'ai ha'agorohia, ma'ata 'e inoni ni Siria moi na atana 'ia Neman, na 'ia God nagu ha'agorohia.”

28Na'i 'oha na 'iraau inoni na'i ruma ni ha'arahesi rau rongoi mareho 'isi, rau taesu'a di'u 'ana Jisas. 29Naasi rau suruta'e 'anai tariha'inia hura'a Jisas

baaniai 'omaasi. Ni 'omaasi 'a awa ta'eha na'i hungahunga. Naasi rau waia 'ari na'i bwaunai rihua na awa gaarangiai 'omaa dorai gaasia dio. ³⁰Mia Jisas 'a siri hokahoka na'i 'uruhadaau ma hano baaniraa.

Mamaani 'Iniai Sae Na Bwaunia i Adaro

(Mak 1:21-28)

³¹Mia Jisas 'a 'ari Kapaniam, 'e 'omaa na'i Provensi Galili. Ma na'i dangi ni mamaro adaui Jiu, 'a ha-ha'ausuriraaui inoni na'i ruma ni ha'arahesi.

³²Mana inoni hako rau heimwaota'i di'u 'ini'i ha'ausuringa'i ana'i, 'inia rau 'ome 'iraraa do'iia 'a huunai 'irara'i mareho na maani'i.

³³Ma na'i ruma ni ha'arahesi na'i madoraasi, 'e sae na bwaunia adaro na awa 'isi, mana saesi 'a awara raha ara'a o'ani, ³⁴“Eii! Jisas, saeni Nasaret! 'O raba 'uaameuni? 'O boi 'anai ha'a-ta'ai'ameu? 'Inau 'au 'iraraa ha'agorohi'o! I'oe nei na maea na'o boi baania God.”

³⁵Mia Jisas 'a ha'atee hurasi tanaai adarosi. 'A o'ani, “'O'i papaku, ma'oi hura'a mai baania mo'osi!” Mana adarosi 'a 'idira'inia mo'osi dio na'i ano huniraa, magu hura'a baania, ma'ata 'a ai'a ha'amaaraai saesi.

³⁶Na mwane inoni hako ra heimwaota'i di'u mara heisosonga'i hairiu o'ani, “Romwane! 'E tahasi? Ni ha'atee ana'i ra to'o mena mara wetewete di'u! 'A ha'atee moi tanaraui adaro 'anai hura'a mara hura'a'a.” ³⁷Mana tarohana Jisas 'a 'adarara hako 'ari suri'i mwane 'omaa he'ete'i ro'u wou gariai Kapaniam.

Jisas 'A Ha'agorohi'i Mwani Daoha He'ete'i Hairiu

(Matiu 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸Mia Jisas 'a hura'a baaniai ruma ni ha'arahesi ma 'ari ruma ana Saemon. Ma na'i rumasi 'e urao na mata'i raha di'u na awa iei ma raorao di'u i abena. Mana uraosi 'e hungona Saemon. Miraangu ha'angonia Jisas 'anai 'a'auhia. ³⁹Jisas 'a 'ariwou na'i bobonai be'anai uraosi, ma ha'atee wetewete tanaai mata'isi do'ai hura'a baania. Na'i mau 'ohasi, mana mata'i 'a rigisia'a, ma suruta'e ma ha'aagau mahoingau 'adaau.

⁴⁰Na'i 'oha na aurui sina, ra ragoi nei nara waa'i mai inoni nara sadoi'i mwane daoha he'ete'i hairiu. Mia Jisas 'a dau wou na'i hungadi, mara goro aho'i. ⁴¹Mia Jisas 'a taari'i hura'a i adaro baaniraa tara'i sae, mana adaro ra ha'atee hurasi o'ani, “'Ioesi garena God.”

Mia Jisas 'a ha'a-aburaaui wetewete dorai abui ha'atee'a ro'u, suria 'a 'iraraa dorau aidangisia do'iia naasi Ha'atahi.

Jisas 'A Taroha'iniai Ha'atee Ana God Suri'i Mwane Ruma ni Ha'arahesi

(Mak 1:35-39)

⁴²Ma na'i mau i haho'oa ta'aa na'i nata dangi, 'ia Jisas 'a 'ari haaria na'i dora bwaranga. Miraui inoni rau siba suria naraugu buna sadoia. Na'i 'oha

narau sadoia, raugu ha'atee ha'abwarasia, marau 'unua tanaa do'ai awa ga'u beiraaui na'i Kapaniam. ⁴³Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Nau wai taroha'inia ma'ata i Taroha Goro 'inia i heimaru'ngi ana God 'ari suri'i tara'i 'omaa ro'u wou, 'inia naasi tarana na 'ia God 'a ha'ataariau mai 'inia.” ⁴⁴Naasi, mia Jisas 'a 'aariha hairiu 'anai taroha'iniai Taroha Goro suri'i ruma ni ha'arahesi na'i Provensi Jiudea.

**Jisas 'A 'Ome Sigihiraaui
Rongoiusuri Tahamora Ana'i
(Matiu 4:18-22; Mak 1:16-20)**

5 ¹E ta'i 'oha 'ia Jisas 'a ura na'i one na'i bobonai kae bwera i Galili,[†] mana inoni rau goni mai hunia 'anai bahurongo'i ha'atee ana'ia God, rau ha'asu'isu'ia di'u. ²Ma 'omesiai rua ora na'i wai, gaarangiai one. Miraaui sae ahu-ahuasi narau nuga'i ora 'isi, rau poru wasi orima'ini'i hu'o adaa'i. ³Miagu ta'e ara'a na'i ora ana Saemon, ma 'unua tanaa do'ai gere usuha'inia hura'a baaniai bobonai one, mia Jisas 'agu heinagu na'i ora 'anai ha'ausuriraaui inoni narau goni wou beia.

⁴Ma na'i 'oha na mamaani hako tanaraaui inoni, 'agu o'ani 'inia Saemon, “Oi saraa hura'a i ora amua na'i dora su'u mamoi gaasia dioi hu'o, mamoi to'oi'i tara'i mwane ii'a.”

⁵Mia Saemon 'a o'ani 'inia, “Saemaua, meu bona matoo suriai rodo bubu nabongi ani, ma ai'a ta ta'i ii'a namei to'oa. Ma'ata mei haua ro'u suriai 'unua amua.” ⁶Oha naraugu haua 'onaai 'unua ana Jisas tanaraau, mana hu'o 'a honu'a 'iniai ii'a, 'a gaarangi moi maai ohogao. ⁷Miraaui booriraaui tara'i abe adaa'i na'i nata ora 'anai boi 'a'au. 'Oha narau ataha mai beiraaui, raugu buna ha'ahonua ro'u i rua ora 'ini'i ii'a, mana ora ra gaarangi marai dodo.

⁸Na'i 'oha 'ia Pita 'a 'omesia o'asi, 'a topiruru auru tanaa Jisas ma o'ani, “Oi 'ari wou baaniau Araha, 'inau 'e inoni ora-ora'a!” ⁹Ia Pita 'a ha'atee o'asi suria 'a bu'o i ahudaa'i 'ini'i mwane ii'a narau ngahui'i. ¹⁰Mirarua rua garena Sebedi, 'ia Jems mea Jon nararu 'a'auhia Pita, raru heimwaota'i di'u ro'u.

Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, “Oi abui maaaa'u! Taraawa'a na'i 'ohani ma 'ari'a, 'oi wairaaui mai sae beiau 'onaai rau'i amu'i ii'a na'i wai.” ¹¹Miraaugui usu'i ora ara'ai dora mamata. Rau nugasi'i mwane mareho marau suria Jisas.

**Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae Lepa
(Matiu 8:1-4; Mak 1:40-45)**

¹²Mia Jisas 'a ariwou ma taha na'i 'omaa na awa iei sae na to'ia i daoha nara 'unua 'iniai lepa. Ni abena 'a 'ome ta'aa hako 'iniai lepa. Mana 'oha na saesi 'a 'omesia Jisas, 'a boi beia ma topiruru ma mwaoro auru na'i ano. Ma

^{5:1} Suri'i mwani Baebol ra ai'a 'unua “kae bwera i Galili,” ra 'unua moi “kae bwera i Geneserat.” Ma'ata raru ta'isada moi. Geneserat 'e dora na'i bobonai kae bwera i Galili.

ha'angonia wetewetea Jisas o'ani, “Araha, 'onaa 'o mwa'emwa'e, ma'o ga'i ha'agorohiau aho'i baaniai daoha na to'iauni.”

¹³Mia Jisas 'a taranga'inia hura'a i rimana, 'a dau wou beia ma o'ani, “Io, 'au mwa'emwa'e moi, 'oi goro'a aho'i!” Na'i mau 'ohasi, na abena 'agu goro aho'i. ¹⁴Mia Jisas 'a ha'aabua wetewete o'ani, “Oi abu maania ga'u tanaa ta sae i maho na to'o bei'o. 'Oi 'ari odo-odo beiai Piriisi mai 'iraraa haaria do i'oe 'o goro aho'i. Naasi ma'oi hauai bane amua tanaai Piriisi maai ho'asi 'inia 'onaa'i 'unua ana Moses, 'anai ha'ata'inia tanaraaui noni do'o goro'a.”

¹⁵Ma rei'uua na ha'aabua mo'osi, na taroha 'inia Jisas 'agu 'adarara ro'u wou baaniai na'o. Ma ragoi nei ra boi 'anai bahurongo'i ha'ausuringa'i ana'i, ma 'anai ha'agorohiraaui baani'i daoha adaa'i. ¹⁶Ma'ata 'a ragoi 'oha 'ia Jisas 'a nugasiraaui inoni 'anai 'ari haaria na'i dora bwaranga 'anai ha'arahesi.

Jisas 'A Ha'agorohiai Nei Na Nugui Abena

(*Matiu 9:1-8; Mak 2:1-12*)

¹⁷Ma'e ta'i dangi na 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuri, ra'i Farisei ma tara'i Ha'ausuri ro'u 'anai Ringe ana'ia Moses narau heinagu na'i dorasi. Rau boi baani'i 'omaa na'i Provensi Galili mei Jiudea mei baaniai 'omaa raha i Jerusalem. Mana mena ana Araha God 'a awa beia Jisas 'anai ha'agorohirai nei ra daoha. ¹⁸Ma na'i 'ohasi, ra'i inoni ra suru'ia mai sae na sadoiai abe nugu mana saesi 'a dadao na'i be'ana. Rau ha'imaania dorai waia siri tanaa Jisas, ¹⁹magu bwara 'inia'i rago di'u anai inoni. Mei suriai bwara ana tanaraau, rau suru'ia ta'eha suriai tara hanehane 'anai ta'ehai hunganai rumasi. Hunganai rumasi 'a sada moi. Rau tahangiai dora na'i hunganai ruma, marau toto'oa dioi saesi na'i 'uruhadaaui inoni na'i gaarangiai dora na 'ia Jisas na ura iei. ²⁰Oha 'ia Jisas 'a 'ome 'iraraai hinihinidaau, 'agu o'ani 'inia, “Geresae agua, na ora-ora'a amu'i 'au 'adoma'i nugas'i'i hako tana'o.”

²¹Miraaui na Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses narau awa 'isi raugu 'adoma'i o'ani haariraaui, “I sae he'ua naasi? 'A 'adoma'inia do 'ia naasia God? 'Ia moia God nagau 'iraraa na matai 'adoma'i nugas'i'i ora-ora'a! 'Iia 'a ha'atee ha'ata'ia God!”

²²Jisas 'a aidangisiai taha na awa suri'i 'adoma'idaa'i, magu o'ani 'iniraaui, “'A 'ua namou to'oraa 'inia'i 'adoma'isi? ²³Taha na mwada'u? 'Anai 'unua tanaai saesi do'au 'adoma'i nugas'i'i ora-ora'a ana'i, ma'ua 'anai 'unua tanaa do'ai ura maai hahano? 'Anai 'unua tanaa mo'osi do'au 'adoma'i nugas'i'i ora-ora'a ana'i 'a mwada'u, 'inia 'a bwarai 'iraraa 'onaa ra 'adoma'i nugas'i'i ora-ora'a ana'i ma'ua ai'a. ²⁴Naasi, 'inau i Gare'i Inoni wai hauai maho namou 'adoma'i ha'abwaraa ma moigu'i 'iraraa do 'au to'oraa ro'u i mena 'anai 'adoma'i nugas'i'i ora-ora'a na'i marewanani.”

Naasi magu o'ani 'inia'i sae na abe nugusi, “Nau wai 'unua tana'o, 'oi ura ara'a, 'oi suru'iai be'amu, ma'oi 'ari ruma amua!”

²⁵Na'i mau 'ohasi na saesi 'a ura ara'a na'i maadaau hakoi inoni. 'A rahiai be'ana na dadao iei ma aho'i 'ari 'omaa ana, 'a ha'aasaa God. ²⁶Miraaui mwane inoni narau 'omesiai marehosi ra bu'o hakoi ahudaa'i, marau

ha'aasaa God. Rau honu 'iniaia maaaa'u marau ha'atee o'ani, "E kae mareho raha di'u nagau 'omesia na'i dangini."

Jisas 'A Soia Livae

(Matiu 9:9-13; Mak 2:13-17)

27Na'i muri 'ia Jisas 'agu hura'a wou ma 'omesiai sae na heinagu na'i dora ni horihori takisi. Na atanai saesi 'ia Livae. 'Iiasi 'e sae na tatau'aro tanaai gaumani 'anai si'ogoni'i takisi. Jisas 'agu o'ani 'inia, "Livae, 'oi boi suriau 'onaai rongoiusuri agua." 28Na'i mau 'ohasi, mia Livae 'a ura ara'a ma nugasii' mwane mareho ana'i ma suria'a Jisas.

29Naasi 'ia Livae 'agu hauai kae ngaugoni tanaa Jisas na'i ruma ana. Ma ragoi inoni ha-ha'atakisi mana taraani inoni moi nara boi na'i ngaugonisi. 30Miraau na Farisei, ma tara'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses nara aba beiraaui Farisei raugu ha'atee ha'a-ta'airaaui rongoiusuri ana'ia Jisas o'ani, "Ni 'uaana namou ngau 'inia beiraaui sae ha-ha'atakisi miraaui sae ta'a'isi?"

31Mia Jisas 'agu aramiraau o'ani, "Na sae nara goro moi abedi ra bwa'i rabasiai 'a'au baaniai sae na matai ha'agorohi'i daoha, me 'iraau moi nei nara daoha nara rabasiai 'a'au. 32'A o'asi ro'u, 'inau boi na'i marewanani, ai'a do 'anai 'a'auhiraau inoni odo-odo, ma'ata 'au boi 'anai 'a'auhiraau inoni ora-ora'a dorai rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i."

Ha'ausuringa'i Bwani 'A Bwa'i 'Ari Goni

Bei'ai Ha'ausuringa'i Haoru

(Matiu 9:14-17; Mak 2:18-22)

33Ma tara'i inoni ra ha'atee o'ani 'inia Jisas, "Ado 'oha 'iraau rongoiusuri ana'ia Jon Bwareomea mana rongoiusuri adaa'i Farisei ra ha'aririta'i ngau 'anai ha'arahesi. Mi'oe na rongoiusuri amu'i rau ai'a ha'aririta'i ngau moe'a, rau ngau mara gono moi."

34Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "A 'ua? 'I'amou mou 'adoma'inia do 'iraau nei ra awa na'i rongo ni ha'iwai rai ha'aririta'i ngau 'oha na awa beiraaui a mo'o ra ha'aha'iwaia? 'Abwa'i! 35Ma'ata tari 'oha na nei na ha'iwai rai waia baaniraau maraigui matai ha'aririta'i ngau 'iniaia ahutotou adaaui."

36Mia Jisas 'agu ha'ausuriraau ro'u o'ani, "Abwa'i nei 'ai karia mwada'u ta maakari na'i to'oni haoru ana 'anai tata ponosia 'iniaia dora na maakari na'i to'oni bwani. 'Onaa nai haua o'asi, 'ai here ha'ata'ai'ai to'oni haoru ana, mana maakari to'oni haorusi, 'a bwa'i 'ome ta'isada bei'ai to'oni bwani.

37"Nata mareho ro'u, 'abwa'i nei nai matai nuga waen haoru suri'i bei bwani nara tagora'i 'ini'i uri-uri mwamwaa, 'inia na bei bwani ra bwane 'a'asi. Na'i 'oha na waen haoru 'ai su'u, na bei bwani rai pusu. Naasi mana waen rai ahe gata'ini'i, mana bei rai maakari ta'a'i. 38Na waen haoru rai niga'i ma'ata na'i bei haoru ro'u. 39Na nei na gonohiai waen bwani na'i na'o,

5:34-35 Ni 'ado'ado 'anai heihaha'uuni 'a o'ani: Ai'a ta'isada do 'iraau rongoiusuri ana'ia Jisas rai ha'aririta'i ngau 'oha 'ia Jisas 'a awa mau beiraaui. Na'i 'oha 'ia God 'ai waia Jisas baaniraau, naasi madoraa goro 'anai ha'aririta'i ngau 'iniaia ahutotou adaaui.

'agu ai'a rabasia'a ro'u i waen haoru. 'Ai 'unua doni waen bwani na goro di'uai waen haoru."

'Iraaui Sae Rau Ororiu Di'uai

Dangi ni Mamaro

(Matiu 12:1-14; Mak 2:23-3:6)

6 ¹Ma'e ta'i dangi ni mamaro adaau Jiu, na'i 'oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau tahahoro na'i 'ubutadi moui wiit, 'iraau rongoiusuri raugu rahi'i tara'i nei marau rogaroga'i baani'i kahokahodi marau ngaa'i dora ngaungau. ²Ma tara'i Farisei rau o'ani 'iniraa, "Mou ga'i bwa'i husi'i wiit 'isi. Na'i dangi ni mamaro, i Ringe ana'ia Moses 'a ha'aabuai tau'aro na'i dangisi!"

³Mia Jisas 'a aramiraa o'ani, "A 'ua? Mou ai'a 'oha'inia mamaani 'inia Mwaeraha Deved mana nei narau ta'i hano na'i 'oha narau hioro? ⁴Ia Deved 'a siri na'i Ruma Maea Saira ana God ma ngaa'i breidi nara ha'amaea ma hanganiraa ro'u i nei rau ta'i hano. Na breidi 'iraau moi na Piriisi narau matai ngaa. Naasi 'ia Deved 'a horosia ro'u i Ringe mia God 'a ai'a taesu'a 'ana." ⁵Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraa, "Inau Gare'i Inoni, 'inau 'au matai 'unu'i maho 'iraau sae ra matai haa'i na'i dangi ni mamaro. 'Inia 'inau naasi Araha 'anai dangi ni mamaro."

Sae Na Mae i Rimana

(Mak 3:1-6; Mati 12:9-14)

⁶Ma'e ta'i dangi ni mamaro ro'u, 'ia Jisas 'a siri na'i ruma ni ha'arahesi adaau Jiu ma ha'ausuriraaui inoni. Ma na'i 'ohasi 'e sae na mae i rima odona na awa ro'u 'isi. ⁷Miraa na Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'ome'ome 'onaa 'ia Jisas 'ai ha'agorohia aho'i sae na mae i rimanasi, do nei narai subunia do'a hauai tau'aro na'i dangi ni mamaro. ⁸Ia Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaa'i ma o'ani 'inia sae na mae i rimanasi, "Oi suruta'e ma'oi ara'a mai na'i na'o." Mana saesi 'a ura ara'a ma ara'a ura na'i dora na mwane inoni rai matai 'omesia. ⁹Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraa, "Wai songa'ini'amou. 'E taha na Ringe ana'ia Moses 'a ha'awategaau 'anai haua na'i dangi ni mamaro? 'Anai haa'i mareho goro, ma'uasi 'anai haa'i mareho ta'a'i? 'Anai ha'atahiai noni ma'ua 'anai ha'amaesia?" ¹⁰Mia Jisas 'a wanasiraa hako'i inoni magu o'ani 'inia saesi, "Oi taranga'inia hura'a i rimamu." 'Oha na taranga'inia hura'a i rimana, na rima na ta'aasi 'a goro aho'i. ¹¹Na'i 'oha na 'iraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses miraa na Farisei rau 'omesia o'asi, rau kaeni taesu'a di'u marau ha'aradorado 'inia ta here narai haua 'ana Jisas.

Jisas 'A 'Ome Sigihiai Waira Ta'i Tangahuru

Mana Rua Ha'ataari

(Matiu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹²'E ta'i dangi ro'u, 'ia Jisas 'agu ta'eha ara'a na'i hungahunga 'anai ha'arahesi. Ma'e rodo bubu na ha'arahesi suria tanaa God. ¹³Na'i haho'oa 'a

'unuraaui mai rongoiusuri ana'i beia, ma 'ome sigihiai waira ta'i tangahuru mana rua, na 'unuraaui 'inia Ha'ataari.

- 14 'Ia Saemon (na 'ia Jisas na 'unua 'inia Pita),
 'ia Andru, do'orana Saemon,
 'ia Jems,
 'ia Jon,
 'ia Pilip
 'ia Batolomiu,
 15 'ia Matiu,
 'ia Tomas,
 mana nata Jems gare ana Alfias,
 'ia Saemon baaniai ruruha ra raba taaria hura'a i gaumani adaui Rom
 baania Israel,
 16 'ia Jiudas gare ana Jems,
 mea Jiudas Iskariot, 'ia mo'o na usuha'inia Jisas tanaraui
 maerongana'i.

Ni Tatau'aro Ana Jisas Na'i Galili

(Matiu 4:23-25)

17 'Ia Jisas 'a dio wou baaniai hungahunga beiraaui Ha'ataari ana'i marau ura na'i dora sada. Ma na'i 'ohasi 'a ragoi rongoiusuri ana'i ma tara'i inoni na'i Jerusalem mei suria hako 'ari i Provensi Jiudea nara rurugoni mai na'i dorasi. Ma ra'i nei ra boi ro'u baaniai rua kae 'omaai Taea mana Saedon nararu awa na'i bobonai asi. 18 Rau boi goni 'anai rongo'i ha'ausuringa'i ana'ia Jisas, ma 'anai ha'agorohiraaui baani'i daoha nara sadoiraaui. Miraui nei na adaro 'a bwauniraaui, 'ia Jisas 'a taari'i hura'a baaniraaui. 19 Na mwane inoni hako rau bonasia dorai hataria, suria na mena ana God na awa beia 'a ha'agorohiraaui nei rau daoha.

Wa'ewa'e Mana Ahutotou

(Matiu 5:1-12)

- 20 Mia Jisas 'a wanasiraaui rongoiusuri ana'i ma o'ani,
 "Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei namou pohara,
 'inia 'i'amou moi awa na'i bahainai heimarungi ana God.
 21 'Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei namou hioro,
 'inia 'i'amou moi dauai taha namou 'irisiasi.
 'Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei namou angi,
 'e madoraa nai boi mau namoi da'a ha'i wa'ewa'e.
 22 'Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei ra 'utai'amou
 mara dingai'amou mara 'isi'isi'amou mara ha'atee ha'a-ta'ai'amou,
 suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i, 'inau i Gare'i Inoni.
 23 "Oha na o'asi, moi honu 'inia wa'ewa'e mamoi maomao. 'Inia 'e heitahari na raha na 'ia God 'a ha'aagau mamasi'amou 'inia na'i aro. Mamoi abui kaku'aa doni wauwa adaa'i ra here ha'ata'airaaui o'asi ro'u i rarabea na'i 'oha bwani.

- 24 Ma'ata 'ai ta'aa di'u tana'amoui nei namou toto'ora,
suria mou bwane awa na'i tahitahi na mwada'u
mana madoraa ni pohara tana'amou 'ai boi mau.
- 25 'Ai ta'aa di'u tana'amoui nei namou ngaungau goro 'ohani,
'inia ni madoraa ni hioro tana'amou 'ai boi mau.
'Ai ta'aa di'u tana'amoui nei namou da'a 'ege'ege'amou,
'inia ni madoraa ni angi mana ahutotou tana'amou 'ai boi mau.
- 26 'Ai ta'aa di'u tana'amoui nei na 'iraau noni rau ha'atee ha'agorohi'amou
do 'i'amou ra'i sae goro.
'Inia na wauwa adaa'i ra ha'atee o'asi ro'u
'iniraaui rarabea pwapwaari'i na'i 'oha bwani.
Ma rei'uaa na o'asi, mia God 'a ha'a-mama'airaaui moi.”

**Ha'ausuringa'i 'Anai Ta'ahiraaui
Maerongamu'i**

(Matu 5:38-48; 7:12a)

27 Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Nau wai 'unua tana'amoui nei namou bahurongoau! Moi ta'ahiraaui maerongamoo'i mamoi goro tanaraaui nei ra 'itamou. 28 Moi ha'angonia God maai ha'agorohiraaui nei ra 'uaasi'amou, mamoi ha'arahesi 'iniraaui nei ra here ha'a-ta'ai'amou. 29 'Onaa 'ia tei nai hidariai babamu, 'oi rihota'i maai hida ro'u na'i nata aba, ma 'onaa 'iatei nai rahia baani'o i to'oni bohura'a amua, nugasiasia mai rahia ro'u i to'oni bo siri. 30 'Iatei nai ha'angoni'o 'inia ta mareho, 'oi haua tanaa. Ma 'onaa ra'i mareho amu'i nara rahi'i baani'o, 'oi abu bonasiai rahi'i aho'i. 31 Ni here na'oi haua tanaa nata sae, 'ai suriai here na'o 'irisia dorai haua tana'o.

32 “Onaa na'oi ta'ahiraaui moi nei narau ta'ahi'o, 'a bwa'i heitahari na'oi daua 'inia. Rei'uaa inoni ta'a'i, mara heita'ahi ro'u moi o'asi. 33 Ma 'onaa 'o goro moi 'iniraaui nei nara goro 'ini'o, 'a bwa'i heitahari na'oi daua 'inia. 'Iraaui inoni ta'a'i mara matai haua ro'u moi o'asi. 34 Ma 'onaa na'oi hisuhisu moi tanaraaui nei na'o 'iraraa dorai hisu aho'i tana'o, 'a bwa'i heitahari na'oi daua 'inia. Rei'uaa 'iraau sae ta'a'i mara matai hisuhisu ro'u moi o'asi, 'inia 'irisia adaaui dorai su'u'i hako tanaraaui aho'i taha narau hisu 'ini'i.

35 “Mi'amou moi ta'ahiraaui maerongamoo'i mamoi goro 'iniraaui. Moi hisu tanaraaui, mamoi abui 'adoma'inia dorai su'u'i aho'i tana'amou i taha namoi hisu 'ini'i. Naasi na heitahari amou 'ai raha, marai 'ome 'iraraa do 'i'amou ra'i garena God na ororiu ara'a. 'Inia 'ia God 'a goro 'iniraaui inoni, rei'uaa na 'iraau inoni rau ai'a ha'atee ha'agorohia ma'ua rau haa'i mwane here ta'a'i. 36 Moi ta'ahiraaui inoni 'onaa God na ta'ahiraaui hako mwane inoni.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Hiiriai Nata Nei

(Matu 7:1-5)

37 'Ia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraaui, “'Oi abui hiiriai nata nei, mara bwa'i hiiri'o ro'u. 'Oi abui hiiri ha'a-mama'ai'ai nata nei, maragu bwa'i hiiri ha'a-mama'ai'o ro'u. 'Oi 'adoma'i nugasiasia 'inonai nata nei maraigui 'adoma'i

nugasi'i ro'u i 'inomu'i. ³⁸Moi hisuhisu maraigui hisu ro'u tana'amou. 'Inia 'onaa moi hi-hisuhisu, na hisu narai haua tana'amou 'ai di'u ro'u wou, mai honu aharau 'onaai baegi nara ha'aburu ha'agorohia mara ha'ahonua ro'u mau. Na hisu narai haa tana'amou, 'ai suriai hisu namou haua tanaai nata nei."

³⁹Mia Jisas 'a haa'i ro'u tara'i ha'atee heiha'auu tanaraau o'ani, "Na nei na kuru 'a bwa'i matai uruai nata sae kuru. 'Onaa 'ai urua, 'irarua rarui ahoda hako dio na'i giru. ⁴⁰Mana rongoiusuri 'a ai'a ahaaha di'uai ha'ausuri ana. Ma'ata na'i 'oha nai daa'i hakoi mwane ha'ausuringa'i ana'i, naasi 'aigui ta'isada beiai ha'ausuri ana.

⁴¹"Ni 'uaana na'o bonasiai rahia 'iniai gere mamamo na'i maanai nata nei, ma'ogu ai'a aidangisiai kae mamamo na'i maamu haari'o? ⁴²'A he'uai 'unua amua tanaai nata nei do'oi 'a'auhia 'anai rahiai gere mamamo baaniai maana, na'i 'oha na 'ioe 'o ai'a wana goro 'iniai kae mamamo na'i maamu haari'o? 'O pwari'i ta'aa! 'Oi rahia ga'u na'i na'o i kae mamamo baaniai maamu neina 'oi matai wana goro 'anai rahiai mamamo baaniai maanai nata nei."

Na Hasi'ei Mana Huana'i

(*Matiu 7:16-20, 24-27; 12:33-35*)

⁴³Mia Jisas 'a ha'atee ro'u o'ani, "Na hasi'ei goro 'a bwa'i matai hungu 'ini'i hua ta'a'i, mana hasi'ei ta'aa 'a bwa'i matai hungu 'ini'i hua goro. ⁴⁴Na hasi'ei goro mana hasi'ei ta'aa 'oi matai 'iraraa 'inia huadi. 'A bwa'i nei nai matai husiai huai 'aai mana memepu suri'i waroraraki, ma'ua suri'i taraani hasi'ei ta'a'i moi. ⁴⁵'A o'asi ro'u, ni sae goro ra hura'a mai mareho goro baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'inia maho goro. Mana sae ta'aa, ra hura'a mai mareho ta'a'i baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'inia maho ta'aa. 'Inia ni ngoo, naasi na ha'arangasia hura'a i taha na honu 'inia 'i raromanai noni.

⁴⁶"Ni 'uaana namou 'unu Araha 'iniau mamougu ai'a ha'isuri'i taha nau 'unu'i tana'amou? ⁴⁷'Iatei na boi na bahurongo ma ha'isuri'i mareho nau 'unu'i, wai ha'ata'inia tana'amou i 'omehana. ⁴⁸'Iia 'a 'onaai sae na tagoraai ruma. 'A 'e'eri ganu dio tarana na'i hunganai hau. Na'i 'oha na to'o i rangi raha mana ahe 'a to'iai rumasi, ni rumasi 'a ai'a 'iha'iha, suria 'ia mo'o na tagoraa 'a tagora ha'ababaua goro. ⁴⁹Mia mo'o na rongo'i ha'atee agu'i magu ai'a ha'isuri'i taha nau 'unu'i, 'a 'onaai sae na tagoraai ruma ana moi na'i ano na ai'a 'e'eri ganu dio tarana. Na'i 'oha na rangi mana wai 'a ahe to'iai rumasi, mana rumasi 'a arobo ma 'adarara!"

Hinihinai Ta'i Sae Mwanemaua

Adaui Hehe'oi

(*Matiu 8:5-13*)

7 ¹Ia Jisas 'a ha'ausuriraa hako inoni na'i dorasi, maagu aho'i 'ari Kapaniam. ²Ma na'i 'omaasi 'e sae na daoha iei 'a gaarangi mae, 'ia

mo'osi 'e sae tatau'aro anai ta'i saemaua na'i ruruhani hehei'oi adaui Rom. Mana sae tatau'arosi 'e sae na ta'ahia di'u. ³Ma na'i 'oha na saemauasi 'a rongo tarohana Jisas, 'agu ha'a-taariraaui tara'i saemaua adaa'i Jiu 'anai 'unua tanaa do'ai boi 'anai ha'agorohia aho'i sae tatau'aro ana. ⁴Miraaui 'ariwou beia Jisas marau ha'abonga'inia wetewete o'ani, "Ia mo'o na ha'ataari'ameu maini, 'a arari do'oi 'a'auhia, suria 'iia 'e sae goro. ⁵Ia ta'ahigaaui i Jiu ma 'a'au 'anai ha'a-urasiai ruma ni ha'arahesi tana'ameu."

⁶Mia Jisas 'agu hano beiraaui 'anai 'ari na'i ruma anai saemauasi. Na'i 'oha na gaarangia wou i ruma, ni saemauasi 'a ha'ataari'i ro'u wou tara'i sae 'anai heisadoi beia Jisas 'anai o'ani 'inia, "Araha, 'oi abui tau'aro raha 'anai hano ha'ataui, 'inia 'inau 'au ai'a arari do'oi boi na'i ruma agua. ⁷Minau ai'a ta'isada ro'u 'anai heisadoi bei'o. Ma'ata 'au 'iraraa do 'onaa na'oi ha'atee moi mana sae tatau'aro agua 'ai matai goro'a aho'i. ⁸Au 'iraraa o'asi, suria 'inau 'au to'oraai nei na marungiaui na 'inau wai ha'isuri'i heiatenga'i ana'i, minau ro'u 'au to'ora'i ro'u i sae hehei'oi na 'iraaui rai ha'isuri'i ro'u i heiatenga'i agu'i. Na'i 'oha nawai o'ani 'inia ta ta'i 'iniraaui, "Oi 'ariwou 'isi,' 'iia 'ai ha'isuria'a ma'ata. Ma 'onaa nawai o'ani 'inia ta nei 'iniraaui, "Oi boi 'ini,' 'iia 'ai boi'a ro'u ma'ata. Ma 'onaa wai o'ani 'ini'ai sae tatau'aro agua, "Oi hauai tau'aroni,' 'iia 'ai haua'a ma'ata."

⁹Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongo'i mareho na 'unu'ia mo'osi, 'a heimwaota'i di'u ma rihota'i ma o'ani 'iniraaui noni hunga rau surisuria, "Romwane! Nau wai 'unua tana'amou, ai'a ta ta'i saeni Israel nawai 'omesia do'ai hinihini tari 'onaaia mo'osi." ¹⁰Na'i 'oha narau aho'i wou na'i ruma, i mwane nara ha'a-taariraaui wou beia Jisas ani, rau 'omesia doni sae na daohasi 'a goro'a aho'i.

Jisas 'A Ha'atahia Aho'i

Gare Mwane Anai Nao

¹¹Na'i muri, 'ia Jisas 'a 'ari 'omaa ra 'unua 'ini'ai Nein, 'iraaui rongoiusuri mana mwane inoni rago rau ta'i hano beia. ¹²Na'i 'oha na gaarangia wou i maanai bara 'anai 'omaasi, 'a 'omesiai suru'ia ada hura'a mai bwea na awa iei sae na mae na'i 'omaasi, mana sae na maesi 'e gare mwane ana 'e nao. Mana garesi, na'asi'a i ta'i gare ana. Ma ragoi inoni na'i 'omaasi narau awa beiai naosi. ¹³Na'i 'oha na 'ia Araha 'a 'omesiai naosi, 'a kae ahutotou di'u ma o'ani 'inia, "Oi abui angi." ¹⁴Naasi 'a 'ariwou ma dau na'i bwea. Miraaui nei narau suru'iai bweasi rau ura papaku. Mia Jisas 'a o'ani 'ini'ai gare na maesi, "Geresae, 'oi suruta'e!" ¹⁵Na'i 'oha nagu ha'atee o'asi moia Jisas, na gare na maesi 'a heinagu ara'a ma ha'atee. Mia Jisas 'a waia aho'i wou tanaa inana. ¹⁶Mana mwane inoni hako rau maaa'u, rau ginata'inia God marau ha'aasaa. Rau ha'atee o'ani, "E rarabea hauasa na ha'ata'i mai beigaau na'i 'ohani. 'Ia God 'a ha'ataaria mai 'anai 'a'auhiraauui inoni ana'i." ¹⁷Mana taroha 'inia Jisas 'a 'adarara hako 'ari suri'i mwane dora na'i Provensi Jiudea, mei suri'i mwane dora hura'a wou gariai Provensisi.

Na Tatau'aro Ana Jisas

Mea Jon Bwareomaea

(*Matiu 11:1-19*)

18Miraau i rongoiusuri ana'ia Jon rau mamaani tanaa 'ini'i mareho na 'ia Jisas na haa'i. Mia Jon 'a soirarua mai waira rua 'ini'i rongoiusuri ana'i 19'anai ha'a-taarirarua 'ari beia Araha 'anai songa'inia o'ani, "I'oe naasi nei nara 'unua do'ai boi 'anai ha'atahi'ameu, ma'uasi 'e nei he'ete'i namei mamasias ro'u mau?"

20Na'i 'oha nararu ataha wou beia Jisas raru o'ani 'inia, "'Ia Jon na ha'ataarimiria mai do 'anai songa'ini'o o'ani, 'A 'ua? I'oe naasi nei nara 'unua do'ai boi 'anai ha'atahi'ameu, ma'uasi 'e nei he'ete'i namei mamasias ro'u mau?"

21Na'i ro'u mau madoraa nararu 'ari wousi, na 'ia Jisas 'a ha'agorohi'i mwane inoni nara sado'i mwane daoha he'ete'i hairiu, ma taari'i hura'a i adaro baani'i tara'i nei, ma ragoi nei ra kuru na ha'a-'ome'omeraau ro'u. 22'Ia Jisas 'agu o'ani 'iniraruai rua rongoiusuri ana Jon, "Murui aho'i 'ari ma murui 'unu'i tanaa Jon i mareho namuru rongo'i mana mareho na muru 'omesi'i nau haa'i. Nei ra kuru ra wanawana'a, nei ra pwaki ra hahano'a, nei nara lepa ra goro aho'i, nei ra pwarongo ra rongorongo'a, nei ra mae ra suruta'e aho'i baaniai mae, miraau pohara ra bahurongoai Taroha Goro. 23'Ia God 'ai ha'agorohiai nei na 'omesi'i mareho nau haa'i, ma ai'a 'adoma'i heiruarua'a 'iniau."

24Na rua rongoiusuri ana'ia Jon raru aho'i 'ari, mia Jisas 'agu mamaani tanaraau inoni 'inia Jon. 'A o'ani, "'A 'ua? Na'i 'oha namou 'ari na'i dora mangasara 'anai bahurongoa Jon, 'e taha namou 'adoma'inia domoi 'omesia? 'E sae na orisia tarau i 'adoma'ina 'onaai ade na gegewao? 25'E sae he'ua namou hura'a 'anai re'ia? 'E sae na siri suri'i to'oni goro nara 'ome goro di'u? Ai'a! 'Iraau nei ra siri suri'i bwana goro miraau sae toto'ora ra awa suri'i ruma adaa'i mwaeraha, ai'a suri'i dora mangasara. 26'Ma'e tahata namou hura'a 'anai 'omesia na'i dora mangasara? 'E rarabea? Ha'amomori, 'e rarabea, ma'ata 'iia ai'a do'e rarabea moi. 27'Ia Jon naasi nei na 'ia God na taroha'i 'abaia o'ani na'i Usu-usu Maea,

'Nau wai ha'ataaria wou i noni heitaroha'i agua na'i na'o 'ini'o.

'Iia nai ha'aagauraau noni 'anai boi amua.'

28Nau wai 'unua tana'amou, 'ia Jon naasi na ororiu di'u'i hakoi mwane inoni nara huta mai na'i marewanani. Ma'ata, namoiwou ta sae na ai'a taraa ororiu na awa na'i heimarungi ana God, 'a ororiu di'ua Jon."

29Na'i 'oha na 'iraau mwane inoni, goni beiraau nei 'anai si'ogoni takisi, rau rongo'i ha'atee ana'ia Jisas, rau 'adoma'i aratara doni ha'a-aratara ana God 'a odo-odo. 'Iraausi na 'ia Jon na bwareomaearaa ani. 30Miraaui Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'itaa i taha God na 'irisia tanaraau, suria rau ai'a raba rihosi marau ai'a 'irisia do'ia Jon 'ai bwareomaearaa.

³¹Mia Jisas 'a o'ani ro'ua, "E taha nawai heiha'auu 'inia nai ta'isada beiraau i noni na'i 'ohani? 'Iraau rau 'ome he'ua? ³²'Iraau rau 'onaai'i gare na matai ha'ariaria nara hainonora na'i dora ni maketi nara awara o'ani 'ari tanaai nata ruruha, 'Ei, meu uuhi'i gana ni hainonora mamou ai'a raba mao, mameu ganari'i gana ni heitori mamou ai'a raba angi.' ³³'I'amou mou haha'ariaria o'asi ro'u! Na'i 'oha na 'ia Jon 'a boi na ha'aririta'i ngau bre di mana gono waen, mou 'unua do 'e adaro na bwaunia. ³⁴Ma na'i 'oha nau boi, Gare i Inoni, mou re'ia do 'au matai gono waen mau matai ngaungau, mamou 'unua do'au ngangaura'a mau bweu 'ini gonohiai waen, ma do 'inau 'e sae goro adaau i noni ha-ha'atakisi miraaui inoni ta'a'i. ³⁵Ma'ata, na awaha odo-odo adaa'i nei narau hinihini'i ha'ausuringa'i amiria Jon 'ai ha'ata'inia hura'a i madoma nara haa'i ha'ausuringa'i 'isi."

Jisas 'A 'Adoma'i Nugasiai

'Inonai Urao Ora-ora'a

³⁶Ma'e ta'i 'iniraaui Farisei na ari'ahua Jisas 'anai ngau beia na'i ruma ana. Mia Jisas 'a siri wou na'i rumasi ma heinagu auru 'anai ngau. ³⁷Ma na'i 'omaasi 'e urao na ora-ora'a di'u na awaiei. Na'i 'oha na uraosi 'a 'iraraa do'ia Jisas 'a awa na'i rumasi, 'a siri mai beiai gere bei 'ome goro na honu 'inia i rumu na si'ini goro di'u. ³⁸'A siriwou ma ura na'i odohanai uwana Jisas ma angi. Na'i 'oha na angi, 'a ha'abunibuniai uwana'ia Jisas 'inia i wainai maana, ma ha'amaahaa 'inia i warihuna. 'A ngooniai uwana'i, ma ringisiai rumusi na'i uwana'i.

³⁹Ma na'i 'oha na Fariseisi 'a 'omesiai mareho na haua i uraosi, 'agu 'adoma'i o'ani haaria, "'Onaa 'e rarabea naasi, 'a ga'i 'iraraa moia mo'o na daa i uwanasi, ma ga'i 'iraraa doni uraosi 'e urao ta'aa."

⁴⁰'Ia Jisas 'a o'ani 'inia i Farisei, "Saemon, 'e mareho nau raba 'unua tana'o."

Mia Saemon 'a o'ani, "E taha ha'ausuri?"

⁴¹Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, "E waira rua nararu kaoni ha'a beiai noni toto'ora na matai wate'i ha'a tanaraau nei narau raba kaoni 'inia i siha ha'a narau 'irisi'i. 'E ta'i na kaoni 'inia i rima merui korai silva, ma'e ta'i 'e rima 'arangi. ⁴²'Iraruai waira ruasi, ai'a ta ta'i 'iniraru naigui su'ua aho'i kaoni ana, suria raru ai'a to'o ha'a arari. Mana mareho na hauai noni toto'orasi, 'a kaku'a'i kaoni adaru'i ma 'adoma'i nugasiraru. Hoita, 'o 'adoma'inia do 'iatei 'iniraruai waira ruasi nai ta'ahia di'ua mo'o nararu kaoni beiasi?"

⁴³Mia Saemon 'a o'ani, "'Inau 'au 'adoma'inia do'ia mo'o na kaoni raha."

Mia Jisas 'agu o'ani 'inia Saemon, "'O odo ha'atai." ⁴⁴Mia Jisas 'a rihota'i wou, 'a wanasiai uraosi ma o'ani 'inia Saemon, "'O 'iraraai uraoni? 'I'oe 'o ai'a haa ta wai tanaau 'anai wasi'i uwagu na'i 'oha nau sirimai na'i ruma amua, me'ia 'a ha'abunibuni'i uwagu 'inia i wainai maana, ma ha'amaha'i 'inia i warihuna. ⁴⁵Mi'oe 'o ai'a ha'amaotoau 'inia ta haingoni. Me'ia 'a ai'a mamarota'i ngoonia moe'a mau i uwagu'i, taraawa'a mau na'i 'oha nau sirimai. ⁴⁶Ma ai'a rumu na'oi haua 'anai bwaugu, me uraoni 'a hauai rumu

na si'ini goro di'u 'anai uwagu'i. ⁴⁷Mawai 'unua tana'o, na mwane ora-ora'a ana'i ra 'adoma'i nugasi'i hako tanaa. Naia na ta'ahiau di'u 'iniasi. Mana nei na ai'a to'ora'i mwane ora-ora'a rago 'anai 'adoma'i nugasi'i, na heita'ahi ana 'ai kekerei moi.” ⁴⁸Mia Jisas 'agu o'ani 'iniaia uraosi, “Na ora-ora'a amu'i ra 'adoma'i nugasi'i hako tana'o.”

⁴⁹Miraau nei narau heinagu na'i dora ngaungau raugu o'ani haariraau, “E sae he'ua naani na matai 'adoma'i nugasi'i 'ini'i ora-ora'a adaa'i inoni?”

⁵⁰Mia Jisas 'agu o'ani 'iniaia uraosi, “I hinihinimu na 'ia God na ha'atahi'o 'inia. 'Oi 'ariwou dadara'a.”

Urao Narau Matai Hano Beia Jisas 'Anai 'A'auhia

8 ¹Na'i muri, 'ia Jisas 'agu 'aariha ro'u 'ari suri'i 'omaa raha mei gere 'omaa na'i Provensi Galili 'anai taroha'iniaia Taroha Goro 'iniaia heimarungi ana God. Mana waira ta'i tangahuru mana rua Ha'ataari ana'i rau ro'u beia. ²Ma ro'u ra'i urao na 'ia Jisas 'a taari'i adaro baaniraau, ma ra'i nei na ha'agorohiraau ro'u baani'i daoha. Tara'i nei 'iniraau naasia Meri ni Magdala na 'ia Jisas 'a taariai biu adaro baania, ³mia Susana, mia Joana, i urao anai sae ra 'unua 'inia Kusa. 'Ia Kusa 'e sae na tatau'aro tanaa Herod 'anai 'omesuri'i mwane toto'ora ana'i. 'Iraau urao 'isi beiraau tara'i urao ro'u narau wate'i ha'a adaa'i 'anai 'a'auhia Jisas mana rongoiusuri ana'i 'ini'i taha narau 'irisi'i.

Ha'atee Heiha'auu 'Iniaia Sae Na Rarasanga'ini'i Korai Wiit

(Matiu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴E ta'i dangi, 'e kae ruruhai inoni baani'i mwane 'omaa he'ete'i hairiu rau boi 'anai baturongoa Jisas. Mia Jisas 'agu haua tanaraau ha'atee heiha'auu na o'ani, ⁵“E ta'i 'oha na 'e ta'i sae na hura'a 'anai hasi korai wiit na'i mou ana. Ma na'i 'oha na rarasanga'ini'i kora, ra'i nei nara to'o na'i tara na sae ra buuri'i, mana gere manu ra dio mara ngaa'i. ⁶Ra'i kora ra to'o na'i ano hunganai hau. Ma na'i 'oha nara tahi ara'a nagu raongi'i sina, mana kora nara tahi ra mae moi aho'i, suria 'a maamaha i dora ra tahi ei. ⁷Ra'i kora ra to'o suri'i dora nara tahi suri'i waroraraki. Naasi na'i 'oha nara tahi ara'a, ra mae aho'i moi suria ni waroraraki ra agu ha'amaesi'i. ⁸Ma ra'i nei ra to'o na'i ano goro, mara tahi goro ara'a mara hungu. Mana hungu nara haa'i ra rago di'u'i ro'u wou i siha korai wiit na hasi'i.” Jisas 'agu ha'ahakoai hadahada ana o'ani, “Tei na to'o karinga 'anai rongo 'ai baturongoa, mai aidangi tarihana.”

Taranai Taha Jisas Na Haa'i 'Ini'i Ha'atee Heiha'auu

(Matiu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹Miraau na rongoiusuri ana'ia Jisas rau songa'inia 'iniaia 'ado'ado 'anai ha'atee heiha'auu na hauasi. ¹⁰Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, “Na'i na'o, 'ia

God ai'a ha'arangasia he'ua i marungiraau nai haai noni ana'i. Me na'i 'ohani 'a ha'ata'inia tana'amou. Mei tanaraau nei narau ai'a hinihini mau, wai hau'i ha'atee heiha'auu tanaraau. Wai haua o'asi neina rei'uaa narai towa'i 'ome'ome marau bwa'i matai 'ome 'iraraa, ma'uasi rai towa'i bahurongo marau bwa'i aidangisia.”†

Jisas 'A Ha'atee Ruhasiai Heiha'auu

'Iniiai Sae Na Hasi Korai Wiit

(Matiu 13:18-23; Mak 4:13-20)

11“Naani 'ana 'ado'ado i ha'atee heiha'auu 'iniiai sae na hasi korai wiit: Ni korai wiit, naasi ha'atee ana'ia God. 12Mana kora na'i tara, naasi 'iraauu nei ra rongo'i ha'atee ana'ia God, mia Saetan 'a boi ma ha'akaku'araau aho'i 'ini'i, dorau gasi hinihini marau tahi. 13Ni kora na'i hunganai hau, naasi 'iraauu nei ra dau'i ha'i wa'ewa'e i ha'atee ana'ia God. Mara ai'a daa'i ore a 'inia na ha'atee ra ai'a ganu dio na'i tahingadaa'i 'onaai hasi'ei ra ai'a ganu i raridi. Tari 'oha raugu siri sado'i'i moi mareho bwara suri'i tahingadaa'i, marau gagata'ini'i hako aho'i mwane ha'atee. 14Ni kora nara awa suri'i warorarak, naasi 'iraauu nei rau rongo'i ha'atee ana'ia God ma ai'a ore a mana 'adoma'idaa'i ra torakoke 'ini taraani mareho marau 'adoma'i riu 'iniiai toto'ora mana mwane hei'irisi anai abe. Tarana naasi, 'a ai'a ta mareho nai goro do'ai hura'a mai baani'i tahingadaa'i. 15Mana kora na'i ano goro, 'a ura 'iniraauu nei ra rongo'i ha'atee ana'ia God mara nuga ha'agorohi'i suri'i tahingadaa'i nara goro mara odo-odo. Rau dau baabau tarau suri'i ha'atee ana'ia God mana mwane mareho goro ra hura'a mai baani'i tahingadaa'i.”

Marewa 'Ai Rara Hura'a

(Mak 4:21-25)

16Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “A bwa'i nei nai suu raita moi 'anai nugaa na'i bahainai rabo'o ma'ua bahainai bwea, 'ai nugaa ma'ata na'i dora ni toki raita 'anai bewaasiraauu inoni nara sirimai na'i ruma. 17'A o'asi ro'u. Na mwane mareho nara awa bainihu suri'i ha'atee agu'i, raigui ha'ata'i hura'a mau. 18Naasi moi bahubahu rongo goro suri'i taha namou rongo'i. Suria 'iatei na aidangisi'i mareho nau maani'i ma araisuri'i, 'ia God 'ai a'oiia tanaai aidangi na bwane to'oraa. Mia mo'o na 'adoma'inia do 'a aidangisi'i mareho nau maani'i magu ai'a araisuri'i, na gere aidangi na to'oraasi, 'ia God 'ai rahia baania.”

Huudi Nei Ana'ia Jisas

(Matiu 12:46-50; Mak 3:31-35)

19'Ia inana Jisas miraau do'orana'i rau 'ariwou 'anai 'omesia, mei suriai rago anai inoni, 'a bwara tanaraau taha beia na'i ruma na awa iei. 20Ma'e ta'i sae na o'ani 'inia Jisas, “Inamu miraau do'oramu'i neiraau hura'asi, maraugu raba re'i'o.”

²¹Ia Jisas 'agu ha'atee o'ani, “Na huunai inagu mana do'oragu'i naasi 'iraaui nei nara baturongo'i ha'atee ana'ia God marau ha'isuri'i.”

Jisas 'A Ha'apapaku'i Tabaosi

(Matiu 8:23-27; Mak 4:35-41)

²²Ma'e ta'i dangi 'ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i rau ta'e ara'a na'i ora ma ha'atee o'ani 'iniraaui, “Gaaui magai 'ari nata batarau 'iniaia bwera.” Miraaugui tahamora ha'arola'si 'ari. ²³Na'i 'oha narau 'a'ari mau, 'ia Jisas 'a dadao moi auru ma mauru'a. Raugu 'asu'a ma'e ro'a mana tabaosi raha na to'iraaui na'i bwerasi, mana ora 'a gaarangi moi maai dodo suria 'a honu 'iniaia wai.

²⁴Miraaui rongoiusuri rau 'ariwou ha'araia Jisas, rau ha'atee o'ani, “Saemaua, Saemaua! Gai dodo'a naani.”

'Ia Jisas 'a suruta'e ara'a ma ha'atee wetewete tanaai ro'a mana tabaosi do rarui papaku. Na'i 'ohasi, na ro'a mana tabaosi raru araisuria, ma biowaa goro aho'i. ²⁵Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “A 'ua? Nahei hinihinimoo'i?”

Miraaugui maaa'u marau kae heimwaota'i di'u, rau heisonga'i hairiu o'ani, “Romwane, 'e sae he'ua naasi? Na'i 'oha na ha'atee tanaai ro'a mana tabaosi, raru araisuria.”

Sae Na Ragoi Adaro Ra Bwaunia

(Matiu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶Ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i raugu taha wou na'i dora ra 'unua 'iniaia Gerasa, na'i nata batarau 'iniaia kae bwera i Galili. ²⁷Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a siriwou na'i one, 'a heisadoi beiai sae ni dorasi na ragoi adaro na bwaunia. 'Iia 'a awa ha'i wa'aroko mai ore'a, ma ai'a awa na'i ruma, 'a awa moi suri'i wabwa nara toringi'i ei sae mae. ²⁸⁻²⁹'A ragoi 'oha na adaro 'isi ra ha'a-bweubweu'aa. Ma rei'uaa narai ho'osi'i uwana'i mana rimana'i 'ini'i arihau marai nuga'i sae 'ana'i 'omesuria, 'iia 'ai 'idira'i mosi'i moi arihau, mana adaro 'isi rai ha'a-'usu'usua 'ana'i 'ari 'ana'i awa na'i dora mangasara. Hoita, na'i 'oha na 'ome to'oana Jisas, 'a boi ma topiruru auru tanaa. Mia Jisas 'a o'ani, “Adaro, 'oi hura'a baaniai saeni!” Mana saesi 'a awara raha ma o'ani, “Jisas garena God ororiu ara'a, 'o raba 'uaauni? Nau ha'angoni'o, 'oi abui ha'a-mama'aiaui?”

³⁰Mia Jisas 'a songa'iniaia saesi o'ani, “Iatei atamu?”

Mia aramia Jisas o'ani, “Ni atagu 'ia Kae Ruruha.” 'A 'unua o'asi suria 'e kae ruruhai adaro narau bwaunia. ³¹Marau ha'anongia wetewetea Jisas do'ai abui ha'a-taariraaui 'ari na'i dora ni rongomaata'i 'ana'i ha'a-mama'airaaui.

³²Ma na'i bobonai abaaba gaarangiraaui, ra'i mwane boo nara suasua 'isi. Mana adaro 'isi rau bonga'iniaia Jisas 'ana'i ha'a-taariraaui 'ana'i siri suri'i boo 'isi. Mia Jisas 'agu ha'awateraaui. ³³Na'i 'oha na adaro 'isi ra hura'a baaniai saesi, rau siri suri'i boo 'isi. Mana mwani boo 'isi ra 'eba dio suriaia ahana mara rege dio na'i wai mara dodo hako.

34Na'i 'oha 'iraau nei nara 'omesuri'i boo 'isi rau 'omesia o'asi, rau 'eba 'ari 'anai taroha'inia tanaraau inoni na'i 'omaa, mei tanaraau nei narau awa hura'a wou baaniai 'omaa. 35Na mwane inoni ra 'ari 'anai 'omesiai taha na to'o. Na'i 'oha narau ataha wou beia Jisas, rau 'omesiai sae na taari'i hura'a baania i adaro 'isi, 'a heheinagu gaarangia Jisas. 'A ho'o bwana aho'i mana aidangina 'a odo-odo aho'i. Na'i 'ohasi na inoni rau maaa'u hako. 36Miraau nei narau 'omesiai maho na hauasi a Jisas, rau taroha'inia hura'a hako tanaraau noni i he'ua nagu goro aho'i 'inia i saesi. 37Miraau saenai dorasi rau 'unua tanaa Jisas do 'ai hura'a baaniai dorasi, 'inia rau maaa'u raha di'u. Mia Jisas 'a ta'e ara'a na'i ora ma ha'aagau 'anai hano baaniai dorasi.

38Mana nei na 'ia Jisas 'a taari'i adaro baania, 'a ha'angonia wetewete 'anai hano beia, mia Jisas 'a o'ani 'inia, 39“Abu, ma'ata 'oi 'ari 'omaa ma'oi taroha'inia tanaraau inoni taha na 'ia God na haua tana'o.”

Naasi 'ia mo'osi 'agu aho'i 'ari 'omaa ma taroha'inia tanaraau mwane inoni hako i mareho na 'ia Jisas 'a haa'i tanaa.

**'E Gare Urao Na Mae
Mana Urao Na Adoiai 'Abu Raha**

(Matiu 9:18-26; Mak 5:21-43)

40Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ta'e ataha aho'i mai, 'e kae ruruhai inoni narau ha'amaotoa, suria rau 'iraraa do'iia 'ai aho'i mau mai. 41Ma'e ta'i 'iniraau na'otara na'i ruma ni ha'arahesi na'i 'omaasi 'a boi ma topiruru auru tanaa ma bongal'inia do rarui ta'i 'ari na'i ruma ana. Atanai saesi 'ia Jaeras. 42'Iia 'a bongal'inia Jisas, suria na gare urao ana na harisina 'e ta'i tangahuru mana rua, 'a gaarangi mae maagu naasi'a i ta'i gare urao'a ana.

Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a hano 'anai 'ari na'i ruma ana Jaeras, rau ha'asu'isu'ia di'u 'inia rago anai inoni. 43Ma'e urao na to'ia i 'abu raha suriai ta'i tangahurui harisi mana rua na awa ro'u na'i 'ohasi. Mana daohasi 'a bwara dona ta sae 'ai ha'agorohia baania.† 44Na uraosi 'a 'ariwou na'i murina Jisas ma karohiai gaonai to'oni tewa ana. Ma na'i 'oha na karohia mau wou, na'i mau i 'ohasi na 'abu 'a papaku.

45Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Ia tei 'ini'amou na karohiau?”

Miraau noni rau tohe hako, mia Pita 'a ha'atee o'ani, “Araha, 'a bwarai 'iraraa, 'inia na inoni ra rago mara ha'asu'isu'i di'u!”

46Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Magu 'e sae na karohiau 'inia 'au arungana do mena agua, 'e sae na goro aho'i 'inia baaniai daoha.” 47Na'i 'oha na uraosi 'a 'iraraa do 'a bwa'i matai bainihu mwada'u, 'a 'idi'idi 'inia maaa'u. 'A boi ma topira'i ruru auru tanaa Jisas. Ma na'i maadau hako inoni 'a ha'arangasia hura'a i taranai taha nagu karohia 'inia i to'oni ana Jisas, ma taroha'inia tanaraau i hasi goro aho'i ana moi na'i 'ohasi baaniai daoha.

8:43 Tara'i kopi bwani 'inia Baebol ra 'unua doni uraosi 'a gaasi'i hako ha'a ana'i 'anai horiraau sae nara bonasiai ha'agorohia.

48 Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Ina, na hinihinimu na ha'agorohi'o aho'i. 'Oi 'ariwou dadara'a.”

49 Mau na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha-hadahada mau, 'e sae na ataha mai baaniai ruma ana Jaeras na o'ani, “Jaeras, ni gare amua 'a hako'a. 'Oigu abu 'unua'a i ha'ausurisi 'anai 'ari!”

50 'Oha na 'ia Jisas 'a rongoa o'asi, 'a ha'atee o'ani 'inia Jaeras, “'Oi abui maaaa'u, 'oi hinihini moi mana gare amua 'ai goro aho'i.”

51 Na'i 'oha na ataha wou na'i ruma ana Jaeras, 'agu ai'a 'irisia'a do mwane sae rago rai siri ruma. Naasi 'a waia moia Pita, 'ia Jems mea Jon, mirarua'a i amana mana inana'i gare uraosi. 52 Na'i 'ohasi na inoni ra angi mara ago-ago. Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraa, “Moi abui angi, na garesi 'a ai'a mae, 'iia 'a mauru moi.”

53 Na'i 'ohasi na inoni ra da'ata'inia, suria rau 'iraraa doni garesi 'a bwane mae. 54 Mia Jisas 'a siriwou, 'a dau na'i rimana ma ha'atee o'ani, “Garegu, 'oi suruta'e!” 55 Na'i mau 'ohasi mana garesi 'a manawa aho'i ma ura ara'a. Mia Jisas 'a 'unua tanaa amana mia inana do rarui haua tanaa ta mahoingau. 56 Na'i 'ohasi, 'ia amana mana inana'i garesi raru kae heimwaota'i di'u. Mia Jisas 'a ha'atee wetewete tanararua do rarui abui taroha'inia'a ro'u tanaa ta sae i marehosi.

Jisas 'A Ha'ataariraa Hura'a i Ha'ataari Ana'i

(Matu 10:5-15; Mak 6:7-13)

9¹ Mia Jisas 'a soi goniraa mai Ha'ataari ana'i ma haua tanaraau i tatau'aro mana mena 'anai taari'i hura'a i adaro ma 'anai ha'agorohi'i mwani daoha. 2 Ma ha'a-taariraa hura'a 'anai taroha'inia'i heimarungi ana God ma 'anai ha'agorohiraa aho'i nei ra daoha. 3¹ A o'ani 'iniraa, “Na'i hano namoi haua, abu tanei 'ini'amou nai waia ta mareho. Abu ta 'abi, ma'ua ta anga ni 'aariha, ta huai brede, ta ha'a, ma'ua do ta to'oni madara ro'u. 4¹ E ruma rai ha'amaoto'amou na'iei 'oha moi ataha wou ta 'omaa, moi mauru iei tari 'oha moi hano baaniai 'omaasi. 5 Me 'onaa 'iraaui inoni rau bwa'i ha'amaoto'amou 'anai rongo'i taha namoi hadanga'ini'i, moi hura'a baaniai 'omaasi. Ma na'i 'oha moi hura'a, moi tarohi'i kahua baani'i uwamoo'i. Naasi 'e ha'abasu tanaraau do'ia God 'ai ha'a-mama'airaa.”

6¹ Miraau na Ha'ataari raugu hura'a marau 'ari suri'i 'omaa 'anai taroha'inia'i Taroha Goro, ma 'anai ha'agorohiraa aho'i nei ra daoha.

Herod 'A Rongo Tarohana Jisas

(Matu 14:1-12; Mak 6:14-29)

7¹ Ma na'i 'ohasi 'ia Herod Antipas 'a rongo'i mwane mareho na 'ia Jisas 'a haa'i. Ma kae kakui ahuna, 'inia tara'i nei ra 'unua do'ia Jon Bwareomaea 'a suruta'e aho'i baaniai mae, 8¹ ma tara'i nei ra 'unua do'ia rarabea Elaija na ha'amaranga, ma tara'i nei ro'u rau 'adoma'inia do'e nei 'iniraaui rarabea nara mae mau na'i 'oha bwani na tahi aho'i. 9¹ Mia Herod 'a o'ani, “'Ia Jon

Bwareomaea 'a mae'a, 'inia 'inau bwane 'unua dorai horosiai 'u'una! Naasi 'iatei ro'u nagu hau'i mareho nara rongo o'asi ro'u 'isi?" Na'i 'ohasi 'ia Herod 'a bonasiai heisadoi beia Jisas.

Jisas 'A Hanganiai Rima Merui Mwane

(Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰Na'i 'oha na 'iraau Ha'ataari rau aho'i mai, rau maani'i tanaa Jisas mwane mareho narau haa'i. Mia Jisas 'agu wairaa marau 'ari na'i dora na gaarangiai 'omaa nara 'unua 'inia Betsaeda, dora rai matai awa haariraa na'iei. ¹¹Miraau inoni rau 'iraraa moi marau 'ari haisuri. Mia Jisas 'a ha'amaotoraau ma taroha'inia tanaraau heimarungi ana God, ma ha'agorohiraui nei nara daoha.

¹²Na'i 'oha na sina 'a abari'i'a, i Ha'ataari ana'ia Jisas rau boi beia marau o'ani, "Oi ha'a-taariraa hako inoni hura'a, marai 'ari suri'i 'omaa 'isi mana ruma suriai dorasi, marai siba 'adaau mahoingau mana dora ni mauru, 'inia 'igaa gau awa na'i dora na bwarai mwane mareho naani."

¹³Mia Jisas 'agu aramiraa o'ani, "I'amou namoi ha'i 'adaau mahoingau." Miraau ha'atee o'ani 'inia Jisas, "E rima huai brede ma'e rua ii'a moi na bei'ameu. 'O 'irisia domei 'ari 'anai hori mahoingau 'anai kae ruruhasi?" ¹⁴Ma 'onaai rima merui mwane nara goni na'i dorasi.

Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, "Moi 'unua tanaraui inoni marai heinagu suri'i ruruha, 'a ga'i rima tangahuru ta'i ruruha."

¹⁵Naasi miraui rongoiusuri rau haua 'onaai 'unua ana tanaraui. Ma na'i 'oha 'iraui inoni rau heinagu hako auru, ¹⁶'ia Jisas 'a dauai rima huai brede mana rua ii'a. 'A wana ara'ai aro ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. Naasi ma uubi'i magu hau'i tanaraui rongoiusuri ana'i 'anai ha'atora'ini'i tanaraui inoni. ¹⁷Rau ngau hako, marau masu. Miraui rongoiusuri ana'i rau ha'ahonuai ta'i tangahuru mana rua abira 'ini'i taha narau ngau tahi'i.

'Ia Pita 'A 'Unu Ha'arangasia Hura'a

Do'ia Jisas Na Ha'atahi

(Matiu 16:13-20; Mak 8:27-30)

¹⁸Ma'e ta'i dangi 'oha 'ia Jisas 'a ha'arahesi haaria, 'iraui rongoiusuri ana'i rau boi beia. Miagu songa'iniraaui o'ani, "Iraui inoni rau 'unua do 'inau atei?"

¹⁹Miraui aramia o'ani, "Tara'i nei ra 'unua do i'oe a Jon Bwareomaea, ma tara'i nei ra 'unua do i'oe a rarabea Elaija, na ha'amaranga. Tara'i nei ra 'unua do'e rarabea ni 'oha bwani na suruta'e aho'i baaniai mae."

²⁰Mia Jisas 'agu songa'iniraaui ro'u o'ani, "Mi'amou, mou 'adoma'inia do 'inau atei?"

Mia Pita 'a aramia o'ani, "I'oe naasi Ha'atahi na 'ia God na duruduru 'inia 'anai ha'ataaria mai." ²¹Mia Jisas 'agu ha'abasuraui wetewete dorai abui maania ro'u tanaa tanei marehosi.

**Jisas 'A Maania Hura'a i Rongomaata'i
Mana Mae Ana**

(Matiu 16:21-28; Mak 8:31-9:1)

22Mia Jisas 'a 'unua ro'u o'ani, “Inau, Gare'i Inoni, rai ha'a-rongomaata'iau di'u. 'Iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemaua ro'u rai 'utai'au marai ha'amaesiaiu. Ma 'e rua dangi nai hako mana'i oruna, waigu suruta'e aho'i.”

23Mia Jisas 'a ha'atee tanaraau ro'u o'ani, “Iatei na raba ha'i rongoiusuri agua, 'ai nugasiai hei'irisina haaria, 'ai mwa'emwa'e 'ado dangi 'anai suru'iai dadaahoro ana, † maai suriaiu. 24Iatei na raba dau baabau na'i tahingana na'i marewanani, 'a bwa'i to'oraai huunai tahi. Me 'iatei na mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aai tahingana 'inia suriaiu ana, 'ai to'oraai nana i tahi. 25'A 'ua? 'Onaa ta sae 'ai daa'i hako nana i mwani mareho na'i marewana, mana saesi 'ai mae ma'ai siri na'i dora ni rongomaata'i, ni mareho 'isi rai 'a'auhia? 'A bwa'i! 26'Inau na Gare'i Inoni, wai boi aho'i mau ta 'oha ha'i raraha beiraaui enjel ana'ia God beiai mena na ta'isada beia amagu. Mana 'oha wai boi, waigui 'utairaaui nei nara ninimata'iniau na'i 'ohani. Ma wai 'utairaaui ro'u i nei ra ninimata'i taroha'ini'i ha'atee agu'i. 27Nau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, ra'i nei 'ini'amou 'ini moi awa tari mau 'anai 'omesiai heimarungi ana God.”

Jisas 'A Aho'ita'i Raraha

(Matiu 17:1-8; Mak 9:2-8)

28'A ga'i 'onaai ta'i sade na hako, 'ia Jisas 'a waia Pita, 'ia Jon, mia Jems marau ta'eha ara'a na'i hungahunga 'anai ha'arahesi. 29Na'i madoraa na ha'arahesi, ni 'omeha na'i hauraena tari auru na'i 'u'una 'a orisi, mana bwana ana'i ra mamaahui wadora'i. 30Na'i 'ohasi 'e waira rua sae nararu mamaani beia, na rua saesi 'ia Moses mia Elaija. 31'Irarua raru ha'amaranga 'inia raraha nara to'oraai enjel na'i aro, mararu maania tanaa Jisas i mae nai haa na'i Jerusalem 'anai ha'ato'oai i ha'a-aratara na haua God na bwani awa.

32Na'i madoraasi 'ia Pita mana nata rua rongoiusurisi, rau mauru. Na'i 'oha narau rarai, rau 'omesiai rarahana Jisas mana rua sae nararu ura beia. 33Na'i 'oha na rua saesi raru taraawa'a hano baania Jisas, 'ia Pita 'a ha'atee o'ani 'inia Jisas, “Saemaua, 'a goro nagau awa 'ini! Mei ha'a-urasia ta oru hare, 'e ta'i tana'o, 'e ta'i tanaa Moses, ma ta ta'i tanaa Elaija.” 'Ia Pita 'agu to'o ha'atee o'asi moi.

34Na'i 'oha 'ia Pita 'a ha-hadahada mau, 'e rorodo na dio huniraaui ma marumarusiraaui. Na oru rongoiusurisi rau maaa'u raha di'u na'i 'oha na rorodosi 'a dio huniraaui. 35Na'i 'ohasi rau rongoai ringe na ao mai baaniai rorodosi, 'a o'ani, “Naani garegu nau 'ome sigihia, moi rongosuria.” 36Na'i

9:23 *Mwa'emwa'e 'anai suru'iai dadaahoro:* Ni 'ado'ado 'ana 'a o'ani. Gai mwa'emwa'e 'anai rongomaata'i mana mae. 'Inia ni sae na suru'iai dadaahoro 'a hano 'anai mae.

'oha narau rongoa hakoi ringesi, raugu 'ome mia moia Jisas nagu ura 'isi. Na'i 'ohasi rau papakunga'inia moi haariraau marehosi. 'Ariwou na orea'a maraugu tano maani'i mareho rau 'omesi'i tanaraau tara'i nei.

Jisas 'A Taariai Adaro

Baaniai Gare Mwane

(Matiu 17:14-18; Mak 9:14-27)

37Na'i nata dangi, 'oha narau aho'i dio baaniai hungahunga, rau heisadoi beiai kae ruruhai inoni nara goni mai 'anai mamasia Jisas. 38Ma'e ta'i 'iniraaui na ha'atee hura'a o'ani, "Ha'ausuri, 'au 'irisia do'oi 'a'auhia'i gare agua, naasi'a i ta'i gare agua. 39'E adaro ta'aa na bwaunia. Na'i 'oha 'ai hurasia, na gare agua 'ai awara raha mana abena 'ai 'idi'idi. 'Ai rahuta'i dio na'i ano, mana hutohuto ra hura'a mai na'i ngoona. Ni marehosi 'a bwarai hako baania, ma here ha'ata'aia di'ui abena. 40'Au bonga'iniraaui rongoiusuri amu'i dorai taaria hura'a, magu bwara."

41Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniraaui, "I'amou inoni na'i 'ohani mou ha'i sae ta'a'i, mamou bwarai hinihini! 'Ai orea he'uai maratanoa nawai haua bei'amou, ma'ua wai awa orea tari he'ua bei'amou mamoi'ui hinihini?"

Mia Jisas 'a o'ani 'inia'i amanai garesi, "O'i waia mai gare amua."

42Na'i 'oha na garesi 'agu boboi mau beia Jisas, mana adarosi 'a ha'ahugea dio na'i ano ma 'idi'idi na'iei. Mia Jisas 'a ha'atee wetewete tanaai adarosi do'ai hura'a, magu hura'a baaniai garesi. Mia Jisas 'agu haua aho'i garesi tanaa amana. 43Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau 'omesia'i ha'abu'oahu na 'ia Jisas na hauasi, rau ta'i kaeni heimwaota'i di'ui 'inia'i mena ana God na ha'agorohia'i garesi.

Ruanai 'Oha Na 'Ia Jisas

'A Hadanga'inia'i Mae Nai Haua

(Matiu 17:22-23; Mak 9:30-32)

Na'i 'oha 'iraaui inoni rau heimwaota'i mau 'ini'i mareho na haal'ia Jisas, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, 44"Moi bahurongoai taha nawai maania tana'amou. 'Inaui Gare'i Inoni, ta nei nai usuha'iniaui tanaraau nei narau ha'imae beiau." 45Miraui rongoiusuri ana'i rau ai'a aidangisia'i 'ado'ado 'anai maho na maania tanaraausi. 'Ia God 'a girua baaniraaui neina rai abui 'irara'i taha narai to'o, miraaui ro'u i rongoiusuri rau maguguta'i songa'inia Jisas 'inia.

'Iatei Nai Ororiu?

(Matiu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46'E heitohetohe na to'o beiraaui rongoiusuri 'inia tei 'iniraaui nai ororiu di'ui. 47'Ia Jisas 'a 'irara'i 'ado'adodaa'i ma soia mai gare kekerei, 'a ha'aurasia na'i bobona 48magu o'ani 'iniraaui, "Onaa 'o ha'amaotoa ta nei 'onaai gareni suria 'o ta'ahiau, 'a damana ro'u moi do'o ha'amaotoau. Ma 'onaa 'o ha'amaotoau, 'o ai'a ha'amaotoau moi, mia ro'ua God na ha'ataariau mai. Naasi, 'iatei na ha'a-anoanoa haaria, naasia mo'o na ororiu di'ui 'ini'amou."

**Tei Na Ai'a Ura Bwarasi'amou,
'Ia Mo'osi 'Iaamoou**

(Mak 9:38-40)

49Mia Jon 'a ha'atee o'ani 'inia Jisas, “Saemaua, 'i'ameu meu 'omesiai sae na taari'i adaro baaniraau inoni 'iniai atamu mameu ha'aabua, suria 'ia 'a ai'a awa na'i ruruha agaau.”

50Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, “Moi abui ha'aabua, 'inia 'iatei na ai'a ura bwarasigaau, 'iiasi 'e nei 'iniai ruruha agaau.”

**Ra'i Sae ni Samaria Rau Ai'a Raba
Ha'amaotoa Jisas**

51Na madoraa na 'ia God 'ai waia Jisas ara'a aho'i aro 'a raumwadu. Mia Jisas 'a 'irisia wetewete 'anai 'ari taha na'i Jerusalem.

52Naasi 'ia Jisas 'a ha'ataari'i 'ari na'i na'o tara'i sae na'i 'omaa adaau sae ni Samaria 'anai ha'aagau tarana Jisas. 53Miraau sae na'i 'omaasi rau ai'a 'irisia Jisas 'anai awa na'i 'omaa adaau, suria rau 'iraraa dorau hano 'anai ha'arahesi na'i Jerusalem, ai'a na'i Samaria. 54Na'i 'oha na 'ia Jems mea Jon raru rongoa do'iraau inoni nai 'omaasi rau kakawata'inia Jisas, rarugu o'ani 'inia Jisas, “'A 'ua Araha? Mirii ha'angonia God 'anai ha'adiohia 'eu 'anai suu gaasinga'iniraau?”

55Mia Jisas 'a rihota'i ma ha'a-aburaru wetewete, 56maraugu hano daara'i baaniai 'omaasi 'anai 'ari nata 'omaa.

**Ra'i Sae Narau Raba Suria Jisas
Magu Bwara**

(Matiu 8:19-22)

57Na'i 'oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau 'ariwou suriai tara, 'e sae na o'ani 'inia Jisas, “Inau wai suri'o rei'uaa ta dora na'oi 'ariiei.”

58Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Na mwane mwamwaa wasi ra to'o dora ni mauru, mana manu ra to'ora'i nu'i. Minau, na Gare'i Inoni, 'au ai'a to'o dora ni mono.”

59Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani ro'u 'iniai nata sae, “O'i suriau 'onaai rongoiusuri agua.”

Mana saesi 'agu o'ani, “Araha, wai 'ari ga'u mawai toringia amagu.”

60Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Nugasiraau nei ra suriai tara 'anai mae tarau marai toringiraau nei nara mae. Mi'oe 'oi hura'a ma'oi taroha'iniai heimarungi ana God.”

61Ma'e ta'i sae na o'ani 'inia Jisas, “Inau nawai suri'o Araha, ma'ata wai 'ari gau mawai haiha'ari beiraui sae agu'i.”

62Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, “Iatei na taraawa'a suriau, ma na'i muri 'a 'adoma'ini'i aho'i moi mareho na bwani nugasi'i, 'a ai'a arari 'anai awa na'i bahainai heimarungi ana God.”

**Jisas 'A Ha'ataariraa Hura'a
i Biu Tangahuru Mana Rua Rongoisuri**

10 ¹Na'i muri 'ia Araha 'agu 'ome sigihia ro'u i biu tangahuru mana waira rua 'anai tatau'aro suri'i 'omaa nai ataha suri'i. 'E waira rua ma ha'a-taarirarua hura'a 'ari na'i ta'i 'omaa. ²Na'i na'o magu ha'a-taariraa hura'a, 'a ha'atee o'ani 'iniraa, "Na nei nara ha'aagau 'anai hinihiniau ra rago di'u'a 'onaai mwane hua nara maua'a suri'i hasi'ei. Ma ai'a rago i nei 'anai husi'i. Naasi, moi ha'arahesi tanaa God maai ha'ataari'i hura'a tara'i mwane sae tatau'aro 'anai 'a'au na'i mou hasi'eisi. ³Moi 'ari'a, ma'ata moi mamataihere, suria 'i'amou mou 'onaai'i garei siip nau ha'ataari'i hura'a na'i 'uruhadi misu hahairete. ⁴A bwa'i tane'i 'ini'amou nai waa ta pwaosi, ma'uasi ta anga ni 'aariha, ma'ua ta sandol. Na'i 'oha namoi 'ariwou, moi abui mamaani ore'a bei'i sae namoi heito'oi bei'i suriai tara.

⁵"Na'i 'oha namoi siriwou ta ruma moi ha'atee o'ani, 'Gooroha ana God 'ai awa bei'amou na'i rumani.' Naasi mareho namoi 'unua tahamora. ⁶Onaa 'ia mo'o na to'oraai rumasi 'ai ha'amaoto'amou goro, na ha'agorohi ana God 'ai awa tarau na'i rumasi, ma 'onaa 'a bwa'i, mana ha'agorohisi 'a bwa'i awa ro'u. ⁷Suri'i mwane 'omaa namoi taha suri'i, moi mauru na'i ruma tahamora narai ha'amaoto'amou na'iei. Moi abui mauru ta ruma he'ete'i ro'u. Mana taha narai hau'i tana'amou 'anai ngaa'i mana gonohi'i, moi ngaa'i mamoi gonohi'i. Suria na inoni tatau'aro 'a arari dorai taharia 'inai tau'aro na haua.

⁸"Onaa namoi 'ariwou ta 'omaa marai ha'amaoto'amou, taha narai ha'aagauhia tana'amou 'anai ngaua, moi ngaua. ⁹Moi ha'agorohirai nei ra daoha, mamoi taroha'inia tanaraaui inoni dona heimarungi ana God 'a raumwadu. ¹⁰Ma 'onaa namoi ataha wou ta 'omaa mana inoni na'i 'omaasi rau bwa'i ha'amaoto'amou, moi hura'a suri'i tara raha na'i 'omaasi mamoi o'ani, ¹¹'Rei'uaa na kahuanai 'omaa amoouni nara awa suri'i uwamee'i, meu tarohi'i hunimoo. 'E ha'ara ni ha'abasu tana'amou. Ma'ata, moi aidangisia do na heimarungi ana God 'a raumwadu'a.' ¹²Wai 'unua tana'amou, na'i dangi ni hihiiri na ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai haua tanaai 'omaasi 'ai di'u ro'u wou baaniai ha'a-mama'ai nai haua tanaraaui sae ni Sodom."[†]

Oru 'Omaa Narau Ai'a Hinihini

(Matu 11:20-24)

¹³Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani ro'u, "I'amoui Koresin mi'amoui Betsaeda, 'ai ta'aa di'u tana'amou! 'Onaa ha'abu'oahu nau haa'i tana'amou 'au ga'i haa'i tanaraaui sae ta'a'i na'i 'omaai Taea mei Saedon, rau ga'i bwane rihosi ore'a mau tanaa God. Ra ga'i bwane ho'osi'i bwana do'odo'o'a mana nuga dohu 'ada'i bwaudaa'i 'anai ha'ata'inia do rau ahutotou 'ini'i ora-ora'a adaa'i. ¹⁴Ma na'i 'oha na 'ia God 'ai hiiriraui inoni hako, na ha'a-mama'ai nai haua tana'amou 'ai di'ua ro'u wou i ha'a-mama'ai nai haua tanaraaui Taea mei Saedon. ¹⁵A 'ua? 'I'amoui Kapaniam, mou 'adoma'inia do'ia God 'ai

^{10:12} 'Oi 'ome na'i Jenesi 19 'anai 'oha'inia mamaani 'inia Sodom.

wai'amou ara'ai aro 'anai ha'a-ahaaha'amou? 'A bwa'i! 'Iia 'ai gaasi'amou auru na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i.”

16Mia Jisas 'agu o'ani ro'u 'iniraau rongoiusuri ana'i, “‘Tatei na bahurongo'amou ma daa'i ha'atee amoo'i, 'iia 'a bahurongoau ma daa'i ro'u ha'atee agu'i. Mia tei na gagata'ini'amou, 'iia 'a gagata'iniau beia mo'o na ha'ataariau mai.”

**Aho'i Wa'ewa'e Narau Haua
i Biu Tangahuru Mana Rua Rongoiusuri**

17Ia Jisas 'agu ha'a-taariraa hura'a i biu tangahuru mana rua rongoiusuri ani. Ma na'i muri, rau aho'i mai ha'i wa'ewa'e marau ha'atee o'ani, “‘Araha, ni adaro mara araisuri'ameu ro'u na'i 'oha nameu taari'i hura'a 'inia atamu.”

18Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “‘Ha'amomori. 'Inau 'au 'omesiai ahoda ana Saetan 'onaai mararea na dio baaniai aro. 19Inau 'au haa tana'amoui mena 'anai ha'ahehoai mena ana Saetan, ma rei'uaa namoi buu hungadi mwaa mamaesi'i ma'ua suhari, mara bwa'i ha'amaesi'amou. 'A bwa'i mareho nai ha'a-ta'ai'amou. 20Naasi moi abui wa'ewa'e 'inia moi do 'iraau adaro rau araisuri'amou, ma'ata moi wa'ewa'e ro'u 'inia usu'i ana God atamoo'i na'i aro.”

Jisas 'A Honu 'Iniai Wa'ewa'e

(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

21Na'i madoraasi 'ia Jisas 'a honura'i wa'ewa'e na boi baaniai Hi'ona Maea ma ha'atee o'ani, “‘Ama, i'oe na'o marungiai aro mana ano. 'Au ha'atee ha'agorohi'o suria 'o giru'i mareho 'isi ta'iniraau nei nara madoma mara aidangi, ma'o ha'ata'ini'i tanaraau nei 'ini nara 'onaai gare. 'Io Ama, 'a o'asi 'inia naasi huunai hei'irisimu.”

22Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha'arahesi hako tanaa God, magu ha'atee o'ani 'iniraau inoni, “‘Na mwane mareho hako 'ia Amagu 'a hau'i hako tanaau. Ai'a tanei nai huunai aidangisiai garena God, me 'iia moia Amagu. Ma ai'a tanei nai huunai aidangisiai Ama, ma'ata 'iia moi garena, miraau nei na 'inau 'au sigihiraa 'anai ha'a-aidangisiraa 'inia.”

23Ia Jisas 'agu rihota'i ma ha'atee o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i haariraa, “‘Ha'amwaniraau nei narau 'omesi'i taha namou re'i'i. 24Mawai 'unua tana'amou, 'a ragoi rarabea mana mwaeraha nara mae hako'a narau raba 'omesi'i taha namou re'i'i, maraugu ai'a 'omesi'i. Marau raba rongo'i taha namou rongo'i, maraugu ai'a rongo'i.”

**Ha'atee Heiha'auu 'Iniai
Sae Raroma Goro ni Samaria**

25Ma'e ta'i 'oha 'e Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses na ura ara'a 'anai raba ha'imaania Jisas. 'A o'ani, “‘Ha'ausuri, 'e taha nawai haua nawai to'oraa 'inia i tahi tarau?”

26Mia Jisas 'a songa'inia aho'i o'ani, “‘E taha nara usua na'i Ringe ana'ia Moses? 'A he'ua i aidangisia amua?”

27Mana ha'ausurisi 'a aramia o'ani, “Oi ta'ahia Araha God 'inia tahingamu hako mana ahumu hako, me 'inia 'adoma'imu hako mana wetewete amua hako. Ma'oi ta'ahiraui noni amu'i 'onaai ta'ahi'o amua haari'o.”

28Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “A goro i heirami na'o haua. 'Onaa na'oi haua o'asi, 'oi to'oraa 'inia namua i tahi tarau.”

29Mana saesi 'a rabasia dorai 'unua do 'iia 'e inoni odo-odo. Naasi ma o'ani, “Ira tei inoni agu'i?”

30Mia Jisas 'a aramia 'inia ta'i mamaani. “E ta'i ai Jiu na hano baaniai Jerusalem 'anai aurui Jeriko. Na'i 'oha na auru wou suriai tara, 'iraui sae heingahu beri rau daua marau rahi'i hakoi bwana mana mwane mareho ana'i. Rau ha'amaara ha'ata'aia marau hano baania o'asi moi ha'i mae horo na'i bobonai tara.

31“Ma na'i 'ohasi, 'e Piriisi na hano ro'u suriai tarasi, 'iia ro'u 'e ai Jiu. Na'i 'oha na ataha wou na'i dorasi, 'a re'iai sae nara ngahuiasi ma tariri baania 'ari nata abai tara. 32Ma na'i ro'u moi muri, 'e sae tatau'aro na'i Ruma Maea ana God na auru mai ro'u suriai tarasi. Ma na'i 'oha na ataha na'i dorasi, 'a re'iai sae nara ngahuiasi, ma taha beira'i ro'u moi baania 'ari nata abai tara. 33Ma na'i muri, 'e ta'i sae ro'u na auru ro'u wou suriai tarasi. 'Iia 'e sae ni Samaria, 'e sae ni dora nara wana bodio 'iniraaui. Ma na'i 'oha na ataha wou na'i dorasi, 'a 'omesiai sae ni Jiu nara ngahuiasi, ma kae ahutotou di'u suria. 34Naasi 'a 'ariwou ma ringi rumu mana waen 'ada'i dora ra maara 'anai hunu'i, ma bibii bwarasi'i 'inia bwana. 'A suru'ia ara'a na'i dongki ana ma waia 'ari na'i ruma ni mahuara nagu taguma'inia iei. 35Na'i nata dangi 'a rahia hura'a i rua korai ha'a na arari 'anai tahariai ruma 'anai rua dangi. 'A haua tanaa mo'o na 'omesuriai rumasi, ma o'ani 'inia, ‘Oi 'omesuria mo'oni. 'Onaa 'oi gaasi ha'a di'uai siha nau haua tana'osi, mawaigui orisia aho'i tana'o i siha ha'a na'i 'oha nawaigui aho'i mai.’”

36Mia Jisas 'agu songa'inia ha'ausurisi o'ani, “A 'ua? 'O 'adoma'inia do 'iatei 'iniraaui waira orusi na here 'onaa do na to'oraa mo'o nara ngahuiasi?”

37Mia aramia Jisas o'ani, “Ia mo'o na 'a'auhia.”

Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Oi 'ariwou ma'oi haua o'asi ro'u.”

Jisas 'A Garihia Maata Mea Meri

38Na'i 'oha naraugu hano ro'u a Jisas mana rongoiusuri ana'i, rau taha na'i 'omaa na awaiei urao ra 'unua 'inia Maata. Mia Maata 'a ha'amaotoa siri na'i ruma ana. 39Ma'e do'orana Maata na awa na'i rumasi, atana 'ia Meri. 'Ia Meri 'a heinagu auru na'i gaarangi'ai uwana Jisas ma bahurongo'i mareho na 'ia Jisas 'a maani'i. 40Mia Maata 'a torakoke i 'adoma'ina 'ini'i mareho 'anai ha'aagau'i. Naasi 'a boi beia Jisas ma ha'atee o'ani 'inia, “Araha, 'a ai'a 'ua tana'o i nugasiau ana do'oragu 'anai haa'i mwane tagora 'ini haariau? 'Oi 'unua mai, maai 'a'auhiau.”

41Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Maata, Maata. I'oe 'a torakoke i 'adoma'imu, ma ta'abemu 'ini'i mwane mareho rago. 42Ma'ata 'e ta'i maho

moi na ororiu, mia Meri na sigihia nana. Mana marehosi ra bwa'i rahia mwada'u baania.”†

Jisas 'A Ha'ausuriraau Rongoiusuri Ana'i

'Iniiai Ha'arahesi

(Matiu 6:9-13; 7:7-11)

11 ¹E ta'i dangi 'ia Jisas 'a 'ari ha'arahesi na'i ta'i dora. Na'i 'oha na ha'arahesi hako, 'e rongoiusuri ana na boi ma o'ani 'inia, “Araha, 'oi ha'ausuri'ameu 'anai ha'arahesi 'onaai ha'ausuriraau ana Jon i rongoiusuri ana'i.”

²Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa, “Na'i 'oha moi ha'arahesi moi ha'atee o'ani: Amameeu, na atamu 'ai maea. Na houramu 'ai boi.

³Haa tana'ameu i mahoingau 'anai 'ado dangi.

⁴'Oi 'adoma'i nugasi'ameu 'ini'i ora-ora'a amee'i, 'onaai 'adoma'i nugasi'i amee'i nei ra haa'i 'ino bwarasi'ameu. Ma'oi 'a'auhi'ameu 'anai ura bwarasi'i heiohong'i.”

⁵Mia Jisas 'agu hauai mamaani 'anai ha'ausuriraau ro'u 'iniiai ha'arahesi. 'A o'ani, “'Onaa tanei 'ini'amou nai 'ari ataha beiai geresae goro amua na'i 'ubutanai rodo 'anai ha'angoni mahoingau. Gasi 'oi o'ani 'inia, 'Geresae, 'oi hasi waa mai ga'u ta oru huai bredi. ⁶'E geresae agua na boi ha'atau na ataha beiau 'anai mauru na'i ruma agua, magu ai'a mahoingau nai agau 'anai hangania 'inia.’ ⁷'Ariwou mia mo'o na awa siri raronai rumasi 'ai ha'atee hurasi o'ani, “'Oi abui ha'ata'aabe, 'au bwane ha'ababauai honohono, minau bei'i gare agu'i meu dadao hako'a 'anai mauru. 'Au bwa'i suruta'e 'anai haua tana'o ta mareho.’

⁸“Wai 'unua tana'amou, rei'uaa na 'iia 'e geresae goro amua, 'iia 'ai 'ageta'i suruta'e 'anai haua tana'o ta mahoingau. Ma'ata 'onaa 'o bwa'i agoheta'i ha'angoni, 'aigui buna suruta'e 'anai hau'i hako tana'o i mareho na'o 'iris'i'i.

⁹“Naasi, wai 'unua tana'amou, moi abui agoheta'i ha'angoni. Ma naasi na mareho namoi ha'angonia, 'ia God 'aigui watea tana'amou. Moi abui agoheta'i siba. Ma naasi na mareho namou sibania, moigui sadoia. Moi abui agoheta'i pwepwee. Ma naasi 'ia God 'aigui tahangiai maraaruma tana'amou. ¹⁰'Inia 'iatei nai ha'angonia God 'ini'i taha na 'iris'i'i, 'ai hau'i tanaa. Mia tei nai siba, 'ia God 'ai haua tanaai taha na sibania. Mia tei nai pwepwee, 'ia God 'ai tahangia tanaai maraaruma.

¹¹“'Iatei 'ini'amoui ama, na'i 'oha na gare amua 'ai ha'angoni'o 'inia ta ii'a, 'oi haua tanaa ta mwaa. ¹²Ma'ua 'ai ha'angoni popoui kua ma'oi haua tanaa ta suhari. ¹³Rei'uaa na'o ta'aa he'ua, me ma'ata 'o 'irara'i taha na goro 'anai haua tana'i gare amu'i. 'Onaa na o'asi, 'a ha'ata'inia goro'a hura'a doni Amamouu ara'ai aro 'ai hauai Hi'ona Maea tanaraau nei narau ha'angonia.”

10:42 Ni mareho na 'ia Meri na sigihia, naasi 'anai bahurongo'i ha'atee ana'ia Jisas.

Jisas 'A Mena Di'ua Saetan
(*Matiu 12:22-30; Mak 3:20-27*)

14'E ta'i 'oha 'ia Jisas 'a taaria hura'a i adaro baaniai sae na baanguu. Na'i 'oha na adarosi 'a hura'a, na saesi 'agu ha-hadahada aho'i. Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau 'omesia o'asi, rau kae heimwaota'i di'u. 15Ma tara'i nei 'iniraaui rau 'unua doni mwaeraha adaau adaro 'ia Saetan,^f na hauai menasi tanaa Jisas 'anai taari'i hura'a i adaro.

16Ma tara'i nei ra raba ha'imaania Jisas. Ra ha'angonia 'anai haua ta ha'abu'oahu ma dorai 'iraraa do'ia God na hauai mena tanaa. 17Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaa'i inoni ma o'ani 'iniraaui, "Onaa 'e kantri na 'iraaui inoni rai hei'oi haariraaui, na kantrisi 'ai ai'aa. Ma 'onaa na 'e ta'i ruruha na'i ruma ra awa heheihoha'a moi, ni ruruhasi 'ai 'adarara. 18'I'amou mou 'unua do 'inau 'au taari'i hura'a i adaro 'inia mena ana Saetan. Me 'onaa 'ia Saetan na haua tanaau mena 'anai ha'ata'ai ai ruruha ana haaria, ni ruruha ana 'ai hako raurau moi. 19Hoita, ma 'onaa na ga'i ha'a-momori do 'inau taari'i adaro hura'a 'inia mena ana Saetan, naasi mena ana tei na 'iraaui rongoiusuri amoo'i narau taari'i adaro 'inia? Ni mena ro'u ana Saetan? Ai'! 'Iraaui rongoiusuri amoo'i rau haua 'onaai haua agua, ma ha'ata'inia do 'i'amou mou taritari'a. 20Ma 'onaa nau taari'i adaro hura'a 'inia mena ana God, ma 'a ha'ata'inia doni heimarungi ana God 'a taha'a bei'amou."

21Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Ia Saetan 'a 'onaai sae wetewete nai ha'aagau 'ini'i mwane mareho hehei'oi ana'i 'anai 'omesuriai ruma ana mana mwane toto'ora ana'i, ma 'adoma'inia doni toto'ora ana'i ra awa goro. 22Ma'ata 'onaa tanei nai wetewete di'ua nai hei'oi beia maai ha'ahehoa, 'iia 'ai waa'i mwane mareho hehei'oi na 'ia mo'osi 'a 'u'uri'i, mai hoai'i bori ana'i beiraaui geresae ana'i.

23"iatei na ai'a aba beiau, 'a ha'imae beiau. Mia tei na ai'a 'a'auhiau 'anai wai'i inoni tanaa God, 'a adara'iniraaui inoni baania God."

Ni Awanganai Adaro

(*Matiu 12:43-45*)

24Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, "Na'i 'oha na adaro 'a hura'a baaniai inoni, 'iia 'a hano 'ari suriai dora mangasara 'anai siba dora ni mono. Ma 'onaa na bwa'i sadoia ta dora, 'iia 'aigui o'ani 'inia haaria, 'Wai aho'i 'ari mawai siri aho'i na'i sae nau hano baania ani.' 25Na'i 'oha na aho'i wou 'a re'ia doni tahinganai saesi 'a 'onaai ruma nara tatara 'orima'inia goro mara nuga ha'a-odoodo'i goro i mareho na'i raronai. 26Na'i 'oha na 'omesia o'asi, 'agu 'ari 'anai waia ro'u mai beia i biu adaro narau ta'aa di'u ro'u wou baania. Na'i 'oha narau siri 'anai mono na'i raronai saesi, ni saesi 'a ta'aa di'u ro'u wou baaniai na'o."

27Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a maani'i mareho 'isi, 'e urao na'i raronai kae ruruha narau bahurongoa Jisas 'a ha'atee raha ara'a o'ani, "Ha'amwania di'u i urao na ha'ahuta'o, ma ha'asuuhi'o."

11:15 *Saetan*: Na'i ha'atee ni Grik ra 'unua Saetan 'inia Belsabul.

28Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, “Ha'amomori, ma'ata 'a ha'amwania di'u ro'u woua mo'o na bahurongo'i ha'atee ana'ia God ma ha'isuri'i.”

**Ra Raba 'Omesia Ta Ha'abu'oahu 'Anai
Ha'ata'inia Do 'Ia Jisas Naasi Ha'atahi**

(Matiu 12:38-42)

29Ia Jisas 'a ha'atee o'ani 'oha nara goni moe'a mai inoni beia, “I'amou inoni nai 'ohani mou ta'aa di'u. Mou raba 'omesia ta ha'abu'oahu magu 'a bwa'i nei nawai haua tana'amou. 'E ta'i ha'abu'oahu moi namoi re'ia, naasi ha'abu'oahu 'onaaiai nei na to'o tanaa Jona. 30Ni taha na to'o tanaa Jona 'e ha'ara tanaraaui inoni na'i Ninive do'ia God na ha'ataaria mai. Ma o'asi ro'u, ni taha nai to'o tanaau, i Gare'i Inoni, 'e ha'ara tana'amou do 'inau 'au boi baania God. 31Na'i dangi ni hihiri, ni urao mwaeraha baania Shiba 'ai ura ara'a mai 'unua do 'i'amoui noni na'i 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia rei'uaa na awa ha'atau 'ari nata aba 'iniaai marewana, me 'iia 'a boi 'anai bahurongo'i mwane ha'ausuringa'i ana'ia Mwaeraha Solomon. Minau wai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu di'ua ro'ua Solomon na ataha'a bei'amou mamou ai'a raba bahurongoa. 32Na'i dangi ni hihiri, 'iraaui saeni Ninive rai ura ara'a 'anai 'unua hura'a do 'i'amoui noni 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia na'i 'oha na 'ia Jona 'a heitaroha'i tanaraau, 'iraaui rau rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i. Mawai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu di'ua ro'ua Jona na ataha'a bei'amou, mi'amou ai'a raba rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i.”

Ni Ha'ausuringa'i Ana Jisas 'A 'Onaai Raita

(Matiu 5:15; 6:22-23)

33“A bwa'i tanei nai suungia ta raita 'anai girua, ma'ua 'ai nugaa na'i bahaina ta rabo'o. Ma'ata 'ai nugaa na'i dora ni toki raita 'anai bewaasiraui inoni nara sirimai na'i ruma. 34Ni maamu ra 'onaai raita tanaai abemu. Na'i 'oha na maamu ra goro, na abemu 'a honura'i marewa. Ma 'ona na maamu ra ta'a'i, na abemu hako 'a honura'i kuhi. 35'Oi herehere goro, 'o gasi 'adoma'inia do'o awa na'i marewa, me ni kuhita na awa bei'o. 36'Onaa na tahingamu 'a honu 'iniaai marewa ma ai'a kuhi na'ieie, i'oe 'oi 'onaai nei na awa na'i dora na bewaasia i raita.”

**Jisas 'A Ha'atee Ha'ata'airaaui
Saemaua Adaa'i Jiu**

(Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40)

37Na'i 'oha na hadahada hako Jisas tanaraaui inoni, 'e Farisei na 'unua do rarui 'ari ngau na'i ruma ana. Na'i 'oha nararu siriwou 'anai heinagu auru 'anai ngau'a, 38na Farisei 'a heimwaota'i di'u na'i 'oha na 'omesia do'ia Jisas 'a ai'a dorima suriai ringe adaaui.

39Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, “I'amou Farisei, mou 'onaai sae na wasi ha'a-wadiwadi'i abedi panikeni mana abedi rabo'o, mana rarodi ra do'o'a moi. 'Inia 'omehamoou 'a kae goro na'i maadaui sae, ma na'i raromamoo'i,

naia haaria moi hairaurau mana 'ado'ado ta'a'i. ⁴⁰Oru bweu! Mou ai'a 'iraraa do'ia God na hauai abega, ma haua ro'u i raromaga? 'A rabasia do 'irarua hako rarui 'ome goro. ⁴¹Naasi, moi 'adoma'i ororiu 'iniraaui pohara baani'i mwane ringe namou suri'isi, mamougui wadiwadi hako na'i maana God.

⁴²“Ai ta'aa di'u tana'amoui Farisei. 'Inia rei'uaa namou wate'i tanaa God tangahurudi gere mareho rawa kekerei ta'a'i nara ha'angaugoroi mahoingau, ma'ua tara'i mareho ro'u suri'i mou amoo'i, mi'amou mou ai'a ta'ahia God mamou ai'a hauai here na odo-odo tanaraaui inoni. 'A goro domou wate'i mareho kekerei 'isi tanaa God, me mou ga'i ta'ahia ro'ua God mamou ga'i hauai here na odo-odo tanaraaui noni.

⁴³“Ai ta'aa di'u tana'amoui Farisei! 'Inia 'i'amou domoi heinagu moe'a suri'i dora ororiu na'i 'oha mou siri suri'i ruma ni ha'arahesi. Ma na'i 'oha namou 'ari suri'i dora ni maketi, mou 'irisia moe'a dorai ha'atee ha'ahaaha'amou.

⁴⁴“Ai ta'aa di'u tana'amou! 'I'amou mou 'onaai hera nara ai'a ha'ara'i, na 'iraaui inoni rau buu suri'i mareho ta'a'i ha'i ai'a 'iraraa.”

⁴⁵Ma'e ta'i 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses na ha'atee o'ani 'inia, “Ha'ausuri, 'ioe 'o ha'a-ta'ai'ameu ro'u 'oha na'o 'unu'i mareho 'isi.”

⁴⁶Mia Jisas 'agu aramia o'ani, “'Ai ta'aa di'u ro'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses! 'Inia 'i'amou mou ha'ausuriraaui inoni 'ini'i taha nara bwara tanaraau 'anai ha'isuri'i, mamougu bwa'i gere 'a'auhiraaui moe'a.

⁴⁷“Ai ta'aa di'u tana'amou! Suria 'i'amou mou tau'aro ha'agorohi'i barabaradaa'i rarabea na 'iraaui wauwa amoo'i rau ngahu ha'amaesi'i na'i 'oha bwani. Mou haua o'asi domou ha'ahouraaui mamougu ai'a awasuri'i mareho ra 'unu'i. ⁴⁸Naasi 'a ha'ata'inia do 'i'amou mou ahu aratara 'inia'i heingahu narau haasi. 'Iraau narau ngahu ha'amaesiraaui, mi'amou namougu tau'aro ha'agorohi'i barabaradaa'i. ⁴⁹Tarana naasi, 'ia God na madoma 'a ha'atee o'ani, ‘Inau wai ha'a-taariraaui 'ari rarabea mana Ha'ataari tanaraaui noni. Ra'i nei rai ngahu ha'amaesiraaui, ma ra'i nei rai norata'airaaui.’ ⁵⁰Inia'i o'asi ana, 'i'amoui inoni na'i 'ohani namougui dau ha'a-mama'ai 'ini'i rarabea nara ngahu ha'amaesiraaui mau mai na'i taraawa'anai marewana, ⁵¹taraawa'a mau na'i 'oha 'ia Kein 'a ngahu ha'amaesia Ebol, tari mai na'i 'oha nara ngahu ha'amaesia Sakaraea na'i ahoanai dora ni ho'asi mana Ruma Maea ana God. Ha'amomori! Wai 'unua tana'amou, 'i'amoui inoni na'i 'ohani namougui dau ha'a-mama'ai 'ini'i heingahu nara to'o 'isi.

⁵²“Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses! 'I'amou mou girua baaniraaui noni i tara 'anai aidangisia God. 'I'amou mou ai'a hano ro'u na'iei, mamougu ha'a-bwarasiraaui nei narau bonasiai hano na'iei.”

⁵³Mia Jisas 'a hano baaniai dorasi. Ma taraawa'a na'i 'ohasi, 'iraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses mana Farisei rau taraawa'a ura bwarasia Jisas marau songa'inia 'ini'i mwane heisonga'i bwara. ⁵⁴Rau bonasia do'ai 'unua ta mareho taritari'a nei narai here ha'ata'aia 'inia.

Ha'abasu 'Iniai Ringei Pwari'i*(Matiu 10:26-27)*

12 ¹Na'i mau 'ohasi, 'e taringai merui inoni narau goni mai 'anai bahurongoa Jisas. Me 'inia rago di'u adaau, rau haisu'isu'i di'u. Mia Jisas 'a ha'atee o'ani tahamora tanaraaui rongoiusuri ana'i, “Moi 'omesuri'amou haarimooou baaniai herehere adaa'i Farisei narau ai'a awa suriai taha ra ha'ausuriraau noni 'inia. ²Mwane maho hako nara awa bainihu suri'i tahingamoo'i mana taha namou giru'i, rai ha'ata'ini'i hura'a. ³Taha namou maani'i na'i dora kuhi, rai rongo'i na'i dora marewa, mana taha namou ha'a-natanga'ini'i na'i ahii rai totorong'a'ini'i hura'a tanaraaui inoni 'anai rongo'i.”

Gai Mamaa'usia God, Ai'a Inoni*(Matiu 10:28-31)*

⁴Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, “Inau wai 'unua tana'amou mwani sae goro agu'i, moi abui mamaa'usiraau nei narai ngahu ha'amaesia moi abe mara bwa'i matai haua ta mareho 'anai ha'ata'ai'o na'i muri. ⁵Inau wai ha'ata'inia tana'amou a mo'o namoi mamaa'usia. 'Ia God namoi mamaa'usia, 'inia 'iia 'a to'o mena 'anai ha'amaesia abe, mai matai gaasi'o ro'u na'i dora ni ha'a-mama'ai. Ma wai 'unua aho'i tana'amou, 'ia God namoi mamaa'usia.”

⁶“Mou 'iraraai rima gere manu nara raonga'i rua sereni moi 'ini'i na'i maketi? Rei'uaa nara hori mwada'u o'asi, 'ia God 'a ai'a tanei 'ini'i garei manu 'isi nai kaku'aa. ⁷Naasi moi abui mamaa'u, 'inia 'i'amou namou ororiu di'u'i mwani manu rago. Na rei'uaa warihu suri'i bwaumoo'i, 'ia God 'a uduma'ini'i hako.”

Taroha'inia Kraest*(Matiu 10:32-33; 12:32)*

⁸Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Iatei nai ha'arangasia tanaraaui inoni do'iia 'e rongoiusuri agua, 'inau na Garee Inoni wai ha'arangasia ro'u na'i maadi enjel ana'ia God do'iia 'e rongoiusuri agua. ⁹Ma 'onaa 'iatei nai gagata'iniau, 'inau wai gagata'inia o'asi ro'u na'i maadi enjel ana'ia God.

¹⁰“Onaa 'iatei nai ha'atee ha'ata'ai'au i Garee Inoni, 'ia God 'a matai 'adoma'i nugasia. Ma 'onaa na ha'atee ha'ata'ai'au Hi'ona Maea, 'iia ra bwa'i 'adoma'i nugasia mwada'u.

¹¹“Ta 'oha rai wai'amou suri'i ruma ni gonigoniha agaa'i Jiu 'anai 'i'i'amou mamoi ura na'i maadi na'otara miraaui Primia. Na'i 'ohasi moi abui 'adoma'i raha 'ini'i taha namoi 'unu'i 'anai arami'i taha rai subuni'amou 'ini'i. ¹²'Inia na'i 'ohasi na Hi'ona Maea nai 'unu'i tana'amoui mareho 'anai 'unu'i.”

'E Sae Toto'ora Bweu

¹³Ma'e ta'i 'iniraaui sae narau ura 'anai bahurongoa Jisas na o'ani 'inia, “Ha'ausuri, 'oi 'unua tanaai do'oragu mai hoai'i na'i ahoaamiria i toto'ora na maeta'ini'i amamiria.”

14Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Ei, ai'a aba agua 'anai ha'a-arataraa mahosi na'i ahoamurua i do'oramu.” 15Magu o'ani 'iniraaui inoni, “Moi 'ome'ome goro! Mou gasi naga 'ini'i mwani toto'ora ni marewana. 'Inia na huunai tahitahi anai inoni ra ai'a awa suri'i mareho na to'ora'i, rei'uaa na towa'i toto'ora he'ua.”

16Magu hauai ha'atee heiha'auu tanaraau, “E sae toto'ora na to'oraai ano nara hungu goro hakoi mwane mareho na hasi'i na'iei. 17Ariwou ma o'asi 'inia haaria, ‘E taha gasi nawai haua? 'Inau 'au ai'a to'o dora arari'i mahoingau nau to'ora'i.’ 18Naasi ma o'ani, 'Oo, 'augu 'iraraa, wai kaiai ruma ni niga mahoingau agua mawai torai'i ara'a tara'i kae ruma narai arari 'anai nuga'i hako siri mwane mareho nau to'ora'i. 19Naasi ma waigui o'ani, ‘Mwaniau! 'Au to'o mwane mareho goro 'ada'i harisi narai boi mau. Wai mamarota'i tau'aro'a! Wai heinagu moi 'anai gono mana ngau, ma 'anai hauai taha nawai wa'ewa'e 'ini'i.’ 20Mia God 'a o'ani 'inia, ‘Bweubweu'a! Na'i rodoni 'oi mae, mia tei naigui to'ora'i mwane mareho na'o ha'aagau 'ini'isi?’”

21Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Naasi taha nai to'o tanaraau mwane narau nuga goni'i toto'ora nadaa'i haarirau maraugu ai'a toto'ora beia God.”

'U'uria God

(Matiu 6:25-34)

22'Ia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “Naasi taranai taha nau 'unua 'inia do 'ai abui ta'aabemoo 'inia'i tahingamu 'ado dangi, 'inia'i taha 'anai ngaa mana bwana na'oi ho'osia. 23'Inia na tahingamu, ai'a moi 'anai ngaa'i mahoingau, mana abemu, ai'a moi 'anai ho'osia'i bwana. 24Moisu 'adoma'i suri'i manu. Raau ai'a hasi mahoingau ma'ua ai'a 'e'eri, marau ai'a to'o ruma 'anai nuga mahoingau na'iei, me 'ia God 'a hanganiraaui. Mi'amou tanaa God, mou ororiu di'u baani'i manu 'isi. 25Ma rei'uaa na towa'i ta'aabemoo, me mareho nara ta'aabemoo 'ini'isi, ra bwa'i 'a'auhi'amou 'anai ha'atewaa 'ari tahi namou haa na'i marewana. 26Ma 'onaa na bwara tana'amou 'anai ha'atewaa 'ari tahitahi amoo, ma'ua na ta'aabemoo 'ini'i mwani mareho he'ete'i hairiu 'isi?

27“Moisu 'adoma'i suri'i raraaua ni hasimou nara 'ome goro di'usi. Rau ai'a haua ta tau'aro ma'ua tata nadaau bwana. Mawai 'unua tana'amou, rei'uaa 'ia Mwaeraha Solomon 'a toto'ora, ma'ata ai'a ta ta'i bwana ana nai 'ome goro ta'isada beia ta ta'i tagai raraaua. 28Na hinihinimoo'i ra kekerei! 'Onaa 'ia God na ha'a-'omegoro'i tagai raraaua nara ahurara moi gere madoraa maraigui suungi'i, ni 'ua ana na bwa'i haa'i bwana 'inia tana'amou?

29“Naasi moi abui 'adoma'i raha 'inia'i taha namoi gonohia mana taha namoi ngaa. 'Ai abui ta'aabemoo 'ini'i mareho 'isi. 30Na'isi mareho na 'iraaui inoni nara ai'a hinihini na'i marewanani rau 'adoma'i raha 'ini'i. Naasi 'ai abui ta'aabemoo, 'inia 'ia Amamoo 'a 'iraraa do 'i'amou mou 'irisi'i mareho 'isi. 31Maho na ororiu di'u domoi haua, naasi 'anai awa tarau bahainai heimarungi ana God mia God 'aigui haua tana'amou mwane mareho 'isi.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Toto'ora Na'i Aro

(Matiu 6:19-21)

32'Ia Jisas 'agu o'ani ro'u 'iniraa, "Moi abui mamaa'u, rei'uaa mou gere ruruha moi, me 'ia Amamoo'u 'a 'ome sigihi'amou 'anai heimarungi beia na'i hourana ana. 33Moi raonga'ini'i mareho namou to'ora'i, mamoi haa'i ha'a 'ada'i tanaraau pohara. 'Onaa moi haua o'asi, 'ai 'onaa domoi nuga'i toto'ora amoo'i ara'ai aro na'i anga na bwa'i 'oha nai ta'aa. Na toto'ora amoo'i rai awa na'i dora na bwa'i 'oha rai hako, 'inia 'a bwa'i sae nai beri'i, mana 'adi ra bwa'i here ha'ata'ai'i. 34Moi haua o'asi, 'inia na 'adoma'imu 'ai awa tarau na'i dora na toto'ora amu'i ra awa na'iei."

Sae Tatau'aro Na Ha'aagau Tarau 'Iniai Boi Aho'i Ana Arahā

35-36"Mo'i ha'aagau tarau. Mo'i 'onaai'i sae tatau'aro nara totoriai saemaua adaau 'anai aho'i mai baaniai ha'aha'iwai. Rau suungiai raita marau ho'osi'i agaau bwana adaa'i. Ma na'i 'oha na ataha aho'i mai, 'a pwepwee na'i maraaruma marau tahangia raurau tanaa. 37Ha'amwaniraa di'ui sae tatau'aro narau rarai marau ha'aagau na'i 'oha ni saemaua adaau 'a aho'i mai. Wai 'unua tana'amou, na saemaua adaau 'ai siri suri'i bwana ni tagora, maai 'unua tanaraau 'anai heinagu, maai waa'i mai mahoingau tanaraau. 38Ha'amwaniraa di'ui sae tatau'aro narai ha'aagau rei'uaa na saemaua 'aigui boi na'i 'ubutanai rodo ma'ua gaarangiai wa'aria.

39"Mo'isu 'adoma'iniai taha nau maaniani. 'Onaa sae na to'oraai ruma 'ai 'iraraai 'oha na sae beriberi 'ai siri na'i ruma ana, 'a bwa'i mauru. 'Ai awa ha'aagau ma bwa'i ha'awatea doni saesi 'ai siri 'anai beri na'i ruma ana. 40Naasi 'i'amou ro'u moi ha'aagau tarau, 'inia 'inau na Gare'i Inoni wai aho'i mai na'i madoraa namou bwa'i 'iraraa ro'u."

Sae Tatau'aro Goro

(Matiu 24:45-51)

41Mia Pita 'a songa'inia Jisas o'ani, "Araha, ni ha'atee heiha'auusi 'o haua tana'ameu moi rongoiusuri, ma'ua tanaraau ro'u hakoi inoni?"

42Mia Jisas 'a aramia o'ani, "Sae tatau'aro he'ua ni saemaua 'ai ha'a-'omesuria 'ini'i mwane mareho na'i ruma ana, ma 'anai ha'atora'ini'i hura'a i mahoingau tanaraau sae tatau'aro na'i madoraa 'ana? Naia i sae tatau'aro na madoma ma here goro suri'i mwane mareho nara ha'a-'u'uria 'ini'i. 43Ha'amwaniai sae tatau'arosi na'i 'oha na saemaua ana 'ai boi sadoia do'ia 'a here ha'agorohiai tatau'aro ana. 44Mawai 'unua ha'a-momori tana'amou, ni saemauasi 'ai ha'a-'u'uria mo'osi 'ini'i mwane mareho na to'ora'i. 45Ma 'onaa ni sae tatau'arosi 'ai 'adoma'i o'ani, 'Ni saemaua agua 'a bwa'i aho'i raurau.' Naasi ma taraawa'a ngahu ngahuraau urao mana saemwane narau ta'i tau'aro, ma awa moi 'anai ngau mana gonogono raha 'ini wai ni bweu. 46'Aigui 'asu'a mana saemaua ana 'ai ataha na'i madoraa na saesi 'a bwa'i 'adoma'inia do 'a ga'i ataha. Na'i 'oha nai ataha, 'ai ha'a-mama'aia di'ui sae tatau'arosi, mai nuggaa 'anai mamaa'a beiraaui inoni hahairaesi.

47“Ni sae tatau'aro na 'iraraa moi taha na saemaua ana 'a 'irisia do'ai haa magu ai'a ha'aagau ma'ua hauai taha na ga'i haa, 'ia rai ha'a-mama'ia di'u. 48Mana sae tatau'aro na ai'a 'iraraa taha na saemaua ana 'a 'irisia magu hauai maho na taritari'a, 'ia 'a bwa'i raha tanaa ha'a-mama'ai. Mana nei nara ha'aragoa tanaa, ni saemaua 'a 'irisia do'ai ha'aragoa ro'u wou, mana nei nara ha'a-'u'uria 'ini'i mwane mareho rago, ni saemaua 'a 'irisia do'ai haa'i mwane mareho goro 'ini'i.”

Na Ha'ausuringa'i Ana'ia Jisas

'A Hoahoa'ai'araau Inoni

(Matiu 10:34-36)

49Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, “Inau 'au waa mai tanaa marewana i hihiri ana God na 'onaai 'eu, mau 'irisia doni 'eusi 'a ga'i taraawa'a noro'a. 50Ma'ata na'i na'o wai siri ga'u na'i rongomaata'i. 'Ado 'oha moi na ta'aa 'inia i 'adoma'igu, tari 'oha nai di'uai madoraa nai to'o i marehosi. 51'A 'ua? 'I'amou mou 'adoma'inia do 'inau 'au boi 'anai ha'a-awagorohiraa goni inoni na'i marewana? Ai'a! Nau waa mai heihoa. 52Taraawa'a na'i 'ohani ma 'ari'a, na heihoa 'ai ta'eha mai suri'i ruruha 'ado ruma. 'Onaa na'i ta'i ruma 'e waira rima, 'e waira rua nararu ta'ahiau ma'e waira oru narau bwa'i, ma'ua waira oru narai ta'ahiau ma'e waira rua nararu bwa'i. 53Ni ama 'ai heihoa beiai gare mwane ana, mana ina 'ai heihoa beiai gare urao ana, mana ha'ihungo adai urao rai o'asi ro'u.”

Ra Ga'i Aidangisia Do'ia Jisas

Naasi Ha'atahi

(Matiu 16:2-3)

54Ma o'ani ro'u 'iniraaui inoni, “Na'i 'oha mou re'iai rorodo na ara'a na'i dora na susuu jei sina, mou o'ani, ‘Oo, 'a bwa'i orema mai rangi'a.’ Naasi 'a bwa'i hasi orema maai rangi'a. 55Ma na'i 'oha na ro'a siri mai, mou 'iraraa do'ai raorao. Ma o'asi mora. 56Oru pwari'i ta'aa! 'I'amou mou matai aidangisiai 'ari na haai dangi. Ni 'uaana namou ai'a aidangisiai 'ado'ado 'ada'i mareho nau haa'i na'i madoraa 'ini?’”

Ha'a-odoodoai Taha Na'o Ha'atari'aa

(Matiu 5:25-26)

57'Ia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraaui, “Ni 'uaana namou ai'a raba hiiria ro'u moi 'inia haarimoo i taha na odo-odo 'anai haua? 58'Onaa 'e nei na raba wai'o na'i kooti, 'oi bonasiai ha'a-odoodo beia i taha na'o ha'atari'aa na'i 'oha na'o ai'a taha mau na'i dora ni hihiri. 'Onaa 'o bwa'i, mea mo'o na hihiri 'ai wate'o tanaa pulis 'anai gaasi'o na'i rumaniho'o. 59'Inau wai 'unua tana'amou, 'oi awa 'isi tari 'oha 'oi horia hakoi siha ha'a narai 'unua tana'o do'oi horia.”

Rihota'i Baaniai Ora-ora'a

13 1Ma ra'i nei 'iniraaui inoni narau awa 'isi rau maania tanaa Jisas 'iraaui ai Galili na 'ia Paelat 'a ha'amaesiraaui na'i 'oha narau hau'i

ho'asi adaa'i tanaa God. ²Ia Jisas 'a o'ani 'iniraa, “A 'ua? Mou 'adoma'inia doni mae ta'aa narau haasi, 'a ha'ata'inia do 'iraa rau ta'aa di'u baaniraa tara'i sae ni Galili? ³Ai'a! Mou ai'a 'iraraa do 'i'amou moi mae ro'u 'onaa namou bwa'i rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i? ⁴Ma 'ua i waira ta'i tangahuru mana warui sae narau mae na'i 'oha na kokohu huniraaui kae ruma ahaaha na'i Saeloam? Mou 'adoma'inia do 'iraa rau ta'aa di'u'i tara'i nei ro'u narau ta'i awa ro'u na'i Jerusalem na'i madoraasi? ⁵Ai'a! Wai 'unua tana'amou. 'I'amou moi mae ro'u mau 'onaa namou bwa'i rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i!”

**Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Fig
Na Bwarai Hungu**

⁶Mia Jisas 'agu haa ro'u i ha'atee heiha'auuni, “E sae na hasiai hasi'ei nara 'unua 'iniai fig na'i mou ana. 'Ado 'oha 'a 'ari 'anai garihia, ma bwa'i hua nai sadoia na'iei. ⁷Naasi ma o'ani 'inia mo'o na 'omesuriai mousi, ‘E oru harisi na hako'a ma ai'a hua mau nai haa i hasi'eisi. 'Oi ara gata'inia baaniai dorasi, 'ai abui ura 'isi 'anai ha'agata'iniai gorohanai ano.’ ⁸Mana nei na 'omesuriai mou 'a o'ani, ‘Abu ga'u saemaa. Gai gere ha'atoria ga'u suria ta ta'i harisi ro'u mawai ha'imaaniai taguma'inia. Wai 'e'eri garigaria mawai nuga 'ana ano goro i wa'ana. ⁹Onaa 'ai hungu na'i harisi haoru, ma goro! Ma 'onaa 'a bwa'i, ma naasi waigui ara gata'inia.”

**Jisas 'A Ha'agorohiai Urao
Na'i Dangi ni Mamaro**

¹⁰Ma'e ta'i dangi ni mamaro, 'ia Jisas 'a ha'ausuriraaui inoni na'i ruma ni ha'arahesi. ¹¹Ma'e ta'i urao na awa 'isi, 'e adaro na ha'adaohaa suriai ta'i tangahurui harisi mana waru. Ni uraosi 'a rorosu, ma bwarai ura arasi. ¹²Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a 'omesia 'a 'unua do'ai ara'a mai beia ma o'ani 'inia, “Urao, 'o dadara'a baaniai daoha na here ha'tata'ai'o.” ¹³Ma dau wou beia. Na'i mau 'ohasi mana uraosi 'a goro'a aho'i. 'A ura arasi ara'a ma ha'aasaa God.

¹⁴Mana na'otara 'anai ruma ni ha'arahesi na'i 'omaasi 'a taesu'a di'u na'i 'oha na 'omesia do'ia Jisas 'a ha'agorohiai uraosi na'i dangi ni mamaro, ma ha'atee tanaraui inoni o'ani, “E ono dangi tatau'aro na'i ta'i sade. Na'isi dangi namoi boi bei'i daoha amoo'i neina rai ha'agorohi'i, ma 'ai abu na'i dangi ni mamaro.”

¹⁵Mia Araha 'agu ha'atee o'ani, “Oru pwari'i ta'aa! Rei'uaa na'i dangi ni mamaro mi'amou matai ruhasi'i kau mana dongki amoo'i baani'i dora namou hunasi'i suri'i, 'anai waa'i 'anai ha'agonohi'i. ¹⁶Naasi 'a ga'i goro ro'u 'anai ruhasiai uraoni na'i dangi ni mamaro baaniai daoha na ha'ata'aia! 'Inia 'iiani 'e warowarona ro'u a Ebrahim, mia Saetan 'a ha'adaohaa ore'a'a mai suriai ta'i tangahurui harisi mana waru.” ¹⁷Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha'atee o'asi, 'a ha'a-ninimairaaui nei narau ha'ima'e beia, ma'ata 'iraaui noni hunga rau wa'ewa'e 'ini'i mwane mareho goro na hau'i.

Raha Nai Hauai Heimarungi Ana God*(Matiu 13:31-33; Mak 4:30-32)*

18 Mia Jisas 'a songa'iniraa'u ro'u o'ani, "A he'u'ai 'adoma'imoou 'inia heimarungi ana God? 'E taha nawai heiha'auu 'inia namoi aidangisia 'inia? 19 Io, na heimarungi ana God 'a 'onaai koranai hasi'ei nara 'unua 'inia mastad nara hasia na'i mou. Rei'u'aa na korasi 'a kekerei ta'aa na'i na'o, ma na'i 'oha na tahi ara'a, 'a ha'i hasi'ei mana manu ra matai boi 'anai tagora nu'i suri'i raraana."

20 Ariwou ma heisonga'i ro'u, "E taha nawai heiha'auu 'inia namoi aidangisia 'inia i heimarungi ana God? 21 Na heimarungi ana God 'a 'onaai urao na dorariai gere dorai draebam beiai ta'i baegi flaoa bubu. Na'i muri, na gere dorai draebamusi 'a ha'asu'u'ai flaoa ma ha'arahaa'a."

Maraaruma Na 'Ogo*(Matiu 7:13-14, 21-23)*

22 Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a hano mau 'anai Jerusalem, 'a ha-ha'ausuriraau inoni suri'i 'omaa na taha horo suri'i. 23 Naasi ma'e ta'i sae na songa'inia o'ani, "Araha, 'e taringai sae moi nai dauai tahi tarau?"

Mia Jisas 'a aramia o'ani, 24 "Moi bonasiai siri na'i heimarungi ana God 'inia na maraaruma ana 'a 'ogo. Wai 'unua tana'amou, 'ai ragoi nei narai bonasiai siri maraagu bwa'i mwada'u. 25 Na'i 'oha na nei na to'oraai ruma 'ai ura 'anai honosiai maraaruma, 'i'amou moi ura hura'a i abau 'omaa 'anai pwepwee mamoi o'ani siri, 'Araha, 'oi tahangiai maraaruma tana'ameu mamei siriwou!' Mia mo'o na to'oraai ruma 'ai ha'atee o'ani hura'a mai, "Inau ai'a matai'amou, mau ai'a 'iraraai dora namou boi eisi.' 26 Mi'amou moigui o'ani, 'I'ameu me ngau mameu gono bei'o, ma'o ha-ha'ausuri suri'i 'omaa amee'i.' 27 Me'i'ia aigui arami'amou o'ani, "Inau ai'a matai'amou, moi su'a wou baaniau, oru hehere ta'aa."

28 "Moi angiani mana rihomoo'i rai ngadingadi 'inia taesu'a na'i 'oha moi 'omesia Ebrahim, 'ia Aisak, mea Jekop, miraaui mwane rarabea na'i heimarungi ana God. Mi'amou 'ia God 'ai gaasi'amou hura'a. 29 Na inoni rai boi baani'i mwani dora hako na'i marewana 'anai hauai ngaugoni na'i heimarungi ana God. 30 Mawai 'unua tana'amou, 'iraaui nei nara ai'a 'adoma'i ororiu 'iniraa'u na'i marewanani, 'ia God 'ai ha'a-ororiuraau, miraaui nei nara 'adoma'i ororiu 'iniraa'u, 'ia God 'ai ha'a-auruhiraa'u."

Heita'ahi Ana Jisas Tanaai Jerusalem*(Matiu 23:37-39)*

31 Na'i 'ohasi ra'i Farisei ra boi mara o'ani 'inia Jisas, "Onaa na'o raba tahi ma'oi hano baaniai dorani, 'inia 'ia Herod Antipas 'a siba suri'o 'anai ngahu ha'amaesi'o."

32 Mia Jisas 'a aramiraa'u o'ani, "Mou 'ari mamoi 'unua tanaa mo'o na 'onaai misu tarisi, do 'inau wai tau'aro mau 'anai taari'i adaro baaniraau inoni, ma 'anai ha'agorohiraa'u baani'i daoha. Ma bwa'i ore'a mawaigui

ha'ahakoa goro i tau'aro agua. ³³Na'i dangini mana'i ho'oa ma tara'i dangi ro'u, wai haua mau i 'aariha agua tari 'oha waigui ataha na'i Jerusalem. Suria 'a ai'a ta'isada dorai ha'amaesiai rarabea ta dora he'ete'i, ma'ata na'i Jerusalem.”

³⁴Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “‘Ei, Jerusalem, Jerusalem! 'I'amou namou ngahu ha'amaesi'i rarabea mamou buta ha'amaesi'i sae heitaroha'i ana'ia God 'ini'i hau. 'A ragoi 'oha nau rabasia domoi boi beiau 'anai 'omesuri'amou 'onaai bi'ai kua na abwa bwarasi'i gare ana'i. Mi'amou ai'a rabasia. ³⁵Naasi moi rongoa! 'Ia God 'a hano'a baaniai 'omaa mana Ruma Maea amooou. Ma wai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta 'oha namoigui 'omesiau tari 'oha namoi ha'atee o'ani, 'Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai!”

Jisas 'A Ha'agorohiai Sae Daoha Na'i Dangi ni Mamaro

14 ¹Ma'e ta'i dangi ni mamaro adaaui Jiu na 'ia Jisas 'a 'ari ngau na'i ruma anai ta'i bwaudo adaa'i Farisei. Miraau i noni rau wanawana surisuria goro, ²inia na'i 'ohasi 'e sae na uwana mana rimana ra su'u na boi beia Jisas. ³Mia Jisas 'agu songa'iniraaui Farisei miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses o'ani, “‘A 'ua? Na Ringe ana'ia Moses 'a ha'awategaau 'anai ha'agorohiai sae na daoha na'i dangi ni mamaro?”

⁴Ai'a ta ta'i nei 'iniraaui nai 'unua ta ta'i maho. Mia Jisas 'a dau wou beiai saesi ma ha'agorohia baaniai daoha na to'ia magu ha'ahanoria. ⁵Mia Jisas 'agu songa'iniraaui ro'u o'ani, “‘A 'ua? 'O ga'i rahia moi hura'a i gare amua, ma'ua ta kau amua nai ahoda dio ta girui wai na'i dangi ni mamaro?”

⁶Na'i 'ohasi rau nuga nguu hako, ma ai'a ta nei 'iniraaui nai 'unua ta ta'i maho tanaa Jisas.

Ha'atee Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'a-anoano

⁷Mia Jisas 'a 'omesia do 'iraaui sae nara boi 'anai ngau rau rabasia dorai heinagu moe'a suri'i dora ni heheinagu adaa'i saemaua. Ma hua tanaraui ha'atee heihauu na o'ani, ⁸“‘Onaa tanei nai ari'ahu'o 'inia ta rongo ni ha'iwai, 'oi abui bonasiai heinagu suri'i dora heheinagu adaa'i saemaua, 'inia 'a gasi 'idi ma'e sae nai ororiu di'u'o nara bwane ari'ahua ro'u mai. ⁹'Inia 'onaa nai o'asi, ni sae na hauai rongosi 'ai matai o'ani 'ini'o, '‘O'i su'a baaniai dorasi maai heinagu 'isi a mo'oni.’ Na'i 'ohasi 'ioe 'oi kae arunga ta'aa di'u na'i 'oha na'oi su'a auru 'anai heinagu na'i dora ha'ahako.

¹⁰“Ma'ata naani taha na'o ga'i hua na'i 'oha narai ari'ahu'o. 'O'i heinagu na'i dora heheinagu ha'ahako, neina 'oha nai boi sae na hauai rongosi, 'iia 'ai o'ani 'ini'o, '‘Ei geresae agua, 'oi ara'a mai heinagu na'i na'o, na'i dora goro.’ Na'i 'ohasi 'ai ha'a-ara'ahi'o na'i maadi inoni. ¹¹'Au ha'atee o'asi 'anai ha'a-aidangisi'amou do 'iatei nai ha'a-ara'ahia haaria, 'ia God 'ai ha'a-auruhia, mia tei nai ha'a-anoanoa haaria, 'ia God 'ai ha'a-ara'ahia.”

¹²'Ia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniai Farisei na ngau beiasi, “‘Na'i 'oha na'oi hua ta ngaugoni, 'oi abui ari'ahuraui geresae goro amu'i, ma'ua 'iraaui

do'oramu'i mana sae amu'i, ma'ua sae toto'ora namou awa heigaarang'i.
 'Inia 'iraaui rai matai ari'ahu'o aho'i 'anai orisia aho'i tana'o. ¹³Ma'ata na'i
 'oha na'oi haua ta ngaugoni, 'oi ari'ahuraui pohara, miraui sae ta'ata'a'i,
 'iraaui na pwaki, miraui na kuru. ¹⁴Naasi 'ia God 'aigui ha'agorohi'o, 'inia 'a
 bwa'i tanei 'iniraaui nai matai orisia aho'i tana'o. Ma'ata 'ia God naigui orisia
 tana'o na'i 'oha 'iraaui inoni odo-odo rai suruta'e aho'i baaniai mae."

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Kae Rongo

(Matiu 22:1-10)

¹⁵Ma'e ta'i beiraaui nei narau heinagu 'isi na ha'atee o'ani, "Ha'amwania
 di'ua mo'o nai heinagu 'anai ngauai rongo na'i heimarungi ana God."

¹⁶Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "E sae na hauai rongo, ma ari'ahuraui
 mai inoni 'anai boi na'i rongosi. ¹⁷Na'i 'oha na mwane mareho ra agau, 'a
 ha'ataaria hura'a i inoni tatau'aro ana 'anai 'unuraaui mai sae na ari'ahuraui.
 'A hura'a wou ma o'ani, 'Moi boi! Na mwane mareho ra agau'a.' ¹⁸Na'i 'ohasi
 'e nei ma 'unua ta mareho. Ma 'etanai sae na o'ani, 'Inau 'e dorai ano nau
 bura'i horia moi, naasi wai 'ari 'anai 'omesia ga'u. Ha'arohaia di'u! 'Inau 'au
 bwa'i boi, 'oigui 'unua moi tanaa.' ¹⁹Mana nata sae 'a o'ani, 'Inau 'au bura'i
 horia moi ta'i tangahurui kau 'anai tagora. Naasi wai 'ari 'anai ha'atagora'i
 mawai 'omesia 'onaa narai tagora goro ma'ua 'a bwa'i. Naasi 'oigui 'unua
 moi tanaa, ha'arohaia di'u, 'inau 'au bwa'i boi.' ²⁰Mana nata sae na o'ani,
 "Inau 'au bura'i ha'iwai moi, tarana naasi nau bwa'i boi 'inia."

²¹"Na'i 'oha na aho'i wou i sae tatau'arosi, 'a maani'i mareho 'isi tanaai
 saemaua ana. Na'i 'oha na rongoa o'asi, 'a kaeni taesu'a di'u, ma o'ani 'inia
 sae tatau'aro ana, 'Oi raurau 'ari suriai tara raha mei suri'i gere tara suriai
 'omaa, ma'oi wairaaui mai pohara, miraui sae ta'ata'a'i, miraui nei nara
 kuru mara pwaki.' Mana sae tatau'aro 'a hura'a ma haua 'onaai 'unua ana
 tanaa. Ma na'i 'oha na aho'i mai 'a o'ani, ²²'Saemaua, ni mareho na'o 'unua
 'au bwane ha'ahakoa, magu na ruma 'a ai'a honu mau.' ²³Mana saemaua
 'agu o'ani ro'u 'inia, 'Oi 'ari ma'oi 'unuraaui mai nei nara awa beira'i baaniai
 'omaa, ma'oi 'ari suri'i mwane gere tara suriai hasimou, ma'oi 'unu'i hako
 mai inoni, neina 'ai honu i ruma agua. ²⁴Inau wai 'unua tana'o, 'a bwa'i
 tanei 'iniraaui nei nau ari'ahuraui ga'u na'i na'o ani naigui ngau mania ta
 mahoingau 'ini'i mahoingau nau ha'aagau'i tanaraau."

Wai'ado'ado Goro Ma'oigui

Ha'i Rongoiusuri Ana Jisas

(Matiu 10:37-38)

²⁵E ta'i 'oha na 'e kae ruruhai inoni narau surisuria Jisas. Mia Jisas 'a
 rihota'i ma ha'atee o'ani 'iniraaui, ²⁶"Iatei na suriau ma raba ha'i rongoiusuri
 agua, 'ai ta'ahiau di'uai inana mana amana. 'Ai ta'ahiau di'uai urao ana
 mana gare ana'i, ma'ua koana'i mana do'orana'i, ma'uasi tahingana haaria.
²⁷Ma 'onaa 'iatei na bwa'i suru'iai dadaahoro ana maai suriau, ai'a arari ro'u
 'anai ha'i rongoiusuri agua.

28“Onaa tanei nai raba tagoraa ta ruma. Ni mareho tahamora nai haua, naasi 'ai heinagu mai wai'ado'ado suriai siha ha'a na matai arariai rumasi mana siha na bwane to'oraa. 29Ma 'onaa na bwa'i haua o'asi, rei'uaa na ha'a-urasi'i mwane auu, ma 'a bwa'i ha'aagaua mwada'u i rumasi, suria 'a pwapwaku 'iniiai ha'a. Me'iraaui nei narai 'omesia rai da'ata'inia, marai o'ani, 30“Ome, 'ia mo'osi 'a taraawa'ana moi ruma, ma bwara'ai ha'ahakoa.’

31“Ma 'onaa 'e mwaeraha na ha'aagau 'anai hura'a beiai ta'i tangahuru merui sae hehei'oi ana, 'anai hei'oi beiai nata mwaeraha na to'oraa rua tangahuru merui sae hehei'oi. Ni mareho tahamora nai haua ga'u, 'ai heinagu mai wai'ado'ado goro suria, 'onaa ni ruruha ana 'a matai ha'ahehoai nata ruruha anai nata mwaerahasi ma'ua 'a bwa'i. 32'Onaa nai 'iraraa do'a bwara, ma'ai ha'ataari'i 'ari tara'i inoni heheitarohali ana'i na'i na'o 'oha narau awa ha'atau mau 'anai ha'a-aratarai taha na taritari'a na'i ahoadaau marai abui hei'oi. 33'A o'asi ro'u, moi wai'ado'ado goro suria mamoi'gui ha'i rongoiusuri agua. 'Inia 'a bwa'i nei nai ha'i rongoiusuri agua 'onaa na bwa'i nugasi'i mwani mareho na to'ora'i.”

Ni Rongoiusuri Na Murisia Jisas

'A 'Onaai Solt Ta'aa

34“Solt 'a goro 'anai ha'angaugoroai mahoingau. Me ma'ata 'onaa nagu ai'aa asi'ahana, ma naasi 'agu bwa'i here'a ro'u naraigui haua 'anai ha'a-asi'aa ro'u. 35'A bwa'i goro'a 'anai haa 'inia ta mareho'a ro'u, rei'uaa 'anai doraria beiai ano na'i mou ma'ua bei'i ha'aro'a 'anai ha'agorohiai ano ma bwa'i goro'a ro'u. 'A ta'isada dorai rasaha'inia moi. 'Iatei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongo, maai aidangi tarihana.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniiai Siip Na Ai'aa

(Matu 18:12-14)

15 1Miraau i inoni si'ogoni takisi, ma tara'i inoni ta'a'i ro'u rau goni mai beia Jisas 'anai bahurongo'i mareho na maani'i. 2Miraau na Farisei miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau ha'atee ha'ata'aia Jisas, rau o'ani, “Ia mo'osi 'a wa'ewa'e 'anai awa beiraau i inoni ta'a'i ma ngau ro'u beiraau.”

3Mia Jisas 'a hauai ha'atee heiha'auu tanaraau o'ani, 4“Onaa ta ta'i 'ini'amou nai to'oraa ta ta'i 'arangi siip, ma'e ta'i nai ai'aa, 'e taha nai haua? 'Ai nugasiraau siwa tangahuru mana siwa na awa mausi na'i dora narau ngaungau ei, ma'ai hano 'anai sibaniai ta'i na ai'aasi tari 'oha nai sadoia. 5Ma na'i 'oha nai to'oana, 'ai wa'ewa'e di'u 'inia. 'Ai suru'ia ara'a na'i 'aba'abana, 6maai waia aho'i 'ari na'i 'omaa. Na'i 'oha nai ataha aho'i wou na'i 'omaa, 'ai 'unuraau mai geresae ana'i miraau i inoni narau mono goni na'i ta'i dora mai o'ani 'iniraau, 'Naani 'au kaeni wa'ewa'e di'u suria 'au sadoia aho'i siip agua na ai'aa. Gaau magari wa'ewa'e goni 'inia.’

7“'Inau wai 'unua tana'amou, 'a o'asi ro'u na'i 'oha na'e ta'i inoni ta'aa nai rihosi baani'i ora-ora'a ana'i. 'Iraau nei ara'ai aro rai wa'ewa'e raha di'u 'inia

mo'osi. Na wa'ewa'e narai haua 'ai raha di'uai wa'ewa'e narau haua 'inia siwa tangahuru mana siwa sae narau odo-odo na ai'a ororiu dorai rihosi.”

**Ha'atee Heiha'auu
'Iniai Korai Ha'a Na Ai'aa**

8“Ma 'onaa 'e urao nai to'oraa ta ta'i tangahurui korai ha'a, maigui ha'a-ai'aa ta ta'i, 'e taha nai haua? 'Iia 'ai suungiai raita maai tatara 'orima'inia goro hako ha'atai ruma ana maigu sibania tari 'oha nai to'oana. 9Ma na'i 'oha nai to'oana, 'ai soi goniraa hako mai gere urao ana'i miraui nei narau mono goni na'i ta'i dora mai o'ani 'iniraaui, 'Naani 'au kaeni wa'ewa'e di'u suria 'au sadoia aho'i korai ha'a agua na ai'aa. Gaau magari wa'ewa'e goni 'inia.’

10“Mawai 'unua ro'u tana'amou. Na'i beiraaui enjel ana'ia God na'i aro, 'e wa'ewa'e na raha di'u ro'u wou 'inia ta'i inoni ta'aa na rihosi baani'i ora-ora'a ana'i.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Geresae Na Ai'aa

11'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, “'E ta'i sae na to'oraai rua gare. 12'A 'ariwou mana gare na hutai muri 'a o'ani 'inia amadarua, 'Ama, 'au 'irisia do'oi haua tanaui aba 'ohagu 'ini'i toto'ora amu'i na'o gal'i hoai'i tana'amiria i do'oragu.’ Mana amadarua 'a hoai'i toto'ora ana'i tanararu i rua gare anasi.

13“Na'i muri, na gare na hutai murisi 'a raonga'ini'i mwane mareho na to'ora'i ma waa'i ha'a ana'i ma hano 'anai awa na'i dora ha'ataui. Na'i 'oha na awa 'isi, 'a ha'agata'ini'i ha'a ana'i suri'i mwane here to'o bweubweu'a nara ai'a goro. 14Na'i 'oha na ha'agata'ini'i hako'i ha'a ana'i, 'e kae hioro raha na to'o hako 'ari suriai dorasi, maagu taraawa'a toho 'inia ha'a 'anai hori nana mahoingau. 15Naasi 'a 'ari ma ha'angoni tagora beiai ta'i sae toto'ora na'i dorasi. Mana saesi 'a ha'ataaria 'ari 'anai 'omesuri'i boo ana'i. 16I geresaei 'a naga di'u 'anai ngaa'i mareho na hangani boo 'ini'i, 'inia ai'a tanei nai haua tanaa ta mahoingau.

17“Na'i muri 'agu boi aho'i 'adoma'ina magu o'ani, 'Mwane! 'Iraui sae tatau'aro ana'ia amagu rau to'ora mahoingau di'u maugu awa moi 'anai hioroni. 18Wai suruta'e mawai 'ari aho'i beia amagu mawai o'ani 'inia, ‘Ama, 'inau 'au here ha'ata'ia God, mau here ha'ata'ai'o ro'u! 19Ai'a arari do'oigui 'unua ro'u 'inia garemui. 'O'i here mara sae tatau'aro moi 'iniau.’”

20“Naasi na geresaei 'a suruta'e ma hano 'anai 'ari aho'i beia amana. Ma na'i 'oha na amana 'a 'omesia ha'ataui mau, 'a kae ahutotou di'u suria, 'inia 'a 'ome ha'ata'ata'ahi. Naasi ma 'eba 'anai heisadoi beia, 'a 'agoia ma ngoonia. 21Mana gare anasi 'agu o'ani 'inia amana, 'Ama, 'inau 'au here ta'aa. 'Au hairaesii beia God, mau hairaesii bei'o ro'u. 'A ai'a ta'isada do'oigui 'unua 'inia gare amua.’

22“Mana amanai garesi 'a o'ani 'iniraaui sae tatau'aro ana'i, 'Moi 'ari raurau na'i ruma mamoi waa mai ta to'oni nai 'omegoro di'u mamoi

ha'asirihia 'inia. Moi haua ta ringi mamoi daraha'inia na'i kaka'una mana sandol 'anai uwana. ²³Naasi moi 'ari mamoi sigihia ta garei kau nagau hangani ha'arahaa ani magai ngahuia 'anai ngau goni, magai wa'ewa'e beiai gare agua. ²⁴'Inia na gare aguani 'a 'onaa do'a mae ga'u, magu tahi aho'i ro'u. 'A 'onaa do'a ai'aa ma na'i 'ohani 'au adoia aho'i.' Na'i 'oha ra agau hakoi mwane maho, mana ngaugoni 'agu taraawa'a.

²⁵“Ma na'i 'ohasi na gare na hutai na'o 'a awa mau 'ari na'i mou. Na'i 'oha na gaarangi ruma 'inia aho'i'a ana mai baaniai mou, 'a rongo'i mareho nara ha'a-angiangi'i mana sae ra mao. ²⁶Naasi ma soia mai ta'i 'iniraau sae tatau'aro ma songa'inia 'inia taha na to'o na'i ruma. ²⁷Mana sae tatau'arosi 'a o'ani 'inia, 'I do'oramu na hano ani 'a ataha aho'i mai, mia amamu 'a 'unua dorai ngahuia garei kau nara hangani ha'arahaa ani 'anai ngaugoni beia 'inia, suria 'iia 'a hano ma ataha aho'i mai dadara'a.’

²⁸“Na'i 'ohasi ni gare na hutai na'osi 'a kaeni taesu'a di'u, ma kakawata'i siri ruma. Mana amana 'a hura'a wou ma bongani do rarui siri. ²⁹Miagu o'ani 'inia amana, 'O 'iraraa, 'ado harisi 'inau 'au tau'aro raha di'u tana'o, ma ai'a do ta ta'i 'oha nawai hairaesii bei'o. Ma ai'a do ta gere garei gout ro'u moi na do'oi haua tanaau 'anai ngau wa'ewa'e bei'i geresae agu'i! ³⁰Ma na'i 'oha na ataha i gare amua na ha'agata'ini'i toto'ora amu'i 'ini'i urao horihori, 'o ngahuia tanaa i garei kau nara hangani ha'agorohia 'anai ngaugoni beia.’

³¹“Mana amana 'a o'ani, 'Mama, 'o 'iraraa, 'io'e 'o awa tarau beiau mana mwane mareho nau to'ora'i 'iaamu'i. ³²Ma'ata 'a goro dogai ngau wa'ewa'e beiai do'oramu. 'Inia 'a 'onaa do'a mae ga'u magu tahi aho'i ro'u, ma 'onaa do'a ai'aa ma na'i 'ohani 'au sadoia aho'i.’”

Ha'atee Heiha'auu

'Iniai Sae Tatau'aro Na Aidangi

16 ¹'Ia Jisas 'a hauai mamaani tanaraau rongoiusuri ana'i o'ani, “E ta'i sae toto'ora na rongoa doni sae na 'omesuri'i tanaa i toto'ora ana'i 'a here ha'ata'ai'i ha'a ana'i. ²'Ariwou mana sae toto'orasi 'a 'unua mai sae tatau'aro anasi ma o'ani 'inia, 'A ha'a-momori gasi mareho nau rongoa 'ini'o' 'Oi usu'i dio i 'omesuri na'o haa mai 'ada'i ha'a mana toto'ora agu'i. 'Inia na'i 'ohani 'oi hako baaniai tau'aro amua.’

³“Mana sae tatau'arosi 'a wai'ado'ado ma o'ani 'inia haaria, 'E taha gasi nawai haua? 'Inia ni bwauodo agua 'a 'unua do'ai ha'ahakoau baaniai tau'aro agua, minau 'au ai'a wetewete arari 'anai 'e'eri tarea suri'i mou, mau ninimata'i ha'angoni ha'a ro'u. ⁴'Oo, 'au 'iraraai mareho nawai haa neina rei'uua nawai hako baaniai tau'aro agua me 'iraau noni rai matai ha'amaotoau siri moi suri'i ruma adaa'i.’

⁵“Naasi ma 'unuraau mai mwane narau kaoni ha'a beiai bwauodo ana ma o'ani 'inia sae tahamora, 'E siha na'o kaoni 'inia beiai bwauodo agua?’ Mia aramia o'ani, ⁶“E waru 'arangi galon rumui 'oliv.’ Mana sae tatau'arosi 'a o'ani 'inia, 'Naani pepa na ha'ata'iniia kaoni amua. 'Oi kaia ma'oi hasi usua auru do'e hai 'arangi moi.’

7“Naasi ma songa'inia ro'u i nata abe, 'Mi'oe 'e siha na'o kaoni 'inia?' Mia aramia o'ani, 'Inau 'au kaoni 'inia ta'i 'arangi baegi wiit.' Mana sae tatau'arosi 'a o'ani 'inia, 'Naani pepa na ha'ata'iniai kaoni amua. 'Oi kaia ma'oi hasi usua dio do'e waru tangahuru moi.’

8“‘Agu 'ariwou mana bwauodo 'agu 'iraraai mareho ta'aa na haua i sae tatau'aro anasi. Me ma'ata 'a ha'atee ha'agorohia mo'osi, 'inia 'a madoma di'u 'anai hau'i mwane here o'asi 'anai 'a'auhia haaria. 'A ha'a-momori do 'iraaui inoni ahurodo rau aidangisi'i mwane here o'asi di'uraaui inoni nara awa na'i bewaa.”

9Mia Jisas 'agu o'ani, “Naasi, 'inau wai 'unua tana'amou. Moi 'a'uhiai nata nei 'ini'i toto'ora amoo'i, neina na'i 'oha narai hako, raigui ha'amaoto'amou na'i dora ni tahi tarau. 10'Onaa ra matai 'u'uri'amou suri'i gere mareho, ra matai 'u'uri'amou ro'u suri'i kae mareho. Me 'onaa ra bwa'i 'u'uri'amou suri'i gere mareho, 'ai bwara ro'u tanaraau 'anai 'u'uri'amou suri'i kae mareho. 11Naasi 'onaa ra bwa'i 'u'uri'amou 'anai 'omesuri'i toto'ora na'i marewanani, 'ai he'ua igui 'u'uri'amou ada suri'i huudi toto'ora ana'ia God? 12Ma 'onaa ra bwa'i 'u'uri'amou 'anai 'omesuri'i toto'ora adaa'i sae he'ete'i na'i marewanani, ra bwa'i haua tana'amou i toto'ora namou ga'i to'oraa na'i aro.

13“‘A bwara doni sae tatau'aro 'ai tau'aro goro tanaai rua bwauodo. 'Onaa nai o'asi, me 'iia 'ai 'lita ta nei maai ta'ahiai nata nei. Ma'ua 'ai 'adoma'i ha'ahoua tanei mana nata nei 'a bwa'i. Naasi 'a bwara 'anai tau'aro tanaa God ma do'oi'gui ta'ahia ro'u i ha'a.”

14Miraau na Farisei narau rongoa Jisas rau haikou 'inia, suria rau ta'ahia di'u i ha'a. 15Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraau, “‘I'amou mou here 'onaa domou goro na'i maadaui inoni, mia God 'a aidangisi'i hakoi taha nara awa suri'i tahingamoo'i. Moi 'ome'ome goro! 'Inia 'a ragoi mareho na 'iraaui inoni ra 'adoma'i ha'agorohi'i, me tanaa God ra'i mareho ta'a'i moi.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Ringe Ana'ia Moses

(*Matiu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12*)

16Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Na'i na'o, gau suri'i Ringe ana'ia Moses bei'i ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea. Me taraawa'a beia Jon Bwareomaea nara taraawa'a 'anai taroha'inia ro'u i heimarungi ana God, mana mwane inoni rau bonasia di'u dona rai siri na'iei. 17Ma'ata ai'a do ta gere dora 'iniai Ringe ana'ia Moses do'ai ai'aa. Ni aro mana ano rarui hako, ma'ata na Ringeringe 'isi ra bwa'i hako ta'oha.

18“‘Iatei na gaasiai urao ana ma wainai urao he'ete'i, 'iia 'a ora-ora'a 'inia 'a taritari'a baaniai urao ana. Ma 'onaa 'e sae na wainai urao ha'iwai na mwane ana 'a gaasia, na sae na wainai uraosi 'a ora-ora'a, 'inia 'a taritari'a bei'ai urao ha'iwai.”

Ha'atee Heiha'auu 'Inia Lasarus

Mana Sae Toto'ora

19'Ia Jisas 'a o'ani ro'u, “‘E sae toto'ora na ho'o bwana 'ome goro tarau, ma ngaungau goro, mana mwane mareho ra mwada'u tanaa na'i awa na haa na'i

marewanani. ²⁰Ma'e mwaeta'aa keokeo'a na atana 'ia Lasarus, ra waia wou 'ado 'oha 'anai ha'adaohia na'i maanai baraaruma anai saesi. ²¹Ia Lasarus 'a maesia ngaa'i dorai mahoingau nara ahoda baaniai dora ngaungau anai sae toto'orasi. I misu ra boi ro'u 'anai namiri'i keona Lasarus.

²²“Na'i 'oha na mwaeta'aasi 'a mae, 'irauui enjel rau waia 'anai awa beia Ebrahim. 'Ariwou mana sae toto'orasi 'a mae ro'u mara toringia. ²³Iia 'a awa 'anai rongomaata'i na'i dora nara awaiei inoni ta'a'i nara mae. Na'i 'oha na wana ara'a 'a 'omesia Ebrahim ha'atau ma re'ia Lasarus na'i bobona. ²⁴Mana sae toto'orasi 'a totoro tanaa Ebrahim o'ani, ‘Ei, Ama Ebrahim, 'oi ta'ahiau. 'Oi ha'ataaria maia Lasarus maai ha'abuniai kaka'una mai boi ha'abunibuniai meameagu, 'inia 'au kaeni rongomaata'i di'u 'inia 'euni.’

²⁵“Mia Ebrahim 'a aramiai sae toto'orasi o'ani, ‘O 'iraraa garegu, I'oe 'o to'ora mwane mareho goro na'i 'oha na'o awa na'i marewana. Na'i 'ohasi 'ia Lasarus 'a to'ora'i mwane mareho ta'a'i. Ma na'i 'ohani 'iia 'a wa'ewa'e di'u mi'oe 'ogu rongomaata'i moe'a. ²⁶Mana nata mareho ro'u, 'e kaeni marawai ganu na awa hoaigaau, ma bwara do tanei 'ai tarau wou ma'ua tarau mai bei'amiria.’

²⁷“Mana sae toto'orasi 'agu o'ani 'inia Ebrahim, ‘Na o'asi ana Ebrahim, 'au ha'angoni'o, 'oi ha'ataaria 'aria Lasarus 'ari na'i ruma ana amagu. ²⁸'Ai 'ariwou maai ha'abasuraui rima do'oragu neina rai abui boi na'i dora ni rongomaata'ini.’

²⁹“Mia Ebrahim 'a o'ani, ‘Ni usu-usu na haa'ia Moses mirauui Rarabea ra bwani awa 'anai ha'abasuraau. 'Iraau rau ga'i rongo'i marai ha'isuri'i.’”

³⁰“Mana sae toto'orasi 'a aramia Ebrahim o'ani, ‘Ai'a Ama Ebrahim, rau bwa'i orisi 'onaa 'a bwa'i sae nai tahi aho'i baaniai mae nai 'ari 'anai mamaani tanaraau.’

³¹“Mia Ebrahim 'a o'ani, ‘Onaa narau bwa'i ha'isuri'i taha na 'ia Moses mirauui Rarabea narau 'unu'i, ma'ai bwara tanaraau ro'u i orisi rei'uaa nai 'ari mamaani tanaraau ta sae nai suruta'e aho'i baaniai mae.’”

Ora-ora'a

(*Matiu 18:6-7; 21-22; Mak 9:42*)

17 ¹Mia Jisas 'agu ha'atee ro'u o'ani 'inirauui rongoiusuri ana'i, “Ni mareho narai hauai ora-ora'a tanaa inoni rai to'o. Ma'ata ha'arohaia di'ua mo'o nai ha'a-ahodariai sae na'i ora-ora'a. ²Onaa 'iatei nai raba ha'atehaa tanei 'inirauui nei kekerei 'ini, 'a goro do ra ga'i ho'osia ta kae hau na'i 'u'una marai hura'a ha'adodohia dio na'i asi rodo. 'Inia na ha'a-mama'ai na 'ia God nai haua tanaa nei nai ha'atehaa tanei 'inirauui, 'ai ta'aa di'u ro'u wou. ³Naasi, moi 'ome tarihadi mareho namoi haa'i!

“Onaa 'e nei muru hei'irara'i na hauai maho na ta'aa tana'o, 'oi ha'a-aidangisia 'inia taritari'asi. Ma 'onaa 'a 'adoma'i orisi, ma'oi 'adoma'i nugasia. ⁴Onaa na here ha'ata'ai'o ha'abiu na'i rarona moi ta'i dangi, ma na'i 'ado 'oha, 'a 'ariwou bei'o 'anai o'ani 'ini'o, ‘Au aidangisia do 'inau 'au taritari'a, 'ohani 'au orisi.’ I'oe 'oi 'adoma'i nugasiai taritari'a ana.”

Hinihini

⁵Miraa na Ha'ataari rau o'ani 'inia Aaha, “‘O'i ha'araha'i hinihinimee'i.”

⁶'Ia Jisas 'agu aramiraa u'ani, “‘Onaa na hinihinimoo'i 'ai kekerei ta'aa 'onaai gere korai hasi'ei nara 'unua 'inia mastad, na kae hasi'ei 'ariani 'a ga'i araisuri'o moi 'onaa na'oi 'unua tanaa 'anai rangu'ia ara'a haaria maai hasia haaria hura'a i asi.”

⁷Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraa, “‘Onaa tanei 'ini'amou nai to'oraa ta sae tatau'aro na tau'aro na'i mou ana, ma'ua 'omesuri'i mwamwaa ana'i. 'A 'ua? Na'i 'oha na bura'i aho'i mai baaniai tagora 'o 'adoma'inia do'oi o'ani 'inia? ‘‘O'i heinagu auru ma'oi ngau.’ ⁸'A bwa'i! Na mareho na'oi 'unua tahamora tanaa 'ai o'ani, ‘‘O'i ha'aagaua ga'u i mahoingau agua. 'Oha nai agau, 'oi ha'a-orisi goro ma'oi waa mai tanaau. Na'i 'oha nawai ngau hako ma 'oigui ngau ro'uta.’ ⁹Mana sae tatau'arosi 'a bwa'i 'adoma'inia do'oi tagio tanaa, 'inia 'iia 'a suri'i moi heiatenga'i amu'i. ¹⁰'Ai o'asi ro'u tana'amou. Na'i 'oha namou araisuri'i taha nau 'unua tana'amou 'anai haa'i, moi o'ani, ‘‘I'ameu ra'i inoni tatau'aro moi. 'A ai'a ta'isada do'oi ha'atee ha'agorohi'ameu, suria 'i'ameu meu uranga'ini'i moi taha na'o ha'atora'ameu 'ini'i.’”

Jisas 'A Ha'agorohiraa Aho'i**Ta'i Tangahurui Sae Lepa**

¹¹Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a hano mau 'anai Jerusalem, 'a ataha wou na'i tarihanai Provensi Samaria mei Galili. ¹²Ma na'i 'oha na siri wou na'i ta'i 'omaa na'i raronai dorasi, 'a heisadoi beiai ta'i tangahurui sae lepa. Rau gere ura ha'atau ¹³marau totoro o'ani tanaa Jisas, “‘Jisas, saemau, 'oi ahu ta'ahi'ameu ma'oi 'a'auhi'ameu!”

¹⁴Mia Jisas 'a 'omesiraa u'ani 'iniraa, “‘Moi 'ari beiraaui Piriisi marai 'iraraa domou goro'a aho'i.” Na'i 'oha naraugu hano 'anai 'ari, rau 'omesia dona abedaa'i ra goro'a.

¹⁵Ma'e ta'i 'iniraa 'a hasi aho'i mai 'oha na 'ome 'iraraa do'a goro aho'i. 'A ha'atee ha'agorohia God beiai ringe raha. ¹⁶'A topira'i ruru auru tanaa Jisas, ma tagio tanaa. Mana sae na aho'i maisi 'e sae ni Samaria.

¹⁷Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, “‘E waira ta'i tangahurui sae nau ha'agorohia ani, neiraaui hei nata waira siwa? ¹⁸Ni 'uaana na 'ia mo'o na ha'i sae mahuara moi nagu boi 'anai ha'aasaa God?” ¹⁹Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “‘O'i suruta'e ara'a ma'oi 'ari, na hinihinimu 'a ha'agorohi'o baaniai daoha.”

Heimarungi Ana God

(Matiu 24:23-28, 37-41)

²⁰Ma ra'i Farisei rau songa'inia Jisas 'inia 'oha he'ua na 'ia God 'ai taraawa'ai marungiraaui noni ana'i. Mia Jisas 'a aramiraa u'ani, “‘Na heimarungi ana God gau bwa'i 'omesia 'ini'i maagaa'i. ²¹Ma bwa'i sae do'ai o'ani, ‘‘Naani'a' ma'uasi ‘‘Ome, na 'ari ani!’ Suria na heimarungi ana God na bei'amou.”

22Magu o'ani ro'u 'iniraaui rongoiusuri ana'i, "E 'oha nai boi mau na 'i'amou moi raba 'omesiau i Gare'i Inoni rei'uua ta ta'i dangi moi. Ma'ata na'i 'ohasi mou bwa'i 'omesiau mau. 23Ra'i nei rai o'ani, "Ome, na 'ari ani!" Ma'ua rai o'ani, "Na maini!" Rei'uua na o'asi ma'oi abui suriraaui 'anai wanasia. 24'Inia na'i 'oha na 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai, wai ha'ata'i goro hura'a tanaraau hako inoni 'onaai mararea na 'ora ma marewasia hako ahoasara. 25Ma'ata na'i na'o na Gare'i Inoni 'ai siri na'i rongomaata'i na raha, miraaui inoni na'i 'ohani rai gagata'inia.

26"Ni mareho na 'iraaui inoni ra hahaa'i na'i madoraa ana Noa rai to'o ro'u na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai. 27Mou 'iraraai 'oha ana Noa, 'iraaui sae rau poru ahuare moi 'inia'i ngaungau mana gonogono mana ha'aha'iwai tari na'i 'oha na 'ia Noa 'agu buna siri na'i raronai haka. 'Agu haa mana rangi raha 'a dio, mana ahe 'a ngahuiraaui hako.

28"Ma 'ai 'onaa ro'u i madoraa ana Lot. Na'i 'ohasi, na inoni ra ngau mara gono, ra horihori, mara raoraonga'i, ra hasihasi mahoingau, mara tatagora ruma. 29Ma na'i 'oha na 'ia Lot 'a hora hura'a baaniai Sodom, ni 'eu mana memei hau ngarungaru ra rasaha'i dio baaniai aro mara suungia hako 'omaasi goni bei'i inoni. 30'Ai o'asi ro'u na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni nawai aho'i mai. 'Iraaui noni nara bwa'i ha'aagau rai 'asu'a 'inia."

31"Na'i 'ohasi 'ia mo'o nai awa hura'a na'i abau 'omaa baani'i mareho ana'i na'i raronai ruma, 'ai abui siri aho'i'a ro'u 'anai waa'i bori ana'i. Ma'ua 'ia mo'o nai awa na'i mou ana, 'aigu abui 'ari'a ro'u aho'i ruma do'aigui waa'i bori ana'i 'anai hora bei'i. 32Moi wai'ado'ado suriai urao ana Lot. 'Iia 'a poruporu'a ma wana aho'i, mia God 'a ha'a-ai'aa.

33"iatei na raba dau baabau na'i tahingana na'i marewanani, 'a bwa'i to'oraa'i huunai tahi. Mia tei na mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aa'i tahingana 'iniau, 'ia 'ai to'oraa nana i huunai tahi. 34Mawai 'unua tana'amou, na'i madoraa nawai aho'i mai, 'onaa 'e waira rua nararui mauru na'i rodo na'i ta'i be'a, 'iraaui enjel agu'i rai waia ta nei mana nata nei 'ai awa mau. 35'E rua urao nararui tau'aro mahoingau goni, 'e ta'i narai waia ma'e ta'i nai awa mau. 36'E waira rua nararui tau'aro goni na'i mou, 'e ta'i narai waia ma'e ta'i nai awa mau."

37Miraau'i rongoiusuri ana'i raugu songa'inia o'ani, "Araha, na'i hei narai to'o i mareho 'isi?"

Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani 'inia'i heiha'auu, "Na'i dora na awaiei mareho mae, rai ruru wou ei manu nara matai ngaa'i mareho mae."[†]

Mamaani 'Iniai Nao Na Taha

Bei'ai Sae Haha'akooti

18 1Mia Jisas 'a hauai ha'atee heiha'auu tanaraau'i rongoiusuri ana'i do nei narai abui maemae'a 'anai ha'arahesi. 2'A o'ani, "E sae

17:37 Ta'i 'ado'ado 'anai tatarani 'a o'ani: Na'i 'oha na 'ia Jisas 'ai aho'i mai, na mwani inoni hako rai 'omesia 'onaai 'omesi'i adaa'i manu narau roho garigariai dora na awa iei maho na mae.

haha'akooti na awa na'i 'omaa. 'Ia mo'osi 'a ai'a 'adoma'i ha'ahoua God ma ai'a rongo suriraau noni. ³Ma'e ta'i nao na'i dorasi na boi tarau beia ma ha'angonia wetewete do'ai 'a'auhia na'i kooti mai ha'ahehoai sae na here ha'ata'aia. ⁴Na'i na'o 'a kakawa ga'u, 'agu towa'i 'a'ariwou mana sae haha'akootisi 'a o'ani'a 'inia haaria, 'Rei'uaa nau ai'a ha'ahoua God, mau ai'a rongo suriraau noni, ⁵me ma'ata wai hauai taha na 'unua tanaau naosi 'inia 'a ha'ata'aabegu di'u'a. 'Inia 'onaa nau bwa'i ha'a-odoodoa tanaa, me 'aigui buna ha'abweuau 'inia here na haa guguasi.'"

⁶Mia Araha 'agu ha'atee o'ani, "Moisu 'adoma'i suriai mahosi. 'Onaa na sae haha'akooti ta'aasi ⁷'agu buna 'a'auhiai naosi, 'ia God 'ai 'a'auhiraau ma'ata i nei na bwane 'ome sigihiraau mau mai narau ha'angonia tarau i hei'a'auhi baania. Mou 'adoma'inia do 'ai poruporu'a 'anai 'a'auhiraau? ⁸'Inau wai 'unua tana'amou, 'iia 'ai raurau 'anai 'a'auhiraau. Ma 'ua? Na'i 'oha nawai aho'i mai, 'inau i Gare'i Inoni, 'e waira siha nawai sadoirau narai hinihiniau?"

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Farisei

Mana Sae Haha'atakisi

⁹Mia Jisas 'a haa ro'u i ha'atee heiha'auu tanaraau nei narau 'adoma'inia dorau odo-odo na'i maana God, maraugu 'adoma'i ha'a-auruhiraau inoni. Magu o'ani 'iniraau, ¹⁰"E waira rua nararu 'ari 'anai ha'arahesi na'i Ruma Maea ana God. 'E ta'i 'iniraru 'e Farisei, ma'e ta'i, 'e sae ha-ha'atakisi. ¹¹Na Farisei 'a ura haaria na'i na'o ma ha'arahesi o'ani, 'God 'au ha'atee ha'agorohi'o, 'inia 'inau 'au ai'a 'onaai'i tara'i sae nara beriberi mara taritari'a baaniai urao adaa'i, ma'ua haa'i tara'i here ta'a'i ro'u. Mau ha'atee ha'agorohi'o di'u do 'inau 'au ai'a 'onaai'i sae ha-ha'atakisi 'ariani. ¹²'Inau 'au ha'aririta'i ngau rua dangi na'i ta'i sade, mau matai wate'i tana'o i tangahurudi ha'a 'inia horihorigu.'

¹³"Mana sae ha-ha'atakisi 'a ura gere ha'atau moi baaniai Farisei ma totpwau auru, suria 'a 'iraraa haaria do'a ai'a ta'isada 'anai wana ara'ai aro. 'A hidai waiburuna 'inia 'a ahutotou 'ini'i taritari'a ana'i, ma ha'arahesi o'ani, 'God 'oi ahu ta'ahiau! 'Inau 'e inoni ora-ora.'"

¹⁴Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, "Inau wai 'unua tana'amou, na'i 'oha nararu ha'arahesi hako, ai'a Farisei, ma'ata na sae ha-ha'atakisi ani na 'ia God na ahugoro 'inia. 'Onaa na'oi ha'a-ororiu'o di'uraau inoni, 'ia God 'ai ha'a-auruhi'o, ma 'onaa na'oi ha'a-anoano'o haari'o, 'ia God 'ai ha'a-ororiu'o."

Jisas 'A Ha'agorohiraau Gare Kekerei

(Matiu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵Ma ra'i sae ra waa'i mai kakae adaa'i do'ia Jisas 'ai karohiraau maa ha'agorohiraau. Na'i 'oha na 'iraau rongoiusuri rau 'omesia o'asi, rau ha'aburaau sae. ¹⁶Mia Jisas 'a 'unuraau gare mai beia ma o'ani 'iniraau rongoiusuri, "Moi abui ha'a-bwarasiraau. Moi wateraau gare marai boi beiau. 'Inia 'iraau nei ra 'onaairausi, naasi nei nara arari 'anai awa

bahainai heimarungi ana God. ¹⁷Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Iatei na bwa'i 'u'uria God 'onaai gare, 'a bwa'i siri na'i heimarungi ana God."

'E Sae Na Toto'ora

(Matiu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸'E saemaua na boi ma songa'inia Jisas o'ani, "Ha'ausuri. I'oe 'e sae goro. 'E taha nawai haua nawai daua 'inia tahi tarau?"

¹⁹Mia Jisas 'a aramia o'ani, "Ni 'uaana na'o 'unua 'inia do 'inau 'au goro? Ai'a tanei do 'ai goro, me 'iia moia God. ²⁰I'oe 'o bwani aidangisiai Ha'atora: Abui taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua, abui ngahu ha'amaesiai sae, abui beri, abui pware'i na'i kooti, ma'oi ha'ahoua amamu mea inamu."

²¹Mana saemauasi 'a o'ani, "Na mwane mareho 'isi 'au bwane ha'isuri'i mau mai na'i 'oha nau kekerei."

²²Na'i 'oha 'ia Jisas 'a rongoa o'asi, 'agu o'ani 'inia, "'E ta'i mareho na i'oe 'o ai'a haua mau. 'Oi raonga'ini'i hako'i mareho na'o to'ora'i. Mana ha'a 'ada'i, 'oi hisungiraau 'ini'i pohara. 'Onaa 'oi haua o'asi, 'oi toto'ora na'i aro. Na'i muri 'oigui boi suriau." ²³Na'i 'oha na saesi 'a rongoa o'asi, 'a kaeni ahutotou raha di'u, 'inia 'iia 'a toto'ora di'u.

²⁴Mia Jisas 'a wanasia ma ha'atee o'ani, "'Ai bwara di'u tanaraau sae ra toto'ora 'anai siri na'i heimarungi ana God. ²⁵'A 'ua? I mwamwaa nara 'unua 'inia kamel 'a matai siri daara'i na'i maanai nira? 'A bwara! Ma bwara di'u ro'u wou tanaai nei na toto'ora 'anai siri na'i heimarungi ana God."

²⁶Miraau inoni narau rongoai marehosi rau ha'atee o'ani, "Romwane, 'onaa na o'asi, ma 'ome 'onaa do 'a bwa'i ta sae nai dauai tahi tarau!"

²⁷Mia Jisas 'agu aramiraau o'ani, "I taha na bwara tanaai inoni 'anai haua, 'a mwada'u moi tanaa God."

²⁸Mia Pita 'a o'ani 'inia, "'Ome Araha, 'i'ameu meu nugasi'i hako'i mareho nameu to'ora'i mameu suri'o."

²⁹Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'iatei na 'adoma'i orori 'inia heimarungi ana God ma nugasiai ruma ana, mana urao ana, mana do'orana'i, inana mana amana, ma'ua gare ana'i, ³⁰'ai dau'i mwane mareho na'i marewanani di'u'i mareho na nugasi'i. Ma na'i marewana nai boi ta'oha, 'ai daua nana i tahi tarau."

Orunai 'Oha Na 'Ia Jisas 'A Mamaani

Suriai Mae Nai Haua

(Matiu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹'Ia Jisas 'a wairaau ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana beia ma o'ani 'iniraau, "Moi bahurongo goro. Na'i 'ohanisi gau hahano'a 'anai Jerusalem. Ma na'i 'oha nagai ataha wou, na mwane ha'atee duruduru narau haa'i rarabea na'i 'oha bwani, rai to'o ha'a-momori tanaa i Gare'i Inoni. ³²Rai usuha'iniau tanaraau nei narau ai'a Jiu 'anai haikou 'iniau. Rai 'isi'isiau, marai ngisuai abegu. ³³Rai rorochoau marai ha'amaesiau. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna wai suruta'e aho'i baaniai mae."

³⁴Miraau i rongoiusuri ana'i rau ai'a aidangisi'i moe'a i mareho 'isi. Na 'ado'ado 'ada'i ha'atee na haa'isi ra bainihu, marau ai'a aidangisi'i taha na 'ia Jisas 'a hadanga'ini'i.

Jisas 'A Ha'a-wanawanaai Sae Na Kuru

(Matu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵Na'i 'oha 'ia Jisas 'a 'ariwou gaarangiai 'omaai Jeriko, 'e sae na kuru na heinagu na'i bobonai tara 'anai haha'angoni ha'a. ³⁶Na'i 'oha na rongoai tahahoro adaui inoni, 'agu heisonga'i o'ani, "E taha na to'o?" ³⁷Rau 'unua tanaa do'ia Jisas ni Nasaret 'a tahahoro. ³⁸Miagu totoro ara'a o'ani, "Jisas, warowarona Deved, 'oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau!" ³⁹Miraau nei narau na'o 'inia Jisas rau 'unua tanaai sae na kurusi do'ai papaku, miagu awaawara raha baanai na'o. "I'oe warowarona Deved, 'oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau!"

⁴⁰Mia Jisas 'a ura papaku, ma 'unua dorai urua maia mo'o na kurusi tanaa. Na'i 'oha na boi gaaranga, 'ia Jisas 'agu o'ani 'inia, ⁴¹"E taha na'o 'irisia dowai haua tana'o?"

Mana sae na kurusi 'a o'ani, "Araha, 'au raba 'ome'ome."

⁴²Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "O'i wana, na hinihinimu na ha'agorohi'o." ⁴³Na'i mau 'ohasi mana sae kurusi 'a wana'a. 'A suria Jisas ma 'unu ha'aasaa God. Ma na'i 'oha na 'iraau inoni rau 'omesia o'asi, rau 'unu ha'aasaa ro'ua God 'inia.

Sakias 'A 'Omesia Jisas

19 ¹Na'i 'oha 'ia Jisas 'a tahahoro wou na'i 'omaai Jeriko, ²'e sae na atana 'ia Sakias na awa 'isi. 'Ia Sakias 'e bwauodo adaui ruruha narau si'ogoni takisi, me 'iiasi 'e sae to'ora ha'a. ³'Ia Sakias 'e sae pwapwaku, magu raba 'omesia di'u a Jisas. Me suriai pwapwaku di'u ana 'a bwara tanaa do 'ai 'omesia, 'inia 'a rago di'tui sae narau surisuria Jisas. ⁴Hoita, mia Sakias 'a 'eba na'i na'o ma hane ara'a na'i hasi'ei nara 'unua 'iniai Sikamo, do neina 'ai 'omesia goro a Jisas 'oha nai taha wou.

⁵Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ataha wou na'i marunai hasi'eisi, 'a wana ara'a ma o'ani 'inia Sakias, "Sakias, 'oi dio mai'a, 'inia na'i dangini wai awa'a ma'ata'a na'i ruma amua."

⁶Mia Sakias 'a dio raurau baanai hasi'eisi, ma waia Jisas 'ari ruma ana ha'i wa'ewa'e. ⁷Miraau nei narau 'omesia o'asi rau taesu'a marau o'ani, "Ome! 'Ia Jisas 'ai siri awa na'i ruma anai sae ora-ora'a na!"

⁸Hoita, 'ia Sakias 'a ura ma ha'atee o'ani, "Ome Araha. Naani 'au duruduru doni aba 'ini'i mareho hako nau to'ora'i wai haa'i tanaraui pohara, ma 'onaa 'e sae nau ha'a-bweubweu'aa, 'inau wai su'ua ha'ahai aho'i tanaai siha ha'a nau ha'a-bweubweu'aa 'inia."

⁹Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Dangini 'ia God 'a ha'atahi'o beirau hako nei na'i ruruha amua, suria i'oe 'o to'oraai hinihini na 'onaa hinihinina Ebrahim. ¹⁰Inau Gare'i Inoni, 'au boi 'anai sibaniraui nei nara teha ma 'anai ha'atahiraau."

**Na Ha'atee Heiha'auu 'Iniraaui
Sae Tatau'aro Mana Ha'a Aada'i**

(Matu 25:14-30)

11'Iraaui inoni rau bahurongo'i mau i ha'atee ha'ausuringa'i ana'ia Jisas. Me 'inia gaarangi ataha wou aadau na'i Jerusalem, 'ia Jisas 'a hua ro'u tanaraaui ha'atee heiha'auu 'anai ha'a-odoodoi 'ado'adodaaui. 'Inia 'iraaui inoni rau 'adoma'inia dona heimarungi ana God 'ai taraawa'a na'i 'oha 'ia Jisas 'ai ada na'i 'omaasi. 12'Naasi ma o'ani, "E saemaua na ha'aagau 'anai hano ha'atau 'ari na'i marau raha dorai ha'amwaeraha, maigui aho'i mai. 13'Ma na'i na'o magu hano, 'a soiraaui mai waira ta'i tangahurui sae tatau'aro ana, ma ha'a-'u'uriraaui 'ini'i kae ha'a' ma o'ani 'iniraaui, 'Moi ha'atagora'i ha'a 'isi mamoi ha'arago'i tari 'oha wai aho'i mai.' 14'Miraaui noni na'i dora ana rau 'itaai saemauasi. Naasi marau ha'ataari'i 'ari haisuri tara'i sae 'anai 'unua tanaa mwaeraha do'ai abui ha'amwaerahaai saemauasi, 'inia rau 'itaa do 'ai mwaeraha tanaraau.

15"Ma'ata rei'uaa na o'asi, ni mwaeraha 'a ha'amwaerahaai saemauasi do'ai heimarungi na'i dora na ha'a-'omesuria 'inia. Na'i 'oha na aho'i mai na'i 'omaa, 'a soiraaui mai sae tatau'aro ana'i 'anai sadoiai siha ha'a narau sadoi'i 'ini'i ha'a na haa'i tanaraau 'anai ha'atagora'i. 16'Mana sae tahamora 'a boi ma o'ani, 'Saemaua, ni ha'a amua nau ha'atau'aroa, 'au a'oi ara'a ha'atangahuru.' 17'Mana mwaeraha 'agu o'ani, 'A goro ha'atai sae tatau'aro agua. Suria 'o mangudisi'i gere mareho, 'inau wai ha'a-'omesuri'o 'inia ta ta'i tangahurui kae 'omaa.'

18"Na ruanai sae 'a boi ma o'ani, 'Saemaua, na ha'a amua nau ha'atau'aroa, 'au a'oi ara'a ha'arima.' 19'Mana mwaeraha 'agu aramia o'ani, 'I'oe 'o kae here goro di'u ro'u. I'oe wai ha'a-'omesuri'o 'inia ta rima kae 'omaa.'

20-21"Mana nata sae 'a boi ma o'ani, 'Saemaua, naani ha'a amua. 'Au maaa'usi'o, mau giru ha'agorohia na'i hangete, suria i'oe 'e sae hahungarimu. 'Au 'iraraa do 'oi rahi'i ha'a na 'iraaui sae tatau'aro amu'i nara a'oi'i ara'a 'ini'i ha'a na'o ha'a-'u'uriraaui 'ini'i, ma'o 'adoma'iniau dau ha'a baani'i mahoingau na 'iraaui sae tatau'aro amu'i ra hasi'i.'

22"Mana mwaeraha 'a o'ani, 'I'oe 'e sae tatau'aro ta'aa! Na ha'atee na'o haa'i wai hiiri'o aho'i 'ini'i! Ni 'iraraa amua do 'inau 'e sae o'asi, 23'o ga'i ha'atagoraai ha'a agua na'i ruma ni niga ha'a! Neina na'i 'oha nawai aho'i mai, wai matai daa goni beia ta gere ha'a narai a'oi ara'a ro'u na'i hungana.' 24'Naasi magu o'asi 'iniraaui nei narau ura 'isi, 'Moi rahiai ha'asi baania mamoi hua tanaa sae tatau'aro nara rago di'u i ha'a ana'isi.'

25"Miraaui aramia o'ani, 'Saemaua, 'iia ha'a ana'i ra bwani rago'a.'

26"Mana saemauasi 'a o'ani 'iniraaui, 'Inau wai 'unua tana'amou, tanaa mo'o na here ha'agorohiai taha nau hua tanaa, 'inau wai ha'arago'a ro'u wou tanaa. Mei tanaa mo'o na ai'a here ha'agorohiai mareho nau hua

19:13 *Kae ha'a:* Na ha'a nara hua tanaraau 'a ta'isada 'onaa ra ga'i tagora maena suria ta oru hura.

tanaa, rei'uaa mareho kekerei he'ua na to'oraa, wai rahia aho'i baania. ²⁷Mei tanaraaui nei narau ha'imaie beiau ani narau ai'a 'irisia dowai mwaeraha 'anai marungiraaui, moi wairaaui mai, mamoi ngahu ha'amaesiraaui 'ini na'i maagu.'”

Jisas 'A Ha'ata'inia Haaria

Do 'Iia Na Mwaeraha

(*Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19*)

²⁸Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a maani'i hakoi mareho 'isi, 'agu hano 'anai na'o 'ari 'anai Jerusalem. ²⁹Ma na'i 'oha na 'ia Jisas 'a gaarangia wou i 'omaai Betfeis mei Betani gaarangiai hungahungai 'Oliv, 'a ha'a-taarirarua 'ari na'i na'o i rua rongoiusuri ana. 'A o'ani 'inirarua, ³⁰“Murui hano mamurui 'ari nai 'omaa nagau 'ari wou 'ana. Na'i 'oha namurui tahawou na'i 'omaa, murui 'omesiai garei dongki nara ho'osia. Na dongkisi 'a ai'a ta sae mau nai ta'e na'iei. Naasi murui wagasia mamurui waia mai tanaau. ³¹Ma 'onaa ta sae nai songa'inimurua 'inia taranai taha namuru wagasia 'inia i mwamwaasi, murui 'unua tanaa do'ia Araha na 'irisia.”

³²Hoita, na'i 'oha na raru 'ariwou na'i 'omaasi, raru 'omesiai dongki 'onaai 'unua ana Jisas tanararua. ³³Na'i 'oha nararu wagasiai mwamwaasi, ni sae narau to'oraa rau o'ani 'inirarua, “E taha na muru wagasia 'ana i mwamwaasi?”

³⁴Miraru o'ani, “Ia Araha na 'irisia.” ³⁵Naasi ma rarugu waa mai dongkisi tanaa Jisas, raru nuga'i to'oni bo huru'a adaru'i na'i hungana, marau ha'ata'ehahia Jisas 'anai heinagu na'i hungana. ³⁶Na'i 'oha na ta'e 'anai 'ari Jerusalem, 'iraaui inoni rau haari'i to'oni adaa'i na'i tara.

³⁷Na'i 'oha narau gaarangia wou i Jerusalem narau taraawa'ai dio suriai hungahungai 'Oliv, na kae ruruhai sae narau rongoisuria Jisas rau ha'atee ha'agorohia ha'i wa'ewa'e marau ha'aasaa God beiai ringe raha 'ini'i mwane ha'abu'oahu na 'ia Jisas 'a haa'i narau 'omesi'i. ³⁸Rau o'ani,

“Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai 'anai mwaeraha! Goroha 'ai awa na'i aro.

Gau magari ha'aasaa God na awa ara'ai aro!”

³⁹Ma tara'i Farisei narau awa na'i 'ohasi, rau ha'atee o'ani 'inia Jisas, “Ha'ausuri, 'oi ha'a-papakuraui sae narau suri'osi.”

⁴⁰Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Wai 'unua tana'amou, 'onaa 'iraaui rongoiusuri agu'i rai papaku, na mwane hau hako suriai tarasi naraigu ha'atee ha'aasaa God.”

Jisas 'A Angisiai Jerusalem

⁴¹Na'i 'oha na gaarangia wou i Jerusalem, 'a wanasia 'ari 'omaa ma angi, 'inia 'a ahutotou di'u suria. ⁴²Ma ha'atee ha'i angiangi o'ani, “Onaa namou ga'i aidangisiai taha na matai ha'ahagumou aho'i beia God, 'a ga'i goro, me na'i 'ohani ra girua baani'amou. ⁴³E 'oha nai boi mau na 'iraaui maerongamoo'i rai hei'oi bei'amou. Rai haa'i ariari ara'a na'i bara

'anai 'omaa amoo 'anai ta'eha suri'i marai siri wou na'i raronai 'omaa. Rai raroi'amou na bwa'i nei 'ini'amou nai matai hora. ⁴⁴Rai ngahu ha'a-ai'a'amou goni bei'i mwane mareho na'i raronai 'omaa amoo'usi mana mwane ruma amoo'i rai kokohu ro'u. 'Ai o'asi suria mou ai'a 'ome 'iraraa do 'ia God 'a boi 'anai ha'atahi'amou!"

**Jisas 'A Taariraa Hura'a i Sae
Baaniai Ruma Maea Ana God**

(Matiu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵Ma na'i 'oha 'ia Jisas 'a ataha wou, 'a siri wou na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ana God ma taariraa hura'a i noni nara raoraonga'i na'i raronai. ⁴⁶Ma o'ani 'iniraa, "Na'i Usu-usu Maea 'ia God 'a o'ani, 'Na ruma agua 'e ruma 'anai ha'arahesi.' Mi'amou mou ha'i dora ni bainihu 'inia nadaui sae beriberi."

⁴⁷Ado dangi 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuri na'i Ruma Maea. Miraaui Na'ohadaa'i Piriisi, miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, ma tara'i saemau adaa'i Jiu rau bonasia dorai sadoia ta here narai ngahu ha'amaesia 'inia. ⁴⁸Magu 'a bwara tanaraau, suria ra ragoi inoni narau goni wou 'anai baurongo'i ha'ausuringa'i ana'i, 'inia rau ai'a rabasia dorai adarahia ta ta'i ha'atee.

Heisonga'i 'Iniai Mena Na To'oraa Jisas

(Matiu 21:23-27; Mak 11:27-33)

20 ¹Ma'e ta'i dangi na 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuri raui noni na'i Ruma Maea ana God, ma taroha'iniai Taroha Goro tanaraau. Miraau na Na'ohadaa'i Piriisi, miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemau'a ro'u, rau boi beia marau o'ani 'inia, ²"O'i 'unua tana'ameu, 'iatei na 'unua tana'o do'oi matai haa'i mareho 'isi?"

³Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa, "Inau wai songa'ini'amou ga'u. Moi 'unua tanaau, ⁴'ia tei na 'unua tanaa Jon 'anai bwareomaearaui inoni? 'Ia God ma'ua inoni?"

⁵Miraagu hadahada haariraa hairiu o'ani, "Onaa nagai 'unua do'ia God, me'ia 'ai o'ani, 'Ma 'ua namou ai'a hinihinia 'inia Jon?' ⁶Ma 'onaa nagai 'unua do 'iraaui moi inoni nara 'unua tanaa, ma 'iraaui inoni rai buta ha'amaesigaaui 'iniai hau, 'inia 'iraaui hako'i inoni rau hinihini wetewete do'ia Jon 'e rarabea." ⁷Miraagu o'ani 'inia, "Meu ai'a 'iraraa mo'o na 'unua tanaa."

⁸Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraa, "Nau bwa'i rangasia ro'u tana'amou 'iatei na 'unua tanaau do wai matai haa'i mareho 'isi."

**Ha'atee Heiha'auu 'Ini'i Sae Ta'a'i
Nara 'Omesuriai Moui Grep**

(Matiu 21:33:46; Mak 12:1-12)

⁹Mia Jisas 'a haa ro'u i ha'atee heiha'auu o'ani tanaraau inoni, "E ta'i sae na hasiai moui grep. Na'i 'oha na hasia hako, 'agu raonga'inia hura'a

tanaraau tara'i sae narau raba 'omesuria 'anai haa'i nadaa'i hua. Na'i 'oha na ha'a-'omesuriraaui 'inia, 'ia 'a hano ma 'ari awa ore a na'i kantri he'ete'i. 10Na'i 'oha na tari mai madoraa 'anai husi, ni sae na to'oraai mousi 'a ha'ataaria 'ari ta'i 'iniraaui inoni tatau'aro ana'i 'anai 'ari waa'i mai hua narau ga'i haa'i tanaa baaniai moui grep anasi. Na'i 'oha na ataha wou, 'iraaui mwane narau 'omesuriai mousi rau ngahu ngahua moi, marau ha'ataaria aho'i 'ari ha'i pwaranga.

11“Naasi 'a 'ariwou ma ha'ataaria ro'u 'ari ta'i inoni tatau'aro ana. Na'i 'oha na 'ariwou, 'iraaui sae 'isi rau ngahu ngahua ro'u marau here ha'ata'ia marau ha'ataaria aho'i ro'u 'ari ha'i pwaranga. 12Naasi ma ha'ataaria ro'u 'ari orunai sae tatau'aro ana, mana sae 'isi rau ha'amaaraa marau gaasia hura'a baaniai dorasi.

13“Hahakona mia mo'o na to'oraai mousi 'a o'ani, ‘E taha gasi nawai haua? Wai ha'ataaria 'ari gare agua nau huunai ta'ahia ororiu, 'ia gasi narai ha'ahoua.’

14“Na'i 'oha na 'ariwou i gare ana, 'iraaui sae ta'a'i 'isi rau hadanga'inia hairiu o'ani na'i ahoadaau, ‘Naasia mo'o naigu to'oraai mousi na'i 'oha nai mae amana. Gau magai ngahu ha'amaesia magai to'oraa nagaau i moui grepisi.’ 15Rau 'ariwou marau daua. Rau waia hura'a na'i murinai mou naraugu ngahu ha'amaesia na'iei.

“Hoita, 'e taha nai haua mo'o na to'oraai mou 'adaui mwane narau 'omesuriasi? 16'Iia 'ai boi, maai ngahu ha'amaesiraaui hako maai wateai mou tanaraau tara'i nei he'ete'i ro'u.”

Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau rongoai ha'atee o'asi ana, raugu ha'atee o'ani, “Ai abui to'o o'asi!”

17Mia Jisas 'a wana wetewete 'iniraaui ma ha'atee o'ani, “Onaa 'a bwa'i o'asi, ma 'e taha naasi 'ado'ado 'anai dorai Usu-usu Maea na o'ani,

'Na hau na 'iraaui sae tatau'aro ruma rau 'itaa,
naia naagu ha'i hau na ororiu di'u na'i bani anai ruma.’†

18Mia tei nai agusu na'i hausi, 'ai maara ta'aa. Mia tei na hausi 'ai ahoda hunia, 'ai meme'a.”†

19Na'i 'ohasi 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi, miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau siba herehere 'anai daua dorai ha'a-mama'aia, 'inia rau 'iraraa do na ha'atee heiha'auu na haua 'a to'iraaui. Maraugu ai'a buna daua suria rau magugu do ra gasigu ha'agogoru i noni.

Heisonga'i 'Iniai Hori Takisi

(Matiu 22:15-22; Mak 12:13-17)

20'Iraau na saemaua adaa'i Jiu rau bonasia moe'a mau 'anai sadoia ta here narai matai daua 'inia Jisas. Naasi rau ha'ataari'i sae tanaa Jisas dorai here 'onaai sae goro marai ha'imaania Jisas 'ini'i heisonga'i adaa'i. Rau

20:17 Psalm 118:22 20:17-18 Ni hau na ororiu di'usi, 'a ura 'inia Jisas. 'Iraaui Jiu rau 'itaa Jisas marau ai'a raba hinihinia. Ma rei'uaa na o'asi, 'ia Jisas naasi nei na ororiu di'u. 'Iraaui Jiu 'a 'onaa dorau agusu na'i hausi, 'inia 'a bwara tanaraau 'anai hinihinia do 'ia Jisas naasi Ha'atahi 'inia 'ia 'e noni moi 'onaairaaui.

bonasia do'ia Jisas 'ai 'unua ta mareho narai taarai waia 'inia 'ari tanaai sae ni Rom na Primia na'i 'ohasi, maai ha'a-mama'iaia. ²¹Miraaui nei nara raba ha'imaania Jisas rau 'ariwou beia marau o'ani, "Ha'ausuri, meu 'iraraa dona mwane ha'ausuringa'i amu'i ra ha'a-momori hako ma'o ha'ausuriraau noni 'ini'i taha 'ia God na 'irisiai noni 'anai haa. Ma na'i 'oha na'o ha'ausuriraau, rei'uaa na 'e sae he'ua nara bahurongo'o, mana ha'ausuringa'i amu'i ra ta'isada moi. ²²Naasi, 'oi 'unua tana'ameu. 'A 'ua? Na'i ringeringe agaau, 'a odo-odo dogai hori takisi tanaai mwaeraha raha na'i Rom ma'ua ai'a?"

²³'Ia Jisas 'a 'iraraa dorau raba pwarilia, ma o'ani 'iniraau, ²⁴"Moisu waa mai ta korai ha'a." Rau haua tanaa, magu o'ani 'iniraau, "Na atana mana nununa tei na awa na'i korai ha'ani?"

²⁵Miraaugu aramia o'ani, "I atana mana nununai Mwaeraha adaui Rom."

Miagu o'ani 'iniraau, "Onaa na o'asi, mamoi haua tanaai Mwaeraha i taha 'iia na to'oraa, mamoi haua tanaa God taha 'ia God na to'oraa." ²⁶Naasi, 'a bwara tanaraau dorai ha'aagauhia Jisas, rei'uaa narau bonasia do'ai 'unua ta maho taritari'a na'i maadaa'i noni. Raugu bahu moi 'inia heimwaosi hako adaui 'inia heiarani na haua.

Heisonga'i 'Iniai Suruta'e Aho'i

(*Matiu 22:23-33; Mak 12:18-27*)

²⁷Ma na'i muri, ra'i Sadiusi ra boi beia Jisas. 'Iraausi rau ai'a hinihinia do 'irai noni rai suruta'e aho'i baaniai mae, miraaui songa'inia Jisas o'ani, ²⁸"Ha'ausuri, 'ia Moses 'a nugaai Ha'atora tanagaau do 'onaa 'e sae ha'iwai nai mae baaniai urao ana mararu ai'a to'o gare, na do'orana 'ai orisia, mai waina ro'u i uraosi. Mana gare na rarui to'ora'i, rai 'unu'i 'ini'i gare ana'i do'orana na maesi, neina burungana 'a bwa'i hako. ²⁹Hoita, 'e heiha'auu naani. 'E ta'i 'oha 'e biu ha'ido'orada narau awa wou, mana gare na hutai na'o 'a ha'iwai. Raru ai'a to'o gare mau i urao anasi ma mae'a baania. ³⁰'Ariwou mana gare na hutai muri 'a waina ro'u i naosi. Raru ai'a to'o gare mau ma mae'a ro'u baaniai uraosi. ³¹'Ariwou mana orunai do'oradaui 'a waina ro'u. Raru ai'a to'o gare ro'u mau ma mae'a ro'u baaniai uraosi. 'A o'asi moe'a naraugu buna mae hako biu ha'ido'oradasi ha'i ai'a to'o gare beiai uraosi. ³²Na'i muri mana uraosi 'a mae ro'u. ³³Hoita, na'i 'oha na 'iraaui biu ha'ido'oradasi rau waina hako o'asi uraosi, 'iatei 'iniraau nararugui ha'iwai uraosi na'i 'oha na 'ia God 'aigui ha'a-suruta'eraui aho'i baaniai mae?"

³⁴Mia Jisas 'a aramiraui o'ani, "Na'i marewanani na mwane mana urao ra matai ha'iwai. ³⁵Mei tanaraui nei nara arari 'anai suruta'e aho'i baaniai mae 'anai awa na'i marewana nai boi ta'oha, ra bwa'i ha'iwai ³⁶mara bwa'i mae'a ro'u. 'Inia 'iraaui rai 'onaairaaui enjel nara bwa'i mae. 'Iraui ra'i garena God, 'inia 'ia God a ha'a-suruta'eraui baaniai mae. ³⁷'Ia Moses 'a ha'ata'inia goro moi hura'a tanagaui dona sae 'ai suruta'e aho'i baaniai mae. Na'i dora nara maaniai gere hasi'ei na ngarungaru ani, 'ia Moses 'a 'unua do 'ia Araha God 'e God ana Ebraham, Aisak, mea Jekop.† ³⁸Mana God naasi, ai'a God adaui nei ra mae, me 'e

God adaui nei ra tahi. Naasi 'a ha'ata'inia doni waira orusi rau tahi mau, rei'uua narau bwane mae. 'Inia na'i beia God, na mwane inoni ra tahi."

³⁹Ma tara'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses raugu o'ani, "Ha'ausuri, 'o heiarami goro ha'atai!" ⁴⁰Ma ai'a ta ta'i nei 'iniraa'u'a ro'u naigui raba haua ro'u ta ta'i heisonga'i.

Heisonga'i 'Iniai Ha'atahi

(*Matiu 22:41-46; Mak 12:35-37*)

⁴¹Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa'u, "'Iniai 'uaana naragu 'unua 'inia do ni Ha'atahi 'e warowarona moia Deved? ⁴²Na'i buka Psalm 'ia Deved 'a 'unu ha'arangasia hura'a o'ani,

'Ia Araha God a ha'atee tanaai Araha agua o'ani:

'Oi heinagu na'i aba odogu

'anai heimarungi beiau,

⁴³tari 'oha wai nugaraui maerongamu

na'i bahainai heimarungi amua."

⁴⁴Na'i 'oha na 'ia Deved 'a 'unua do 'ia Ha'atahi 'e Araha ana, 'a ha'ata'inia do 'ia Araha ai'a do'e warowarona moi, ma'ata 'iia Araha ro'u ana."

Ha'abasu 'Iniai Barongadi

Saemaua Adaa'i Jiu

(*Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54*)

⁴⁵Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau bahurongo, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, ⁴⁶"Moi hehere goro 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses. 'A goro adaau hano hairiu na'i maketi bei'i to'oni ororiu adaa'i do neina 'iraaui inoni rai 'ome 'irararaau marai ha'ahouraaui. Na'i 'oha narau siri suri'i ruma ni ha'arahesi, mei suri'i ngau goni nara haa'i, rau 'irisia dorai heinagu moe'a suri'i dora ororiu. ⁴⁷Rau matai ha'a-bweubweu'araui nao 'ini'i ruma adaa'i mana mareho narau to'ora'i. Mana 'oha rai ha'arahesi, rau pwari'i ha'amaesiraaui inoni 'anai haa'i rihunga'i tewa. Moi 'iraraa do na ha'a-mama'ai, 'ia God 'ai ha'arahaa ro'u wou tanaraau."

Jisas 'A Ha'atee Ha'ata'eta'eai

Nao Na Pohara

(*Mak 12:41-44*)

21 ¹Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a awa mau na'i Ruma Maea ana God, 'a wana ara'a ma 'omesi'i sae toto'ora nara 'ariwou nuga ha'a na'i bakosi ni wawate. ²Naasi ma 'omesia ro'u i nao pohara na 'ariwou gaasia dioi rua gere korai ha'a. ³Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, "Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na naosi 'a nuga ha'a di'uraui hakoi mwane sae 'isi. ⁴Iraui mwane sae 'isi rau hisu moi 'ini'i taha nara madara suri'i toto'ora adaa'i. Mana uraosi, 'oha na wateai ha'a ana, 'agu ai'a to'oraa'a ro'u tanei."

Jisas 'A 'Unua Hura'a
Do Na Ruma Maea Ana God Rai Kaia
(Matiu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵Miraau tara'i rongoiusuri rau hadanga'ini'ai 'ome goro na haai Ruma Maea, mana hau 'ome goro ra tagorahia 'ini'i ma 'ini'i mwane mareho 'ome goro na 'iraau noni ra wate'i 'anai ha'araunia 'ini'i. ⁶Mia Jisas 'a o'ani, "Mou 'omesi'i mwane mareho 'isi? 'E 'oha nai boi mau na bwa'i ta ta'i hau 'ini'i hau 'isi naraigui awa suri'i dora nara heinagu suri'i. Na mwane hau 'isi rai gaasi'i dio."

Ha'abasu 'Ini'i Maho Ta'a'i Narai Siri Mai
(Matiu 24:3-21; Mak 13:3-19)

⁷Miraau ha'atee o'ani 'inia, "Araha, na'i 'oha he'ua narai to'o i mareho 'isi? 'E ha'ara he'ua namei re'ia nameigu 'iraraa 'inia do 'a tari'a i madoraa 'ana?"

⁸Mia Jisas 'agu aramiraau o'ani, "Moi 'ome'ome goro, ra gasigu ha'ateha'amou tara'i sae. 'Ai ragoi nei narai boi heitaroha'i na'i atagu narai o'ani, "Iia'a ninauni. Ni ha'ahakonai dangi naani'a.' 'Oha nai o'asi, moi abui araisuriraau. ⁹Moi abui mamaa'u na'i 'oha namoi rongo'i tarohani hei'oi ma'ua taroha 'ini'ai marau nara hei'oi haariraau. Rei'uaa narai to'o i mareho o'asi, ma'ata ai'a do na ha'ahakonai dangi naasi'a." ¹⁰Ma o'ani 'iniraau, "Iraau sae na'i ta'i kantri rai 'ari 'anai heingahui bei'i sae na'i nata kantri. ¹¹Ra'i nunu raha mana mwane riunga ta'a'i rai to'o suri'i tara'i dora, ma tara'i dora na inoni rai mae 'ini'ai hioro. Mwane mareho ha'amamaa'u mana mwane mareho ha'abu'oahu rai to'o na'i ahoasara.

¹²"Ma'ata na'i na'o maraigui to'o i mareho 'isi, rai dau'amou 'anai nora ta'ai'amou. Rai 'i'i'amou suri'i ruma ni ha'arahesi marai gaasi'amou siri na'i rumaniho'o. 'Ini'ai hinihiniau amouu, rai wai'amou tanaraau Primia mana Mwaeraha 'anai hiiri'amou. ¹³Ma naasi madoraa goro 'anai taroha'inia hura'a i Taroha Goro tanaraau. ¹⁴Na'i na'o maraigui hiiri'amou, 'ai abui ta'aabemoou 'ini'ai taha moi 'unua 'anai taatahi bwarasi'amou. ¹⁵'Inia 'inau nawai haa'i tana'amoui heiarami nara madoma na 'a bwa'i ta ta'i nei 'iniraau maerongamoo'i naigu ura bwarasi'i ma'ua tohe'i. ¹⁶Ai'a do 'iraau moi narai here ha'a-ta'ai'amou, me ni ama mana ina mana do'oramoo'i, miraau sae amoo'i, ma'ua geresae amoo'i moi, narai usuha'ini'amou tanaraau maerongamou. Miraau na'otara rai ngahu ha'amaesi'i tara'i nei 'ini'amou. ¹⁷Na mwane inoni rai 'utai'amou, suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. ¹⁸Ma'ata 'a bwa'i do ta ta'i warihu suri'i bwaumoo'i nai ai'aa ha'atai. ¹⁹'Onaa namoi ura baabau, moi daua namouu huunai tahi.

²⁰"Na'i 'oha namoi 'omesia do'iraau sae hehei'oi rai ura garigariai Jerusalem, 'a ha'ata'inia do naasi'a i 'oha narai here ha'ata'ai'ai 'omaasi. ²¹Na'i 'ohasi, 'i'amou inoni namou awa na'i Provensi Jiudea moi hora ta'eha suri'i hungahunga 'anai bainihu. 'I'amoui nei namou awa na'i Jerusalem moi hora hura'a baania, mi'amoui nei namou awa hura'a baaniai 'omaasi, moi abui siriwou. ²²'Inia naasi madoraa na 'ia God 'ai ha'a-mama'airaau inoni

na'i dorasi, mana mareho na 'iraaui rarabea rau usu'i rai to'o ha'a-momori. ²³Ha'a-arohai'araau di'ui urao ra pote mana hasuuri'i, 'inia 'ai bwara tanaraau hora. 'E kae rongomaata'i nai raha di'u nai boi hungadaui inoni nai Israel, mana taesu'a ana God 'ai boi hungadaau. ²⁴Tara'i nei rai ngahui'i 'ini'i naihi, tara'i nei rai dauraau 'anai wairaaui 'ari suri'i marau he'tete'i 'anai ha'a-tau'aroraau. 'Iraaui nei nara ai'a Jiu rai here ha'ata'ai ai Jerusalem 'aigui tari na'i ha'ahakonai madoraa adaaui."

Jisas 'A 'Unua Hura'a Do'ai Aho'i Mai

(Matiu 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Mwane mareho ha'amamaa'u rai to'o na'i sina, ma na'i hura, mana'i bei'i hee'u. Mana mwane inoni hako na'i marewana rai maaaa'usia aohanai asi mana mwane tabaosi raha ma'ai kakui ahudaa'i 'inia. ²⁶Na inoni 'ai sadoi'i 'oi'oimae 'ini maaaa'usia adaa'i mareho narai boi 'anai ha'ata'ai ai marewana. 'Inia na mwane mareho na'i ahoasara rai 'iha'iha. ²⁷Miraaui inoni raigui 'omesiau i Gare'i Inoni na'i 'oha nawai aho'i mai na'i rorodo bei ai mena mana raraha na wetewete. ²⁸Na'i 'oha narai taraawa'a to'o i mareho 'isi, moi ura arasi mamoi wana ara'a! 'Inia na Ha'atahi amouu 'a gaarangi'a."

Ha'ausuringa'i Baaniai Hasi'ei

Nara 'Unua 'Iniai Fig

(Matiu 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹Mia Jisas 'agu hauai ha'atee heiha'auu tanaraau o'ani, "Moisu 'adoma'i surisuriai hasi'ei nara 'unua 'iniai fig, ma'ua taraani hasi'ei moi. ³⁰Na'i 'oha namou 'omesia dora asuru, mou 'iraraa do madoraa rarao 'a gaarangi'a. ³¹'A o'asi ro'u, na'i 'oha namoi 'omesi'i mareho ha'amamaa'u o'asi, 'a ha'ata'inia do na madoraa na 'ia God 'ai marungiraaui inoni 'a gaarangi. ³²'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, maho 'isi rai to'o, miraaui sae nara awa na'i madoraa ni ra bwa'i mae mau. ³³I ahoasara mana ano rarui anoro mana ha'atee agu'i rai awa tarau."

Jisas 'A Ha'abasuraui Rongoiusuri Ana'i

'Anai Ha'aagau

³⁴"Moi herehere goro. Moi abui gono raha 'iniai wai ni bweu namoi here 'ome to'obweubweu'a 'inia. Mamoi abui 'ado'ado raha 'ini'i mareho namou 'irisi'i 'anai tahitahi amouu na'i marewanani. 'Onaa moi o'asi, moi 'asu'a 'iniai boi aho'i agua. 'Ai 'onaai mwamwaa na 'asu'a 'iniai huna na to'o na'iei. ³⁵'Inia na boi nawai haa, 'ai ha'a-'asu'araui hako'i mwane inoni nai marewanani. ³⁶Moi 'ome'ome goro mamoi ha'arahesi tarau neina moi matai tahi dadara'a suri'i mareho ha'amamaa'u abe narai to'o, ma ro'u do na'i 'oha namoi ura gaarangi'au na'i maagu, 'inau i Gare'i Inoni, wai wa'ewa'e 'ini'o."

³⁷Suri'i dangi 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuri raui noni na'i Ruma Maea ana God, ma su'urahi mai ma ta'eha 'anai mauru na'i hungahungai 'Oliv. ³⁸'Ado dangi

na'i haho'oa ta'aa, 'irai inoni ra goni wou na'i Ruma Maea 'anai bahurongo'i taha na 'ia Jisas 'a maani'i.

Jiudas 'A 'Adoma'i Aratara 'Anai Watea

Jisas Tanaraui Na'ohadaa'i Piriisi

(Matiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Jon 11:45-53)

22 ¹Mana Rongo 'iniaai Bredi nara ai'a doraria 'iniaai draebam nara 'unua ro'u 'iniaai Rongo ni Roho Aharau 'a raumwadu. ²Miraui Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau bonasia siba 'inia ta here na bwa'i sae rago nai 'iraraa narai ha'amaesia 'inia Jisas. Rau 'irisia o'asi, suria rau magugu do 'a gasigu to'o ta ha'agogoru na'i 'oha narai daua.

³Naasi mia Saetan 'a tau'aro na'i 'adoma'ina Jiudas Iskariot, 'e ta'i 'iniraui ta'i tangahuru mana rua Ha'ataari ana'ia Jisas. ⁴Ia Jiudas 'a taha beiraui Na'ohadaa'i Piriisi miraui na'ohadaui hehei'oi narau 'omesuriai Ruma Maea ana God 'anai ha'aradorado beiraui 'iniaai here nai haua narai daua 'inia Jisas. ⁵Miraui wa'ewa'e di'u na'i 'oha narau rongoa do'ia Jiudas 'ai 'a'uhiraui, marau 'adoma'i aratara 'anai horia. ⁶Mia 'a 'adoma'i aratara beiraui, magu sibasiba madoraa goro 'anai usuha'inia Jisas tanaraui, na'i 'oha na 'iraui inoni ra bwa'i awa.

Ha'aagau 'Anai Ha'ato'oai Roho Aharau

(Matiu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷Na'i 'ohasi, 'a tari mai madoraa 'anai ha'ato'oai Rongo 'ini'i Bredi nara ai'a dorari'i 'ini'i draebam. Ma na'i dangisi ra ngahui'i tara'i garei siip 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau. ⁸Mia Jisas 'a 'unua mai Pita mia Jon ma o'ani 'inirarua, "Murui 'ari mamurui ha'aagau tanagaui 'anai ngauai Rongo ni Roho Aharau."

⁹Miraru songa'inia o'ani, "Na'i hei na'o 'irisia do miri ha'aagauhia iei?"

¹⁰Mia o'ani 'inirarua, "Na'i 'oha namurui siriwou na'i Jerusalem, 'e sae na suru'iai bei wai nai heisadoi bei'amurua. Murui suria, ma murui siri suria na'i ruma nai siri na'iei. ¹¹Na'i 'oha namurui siriwou, murui songa'iniaai sae na to'oraai rumasi. Murui o'ani, 'I Ha'ausuri ameeu 'a raba 'iraraa, na hei ahii nai matai ngau iei beiraui rongoiusuri ana'i 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau?' ¹²Ia mo'osi 'aigui wai'amurua ta'eha 'anai ha'ata'inia tana'amuruai kae ahii nara bwane ha'a-aratara ha'agorohia. Na'i 'isi namurui ha'aagauhi'i ei mwane mareho." ¹³Na'i 'oha raru 'ariwou, raru 'omesia do na mwane mareho ra to'o 'onaai bwane 'unua ana Jisas tanararua. Mararu ha'aagauai ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau na'i rumasi.

Ngau 'Anai 'Adoma'i Aho'isiai

Roho Aharau

(Matiu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴Na'i 'oha na tari mai madoraa 'anai ngau, 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau heinagu auru ha'aagau 'anai ngau. ¹⁵Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani

'iniraa, “A orea'a mai 'adoma'i raorao agua dowai ngau bei'amou 'anai ha'ato'oai Roho Aharau mawaigu rongomaata'i. ¹⁶Inia wai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta'oha ro'u na waigui awa 'anai ngaa i Roho Aharau bei'amou, tari 'oha na huunai 'ado'ado 'ana 'ai to'o ha'a-momori na'i hourana ana God.”

¹⁷Mia Jisas 'a dauai panikeni waen. Na'i 'oha na ha'atee ha'agorohia God 'inia 'a o'ani, “Moi daua mamoi gono hasura'i 'inia. ¹⁸Wai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta'oha ro'u nawai gonohiai waen, 'ai tari 'oha nai boi heimarungi ana God.”

¹⁹Naasi ma dauai huai breidi, ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. 'A uubia ma haua tanaraaui rongoiusuri ana'i, 'a o'ani, “Naani abegu nawai watea 'ini'amou, moi haua o'ani 'anai 'adoma'i aho'isiau.” ²⁰Ma o'asi ro'u na'i murinai ngau. 'A dauai panikeni waen ma o'ani, “Ni waen naani 'e duruduru haoru ana God nawai ha'a-'o'oria 'inia 'abugu nai ahe 'anai ha'atahi'amou. ²¹Ma moisui 'ome, 'e ta'i abe na ngau goni beigaau 'ini nai usuha'iniau tanaraaui maerongagu. ²²'Inau i Gare'i Inoni wai mae 'onaai 'irisia ana God, ma'ata 'a ha'arohaia di'u a mo'osi nai usuha'iniau!”

²³Miraa na rongoiusuri raugu heisosonga'i hairiu 'inia tei 'iniraa nai hauai heresi.

Tei Nai Ororiu

²⁴Ma'e heitohetohe na to'o ro'u na'i ahoaadaaui rongoiusuri 'inia tei nai ororiu 'iniraa. ²⁵Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraa, “'Iraaui mwaeraha 'anai marewanani, ni heimarungi nara haa 'a bwara tanaraaui inoni. Ma rei'uaa na towa'i o'asi, miraa rau 'unua do rau 'a'auhiraau inoni. ²⁶Mei bei'amou 'a gal'i bwa'i o'asi. 'Iatei na ororiu 'ini'amou, naasi nai ha'i sae haraaria, mia tei na na'otara 'ini'amou 'ai ha'i sae tatau'aro tana'amou. ²⁷Na'i 'ado'adomoou, 'ia tei na ororiu di'u? 'Ia mo'o na heinagu 'anai ngau moi, ma'ua 'ia mo'o na ha'aagau mahoingau tanaa? Mou 'adoma'inia do'ia mo'o na heinagu moi 'anai ngau, nita? Me 'inau 'au awa bei'amou 'onaai inoni tatau'aro.

²⁸“'I'amou bwane ura wetewete beiau suri'i madoraa bwara nau siri suri'i. ²⁹'Ia Amagu 'a haua tanaaui mena 'anai heimarungi, ma naasi 'inau wai haua ro'u o'asi tana'amou. ³⁰Neina 'i'amou moi heinagu 'anai ngau mana gono na'i dora ngaungau na'i dora ni heimarungi agua, mamoi heinagu suri'i dora ni mwaeraha 'anai marungiraui ta'i tangahuru mana rua burungai inoni nai Israel.”

Jisas 'A 'Unua Do 'Ia Pita 'Ai Tohea

(*Matu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38*)

³¹Mia Jisas 'a o'ani 'inia Saemon Pita, “Saemon, Saemon, 'oisui rongo! 'Ia Saetan 'a ha'angonia God 'anai ohongi'amou 'anai 'iraraa tei 'ini'amou na wetewete i hinihinina. ³²Ma'ata Saemon, 'au bwane ha'arahesi doni hinihinimu 'a bwa'i ai'aa ha'atai. Ma na'i 'oha na'oi rihota'i aho'i mai tanaau, 'oi ha'a-'o'oriraui do'oramu'i 'ini marai wetewete ro'u suri'i hinihinidaa'i.”

³³Mia Pita 'a ha'atee o'ani, “Araha, 'inau 'au ha'aagau 'anai 'ari bei'o na'i rumaniho'o, ma 'anai mae bei'o.”

34Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Wai 'unua tana'o Pita, na kua 'a bwa'i tataraoke mau na'i wa'aria, mi'oe 'oi bwane tohe ha'a-oru do'o ai'a 'iraraau.”

Jisas 'A 'Unua Tanaraau 'Anai Ha'aagau

35Mia Jisas 'a songa'iniraaui rongoiusuri o'ani, “'A 'ua? Na'i 'oha nau ha'ataari'amou hura'a ani nau 'unua domoi abui waiwai anga mana pwaosi mana sandol, ra'i mareho he'ua namou toho 'ini'i?”

Miraaui o'ani, “'Ai'a ta mareho namei toho 'inia.”

36Magu o'ani 'iniraaui, “Me na'i 'ohani 'iatei na to'o pwaosi 'ai waa, ma 'onaa 'o to'o anga ma'oi waa ro'u, 'onaa 'iatei na ai'a to'o naihi ni hei'oi, 'ai raonga'iniai to'oni ana mai horia tana naihi. 37'Inia wai 'unua tana'amou: 'Ai to'o ha'a-momori mareho nara usua 'iniau na'i Usu-usu Maea na o'ani, 'Iia ra 'unugonia beiraaui inoni hehereta'a'i.”[†] Ha'amomori, ni mwane mareho na Usu-usu Maea na 'unu'i 'iniau, rai to'o ha'a-momori.”

38Miraaui rongoiusuri rau o'ani 'inia, “'Ome Araha, 'e rua naihi ni hei'oi naani.”

Mia Jisas 'a o'ani, “'Io, 'a goro'a!”

Jisas 'A Ha'arahesi Na'i Hungahungai 'Oliv

(Matiu 26:36-46; Mak 14:32-42)

39Mia Jisas 'a hura'a baaniai 'omaa ma ta'eha i hungahungai 'Oliv 'onaa bwane hahaa ana. Mana rongoiusuri ana'i 'iraaui ro'u beia. 40Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “Moi ha'arahesi neina moi abui ahoda na'i 'oha moi siri na'i heiohongi.”

41Ma gere hano beira'i baaniraaui. 'A topiruru auru ma ha'arahesi o'ani, 42“'Ama, 'onaa 'ai suriai hei'irisimu, ma'oi abui wateau 'anai siri na'i rongomaata'ini. Me 'ai abu 'onaa 'irisia agua, ma'ata 'ai suriai hei'irisimu.” 43Ma'e enjel na diomai baaniai aro na ha'amaranga tanaa 'anai ha'a-wetewetea. 44Beiai ahutotou raha na'i tahingana, 'a ha'arahesi wetewete ro'u wou, mana mada'a na haua 'a 'onaa 'abu na udu dio na'i ano. 45'A suruta'e ara'a 'oha na ha'arahesi hako, ma 'ari aho'i wou beiraaui rongoiusuri ana'i. Ma sadoia dorau mauru hako, suria rau rahe 'ini ahutotou raha adaau. 46Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “'A 'ua namou mauru 'inia? Moi suruta'e mamoi ha'arahesi, neina moi abui ahoda na'i 'oha moi siri na'i heiohongi.”

Ra Boi 'Anai Daaui Jisas

(Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

47Na'i 'oha na ha-hadahada mau, ma ataha'a mai kae ruruhai inoni. 'Ia Jiudas 'e ta'i 'iniraaui Ha'ataari ana'ia Jisas na na'otaradaau. Mia Jiudas 'a 'ariwou odo-odo beia Jisas 'anai ngoonia. 48Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Jiudas, naia naasi here na'oi haa 'anai ha'ahaingahu 'iniau, 'inau i Gare'i Inoni?”

49Na'i 'oha na 'iraaui rongoiusuri nara awa 'isi rau 'ome 'iraraui taha nai to'o, rau o'ani 'inia Jisas, “'A 'ua Araha, mei haa'i naihi?” 50Ma'e ta'i 'iniraaui

na rahiai naihi ana ma taba taahiai karinga odonai sae tatau'aro anai Na'ohadaaui Piriisi.

⁵¹Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Abu'a!" Ma dau wou na'i karinganai inoni tatau'arosi ma ha'agorohia aho'i. ⁵²Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau sae hehe'i oi nara 'omesuriai Ruma Maea ana God, miraau hakoi saemaua narau boi 'ana Jisas, "A 'ua? Mou 'adoma'inia do 'inau 'e sae hehere ta'aa namou boi 'inia bei'i naihi mana hasi'ei 'anai heingahu 'anai dauau? ⁵³Ado dangi 'au awa bei'amou na'i Ruma Maea ana God mamou ai'a raba dauau. Ma'ata naani 'oha na mena anai adaro 'a marungi'amou. Moi hauai taha namou 'adoma'inia."

Pita 'A Tohe Ha'a-oru Do Ai'a 'Iraraa Jisas

(Matiu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴Miraau na hehe'i oi rau daua Jisas mara waia 'ari na'i ruma anai Na'ohadaaui Piriisi. Mia Pita 'a susurirau ha'atau moi. ⁵⁵Na'i 'oha narau taha wou, 'e 'eu ni waari'u nara togaa na'i 'ubutanai dora a'ora hura'a i abau 'omaa anai rumasi. Miraau heinagu totoa 'anai waari'u, mia Pita ro'u beirau. ⁵⁶Ma'e gere urao na tatau'aro na'isi 'a 'ome 'iraraa Pita ma wana wetewete 'inia. 'A o'ani, "Ia mo'oni 'au re'ia ro'u beia Jisas."

⁵⁷Mia Pita 'a tohea, 'a o'ani, "Gere urao, 'inau ai'a 'iraraa mo'osi."

⁵⁸Ai'a orema mau ma'e ta'i abe 'iniraau na 'ome 'iraraa ro'u, 'a o'ani 'inia, "I'oe 'e ta'i 'iniraau ro'u i rongoiusuri ana'i."

Mia Pita 'a o'ani 'inia, "Ei mwane, 'inau 'au ai'a."

⁵⁹A ga'i 'onaai ta'i 'aoa ro'u moi na'i muri ma'e ta'i nei 'iniraau na ha'atee wetewete o'ani ro'u 'inia, "Ha'amomori di'u, 'ia mo'oni 'e ta'i ro'u 'iniraau, 'inia 'iaani 'e ai Galili."

⁶⁰Mia Pita 'a ha'atee o'ani, "Ai'a ha'a-momori moe'a i maho na 'o 'unuasi." Na'i 'oha na ha-hadahada mau, na kua 'a tataraoke. ⁶¹Mia Jisas 'a rihota'i ma wana wetewete 'inia Pita. Mia Pita 'agu 'adoma'i aho'isiai maho na 'ia Jisas 'a 'unua tanaa na o'ani, "A bwa'i tataraoke mau i kua na'i wa'aria, mi'oe 'oi bwane tohe ha'a-oru do'o ai'a 'iraraau." ⁶²Maagu hura'a na'i maanai bara anai rumasi ma ru'uhiai angi.

Jisas Ra Haikou 'Inia

⁶³Miraau nei narau awa beia Jisas 'anai 'omesuria, ra haikou 'inia. Ra hidaria mara rubu'ia 'ini'i rimadaa'i. ⁶⁴Rau hiri ha'abwarasiai maana 'inia i bwana marau hidaria maragu o'ani 'inia, "O'i 'unua 'iatei na ngahui'o! 'Inia i'oe 'e rarabea, nita?" ⁶⁵Miraau 'unu'i ro'u i mwane mareho ta'a'i 'ana Jisas 'anai here ha'ata'aia.

Jisas Ra Waia 'Ari Tanaraui Kansol

(Matiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶Na'i haho'oa ta'aa, 'irau saemaua beirau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses mana Na'ohadaa'i Piriisi rau goni na'i ta'i dora. Naasi ruruha nara

'unuraau 'iniai Kansol. Maragu waia Jisas mai tanaraau. ⁶⁷Miraaugu o'ani 'inia, "Oi 'unua tana'ameu: 'A 'ua? I'oe naasi Ha'atahi?"

Magu aramiraaug o'ani, "Rei'uaa nawai 'unua tana'amou, mamou bwa'i hinihini, ⁶⁸ma 'onaa nawai songa'ini'amou, mamou bwa'i matai aramiau ro'u. ⁶⁹Ma na'i 'ohani ma 'ari'a, na Gare'i Inoni 'ai heinagu na'i dora ororiu na'i odona God huunai mena."

⁷⁰Miraaugu songa'inia ro'u o'ani, "A 'ua? I'oe naasi garena God?"

Miagu aramiraaug o'ani, "Naia namou 'unua'asi."

⁷¹Naasi maraagu o'ani 'iniraaug haariraaug, "A goro'a! Gaugu bwa'i bonasiai sibaniana'a ro'u tanei 'anai 'unua ta mareho 'anai subunia 'inia. 'Inia 'igaaug haarigaug gau rongoa'a i 'unua ana do'iia naasi garena God!"

Jisas Ra Waia 'Ari Tanaa Paelat

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

23 ¹Miraaug hakoi ruruha rau suruta'e ara'a marau waia Jisas 'ari tanaai Primia, 'ia Paelat, do'ai hiiria. ²Miraaugu taraawa'a ha'ahunia 'ini'i mareho, rau o'ani, "Ia mo'osi meu sadoia do'a na'otaradaaui inoni 'anai ura bwarasiai Gaumani anai Rom. Ma 'unua ro'u tanaraau dorai abui hori takisi tanaai Mwaeraha, ma 'unua do'iia naasi mwaeraha mana Ha'atahi."

³Mia Paelat 'agu songa'inia Jisas o'ani, "A 'ua? I'oe naasi Mwaeraha adaui Jiu?"

Mia Jisas 'a aramia o'ani, "Naia na'o 'unuasi."

⁴Mia Paelat 'a rihota'i ma o'ani 'iniraaui Na'ohadaa'i Piriisi mana ruruha nara boi 'anai bahurongo, "Ai'a ta mareho wai to'oana beia mo'oni na do'ai hrosia 'inia ta ringe."

⁵Miraaugu ha'atee wetewete ro'u ara'a o'ani, "Ia mo'osi 'a ha'a awata'airaaui inoni suri'i mwane dora hako na'i Jiudea 'ini'i ha'ausuringa'i ana'isi. 'A taraawa'a na'i Provensi Galili, nagu buna boi tari 'ini beigaug."

Jisas Ra Waia 'Ari Tanaa Herod

⁶Na'i 'oha na 'ia Paelat 'a rongoa do 'a taraawa'a na'i Galili, 'agu songa'iniraaug ro'u o'ani, "A 'ua? 'Ia mo'osi 'e ai Galili?" ⁷Miraaug aramia do'ia Jisas baaniai Galili. Na'i 'oha na 'iraraa o'asi do'ia Jisas 'a boi baaniai aba na heimarungi ieia Herod, 'agu ha'ataaria 'ari tanaa Herod. Na'i madoraasi 'ia Herod 'a awa ro'u 'isi na'i Jerusalem.

⁸'Ia Herod 'a rongo tarohana Jisas mau mai orea magu kaeni raba 'omesia. Ma raba 'omesia ro'u 'oha na 'ia Jisas 'ai hau'i tara'i ha'abu'oahu. Naasi na'i 'oha na 'ia Paelat 'a ha'ataaria woua Jisas tanaa, 'a kaeni wa'ewa'e di'u. ⁹'A hau'i mwane heisonga'i tanaa Jisas, mia Jisas 'a ai'a raba arami'i.

¹⁰Miraaui Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau ura gaarangi marau ha'ahunia wetewete a Jisas 'ini'i mwane mareho ta'a'i.

¹¹Mia Herod miraaui sae hehei'oi ana'i rau heiheia marau haikou 'inia. Rau ha'ato'onia Jisas 'onaai mwaeraha 'inia to'oni tewa 'ome goro, maraagu ha'ataaria aho'i 'ari tanaa Paelat. ¹²Taraawa'a mau mai, 'ia Paelat mia Herod

raru ha'ima'e hairiu, tari mai na'i madoraa nagu to'o i marehosi, ma rarugu hagu hagu goro'a.

Jisas Ra Hiiria 'Anai Mae

(*Matiu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39—19:16*)

¹³Mia Paelat 'a 'unuraau goni Na'ohadaa'i Piriisi, 'iraaui saemaua adaa'i Jiu miraaui inoni, ¹⁴ma o'ani 'iniraaui, "I'amou mou waia mai a mo'oni mamou 'unua do'a na'otaradaaui inoni 'anai ura bwarasiai Gaumani anai Rom. Hoita, minau 'au songa'i hegahegaa na'i maamooou hako ma ai'a ta ta'i maho 'ini'i mareho namou subunia 'ini'i nawai to'oana beia. ¹⁵Ia Herod ma 'unua ro'u do 'a ai'a to'oana ta mareho taritari'a beia, tarana naasi na ha'ataaria aho'i 'inia mai. Ai'a ta mareho na 'ia mo'oni nai haua na ta'isada do'ai mae 'inia. ¹⁶Tarana naasi wai 'unua tanaraaui sae hehei'oi marai rohoa, mawai ha'ahura'ahia dadara'a." ¹⁷E ringe na awa do na'i 'ado 'oha nara ha'ato'oai Rongo ni Roho Aharau, 'iraaui inoni rau matai ha'angonia Paelat anai ha'ahura'ahia baaniai rumanih'o tanei na 'iraaui rai rabasia.†

¹⁸Miraaui hako i inoni raugu totoro aratara o'ani, "Ngahu ha'amaesia mo'osi! 'Ia Barabas nameu 'irisia do'oi ha'ahura'ahia baaniai rumanih'o!" ¹⁹Ia Barabas 'e sae ra gaasia na'i rumanih'o 'inia taraawa'ana ana i ha'agogoru na'i Jerusalem, ma 'ini ngahu ha'amaesia sae.

²⁰Ia Paelat 'a 'unua ro'u tanaraaui do'ai ha'ahura'ahia Jisas. ²¹Miraaui hako rau totoro aho'i tanaa Paelat o'ani, "Rabu ahita'inia na'i dadaahoro! Rabu ahita'inia na'i dadaahoro!"

²²Mia Paelat 'a o'ani 'iniraaui, "Iniai 'uaana? 'E 'ino he'ua na haa? 'Inau ai'a to'oana ta mareho nai haua na ta'isada do'ai mae 'inia! Wai 'unua tanaraaui sae hehei'oi marai rohoa, mawai ha'ahura'ahia dadara'a." Naasi orunai 'oha na 'ia Paelat 'a ha'atee o'asi.

²³Miraaugui totoro raha ara'a ro'u baaniai na'o dorai rabu ahita'inia ma'ata Jisas na'i dadaahoro. 'Ariwou naraugu buna ha'ahehoa Paelat. ²⁴Naasi 'ia Paelat 'agu 'adoma'i aratara beiraaui. ²⁵'A ha'ahura'ahia Barabas 'onaai 'irisia adaaui, 'ia mo'o nara gaasia ani na'i rumanih'o 'inia heingahu ma 'inia ha'ato'oa na haa i ha'agogoru na'i Jerusalem. Ma watea Jisas tanaraaui 'anai haua tanaa i maho narau 'irisiasi.

Jisas Ra Rabu Ahita'inia Na'i Dadaahoro

(*Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27*)

²⁶Na'i 'oha na 'iraaui hehei'oi rau waia Jisas, rau 'ariwou marau heisadoi beiai ai Saerin na atana 'ia Saemon. 'Agu boi baaniai dora na gere ha'ataui baaniai 'omaasi ma riutaha mai ro'u na'i tarasi. 'Iraaui hehei'oi rau ha'a-'usu'usua do'ai suru'iai dadaahoro, mai suria Jisas.

²⁷'E kae ruruha raha narau surisuria Jisas. Ma na'i ruruhasi tara'i urao nara ahutotou 'inia Jisas. Rau ago-ago marau angi hahano. ²⁸Mia Jisas 'a

23:17 Tara'i Baebol bwani ra ai'a to'oraai tatarani.

rihota'i, ma ha'atee o'ani 'iniraaui, "Mwane urao ni Jerusalem, mou abui angisiau. Moi angisi'amou haari'amou miraaui gare amoo'i. ²⁹Inia 'e madoraa nai boi mau narai o'ani, 'Ha'amwaniraaui di'u i urao nara 'amara, mana nei nara ai'a to'ora gare mara ai'a matai ha'asusu gare.' ³⁰Na'i 'ohasi na inoni hako rai to'oro, marai o'ani 'ini'i hungahunga mana bo'obo'o, 'Moi ahoda auru hunimeeu, mamoi anoiaumeu!' ³¹Hoita, 'onaa narau here 'oniau, 'aigui he'ua tana'amou? 'Inia 'onaa ni 'eu 'ai noro ha'ata'iaiai hasi'ei mamarewa'a, 'ai noro ha'ata'iaia ro'u wou i hasi'ei na maria!"

³²Ma'e rua inoni hehere ta'aa nara wairarua ro'u 'anai ha'amaesirarua beia Jisas. ³³Na'i 'oha narau ataha wou na'i dora ra 'unua 'inia Korai Bwau Sae raugu rabu ahita'inia ieia Jisas na'i dadaahoro, beiraruai rua inoni hehere ta'aasi. 'E ta'i na'i dadaahoro na'i odona, mana nata abe na'i dadaahoro na'i mahana. ³⁴Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Ama, 'oi 'adoma'i nugasiai maho ra haua tanaauni, 'inia rau ai'a aidangisiai taha narau haua."

Miraaui sae hehei'oi rau gaasi ha'ara 'anai sadoia tei nai to'ora'i to'oni ana'i. ³⁵Iraau inoni rau ura maraugu boresuria, miraaui saemau adaa'i Jiu rau haikou 'inia. Rau o'ani, "'Iia na ha'atahi'i tara'i sae he'ete'i ani. Nugaa mai ha'atahia haaria 'onaa 'ia naasi Ha'atahi na 'ia God na 'ome sigihia!"

³⁶Miraaui hehei'oi rau haikou ro'u 'inia. Rau haua tanaai waen mahai, ³⁷marau o'ani 'inia, "'Onaa i'oe naasi Mwaeraha adaaui Jiu, ma'oi ha'atahi'o haari'o."

³⁸Mara usuai usu-usu na'i baba ma rau nugaa na'i bwaunai dadaahoro. Rau usua o'ani:

NAANI MWAERAHA ADAAUI JIU

³⁹Ma'e ta'i 'iniraruai rua inoni hehere ta'aasi na ha'atee ha'ata'iaia Jisas 'a o'ani, "'Onaa i'oe naasi Ha'atahi, ma'oi ha'atahigaau!"

⁴⁰Mana nata abe 'a ha'atee wetewete tanaa mo'osi, 'a o'ani, "'Ei. 'O ga'i ha'ahoua God, 'inia ma amua ro'u 'onaaia mo'osi! ⁴¹Igaraa 'a arari do garai mae, suria 'igaraa ra'i sae hehereta'a'i. Mia mo'oni, ai'a ta ta'i mareho nai ha'atari'aa." ⁴²'A ha'atee o'asi hako magu o'ani 'inia Jisas, "Jisas, 'oi 'adoma'iniau na'i 'oha 'oi mwaeraha!"

⁴³Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, "Wai 'unua tana'o, de'eni 'oi awa beiau na'i paradaes."

Jisas 'A Mae

(*Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴Ma na'i angi ta'i tangahuru mana rua na'i dangisi, 'a kuhi bwarasiai kantri hako tari na'i angi oru. ⁴⁵Inia na sina 'a ai'a rara. Mana kae bwana ubu-ubu'a nara rohe bwarasia 'inia dora maea na'i Ruma Maea ana God, 'a maakari heihoa. ⁴⁶Mia Jisas 'a to'oro 'ini ringe raha o'ani, "Ama, na'i rimamu 'au nugaai tahingagu!" 'A ha'atee o'asi hako magu mae.

⁴⁷Na'i 'oha na na'ohadaui hehei'oi 'a 'omesi'i mareho 'isi, 'a ha'aasaa God ma o'ani, "Ha'amomori, 'ia mo'oni 'e inoni odo-odo!"

⁴⁸Miraaui inoni nara goni wou na'i 'isi narau 'omesi'i taha nara to'o na'i madoraaui, rau hida suri'i waiburudaa'i 'inia ahutotou, marau aho'i 'ari suri'i

ruma adaa'i. ⁴⁹Me 'iraaui hakoi nei narau hei'irara'i goro beia Jisas, goni bei'i urao narau ta'i boi beia baaniai Galili, rau ura ha'atau moi marau 'omesi'i 'ari taha nara to'o na'i 'ohasi.

Josep Ni 'Arimatea 'A Toringia Jisas

(*Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Ma'e ta'i sae na awa na'i Kansol na atana 'ia Josep. 'Iia 'e saeni 'Arimatea, 'e 'omaa na'i Jiudea. 'Ia Josep 'e sae goro ma odo-odo, me 'iia 'a totoriai 'oha na 'ia God 'ai boi na'i marewana 'anai marungiraaui inoni. Mia Josep 'a ai'a 'adoma'i aratara beiraaui Kansol 'inia mareho narau haua tanaa Jisas. ⁵²'Iia 'a ada beia Paelat ma ha'angoniai abena Jisas. ⁵³'A rahia dio abena Jisas, ma ho'ua 'inia bwana mamaahui. 'A aoraa na'i wabwa nara 'eria na'i abenai kae hau. Ma na'i wabwasi, 'a ai'a ta sae mau narai toringia iei. ⁵⁴Ni dangisi 'e rimanai dangi. Naasi dangi na 'iraaui Jiu ra ha'aagau 'anai dangi ni mamaro adaaui, 'inia 'aigui taraawa'a na'i su'urahi.

⁵⁵Miraaui urao narau ta'i boi beia Jisas baaniai Galili, rau suria Josep. Rau 'omesiai wabwasi, marau 'omesiai nuga ra haa 'anai abena Jisas na'iei. ⁵⁶Maraugu aho'i 'ari 'omaa 'anai ha'aagau'i tara'i rumu si'ini goro 'anai roga'i na'i abena Jisas. Ma na'i dangi ni mamaro rau mamaro 'anai suriai taha na Ha'atora na 'unua.

Jisas 'A Suruta'e Baaniai Mae

(*Matiu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

24 ¹Na'i wa'aria i dangi sade, 'iraaui mwani urao 'ani rau ho'orai 'ari wabwa bei'i rumu si'ini goro narau bwane ha'aagauhi'i. ²Na'i 'oha narau ataha wou, rau 'omesia donu hau nara ha'abwarasia 'inia maanai wabwa ra bwane burusia beira'i. ³Na'i 'oha naraugu siri wou, maraugu ai'a 'omesia'ai abena Araha Jisas. ⁴Ma na'i 'oha narau wai'ado'ado mau suriai marehosi, raugu 'asu'a ma'e rua enjel nararu siri suri'i to'oni mamaahui wadowado raru ura na'i bobodaau. ⁵Na'i 'ohasi, rau maaa'u di'u marau topira'i ruru marau mwaoro dio aurui ano. Mana enjel raru o'ani, "A 'ua namou sibania 'inia na'i dora ni mae, 'ia mo'o na tahi'a aho'i? ⁶'Iia 'a ai'a awa 'ini. 'Iia 'a suruta'e aho'i baaniai mae. Moi 'adoma'inia aho'i taha na maania tana'amou na'i 'oha na awa bei'amou na'i Galili. 'A 'unua do ⁷na Gare'i Inoni rai watea tanaraui inoni ora-ora'a 'anai rabu ahita'inia na'i dadaahoro, ma na'i orunai dangi murinai mae na haa, 'ai suruta'e aho'i baaniai mae."

⁸Na'i 'ohasi, na urao 'isi raugu 'adoma'ini'i aho'i ha'atee 'isi. ⁹Rau aho'i 'ari baaniai wabwa, ma rau maani'i mwane mareho 'isi tanaraui ta'i tangahuru mana ta'i Ha'ataari, mei tanaraui ro'u i haru nei. ¹⁰Mana atadaa'i urao narau 'ari heitaroha'i tanaraui Ha'ataari, 'ia Meri ni Magdala, 'ia Joana, mia Meri inana Jems, ma tara'i urao ro'u. ¹¹Na'i 'oha na 'iraaui Ha'ataari rau rongo, rau ai'a hinihiniraaui 'inia rau 'adoma'inia dora'i mamaani to'obweubweu'a moi. ¹²Mia Pita 'a suruta'e ma 'eba 'ari wabwa.

Na'i 'oha na mwaoro 'anai wana siri, 'a 'omesia doni bwana moi nara ho'ua 'iniaia abena Jisas naragu awa. 'Oha na 'omesia o'asi, 'a aho'i 'ari 'omaa ma wai'ado'ado suriai mareho na to'osi.

**'Ia Jisas 'A Ha'ata'i Tanararuai Wairarua
Nararu 'Ari 'Anai 'Omaai Emeas**

(Mak 16:12-13)

¹³Mau na'i dangisi 'e rua rongoiusuri ana Jisas nararu auru 'anai 'omaai Emeas, mana ha'atau na hauai 'omaasi baaniai Jerusalem 'a ga'i 'onaai ta'i tangahuru mana ta'i kilomita. ¹⁴Oha nararu auru wou, raru maani'i hahano i mareho nara to'o 'isi. ¹⁵Na'i 'oha nararu ma-mamaani mau, 'ia Jisas 'a 'ariwou gaarangirarua ma hano beirarua. ¹⁶Ma'ata 'ia God 'a ha'abwaraa tanararua 'anai 'ome 'iraraa Jisas.

¹⁷Mia songa'inirarua o'ani, "E taha namuru maania mai suriai tarasi?" Miraru ura sua ha'i 'ome ahutotou'a.

¹⁸Ma'e ta'i 'inirarua na atana 'ia Kleopas na o'ani, "Gasi i'oe moi naasi ta'i sae na boi na'i Jerusalem na'o ai'a 'irara'i kae mareho nara to'o suri'i dangi nara hako'a 'ani."

¹⁹Mia Jisas 'a o'ani, "Mareho he'ua?"

Miraru aramia o'ani, "Here nara haua 'ana Jisas ni Nasaret! 'Iia 'e Rarabea, mana ha'atee ana'i mana mwane mareho na hau'i ra mena di'u na'i maadaaui inoni ma na'i maana God. ²⁰Me 'iraau'i Na'ohadaa'i Piriisi miraaui saemaua agaa'i rau daua marau haua tanaai Gaumani 'anai Rom dorai hiiria 'anai ha'amaesia. Ma rau rabu ahita'inia na'i dadaahoro. ²¹I'ameu meu 'adoma'inia do 'ia naasi Ha'atahi na ga'i boi 'anai ha'atahiraaui Israel baaniraaui maeronga. Mana nata mareho ro'u na ai'a goro, naani'a i orunai dangi murinai to'o na hauai marehosi. ²²Mameu ta'i kaeni heimwaota'i 'iniaia mareho narau maania i urao narau awa na'i ruruha ameeu. Nade'eni wa'aria rau 'ari wabwa nara nugaa iei a Jisas. ²³Ma na'i 'oha narau ataha wou na'i wabwasi, rau sadoia do ni abena Jisas 'a bwane ai'aa baaniai dora nara nugaa iei. Marau 'unua dora'i enjel narau re'i'i, nara 'unua tanaraau do'ia Jisas 'a tahi aho'i! ²⁴Ariwou ma tara'i abe ro'u na'i ruruha ameeu, rau 'ari ro'u na'i muri marau 'omesia do ni abena Jisas 'a bwane ai'aa 'onaai 'unua nara haa i urao 'isi."

²⁵Mia Jisas 'agu o'ani 'inirarua, "Muru bweu, ma muru ai'a raurau 'anai hinihini'i taha na 'iraau'i rarabea ra 'unu'i! ²⁶A 'ua? Muru ai'a aidangisia do na Ha'atahi 'ai mamaa'a ga'u, maigui heimarungi ara'ai aro beiai mena na raha?" ²⁷Mia Jisas 'a hadanga'i ha'agorohi'i tanararuai taha nara usu'i 'abaia na'i Usu-usu Maea. 'A taraawa'a bei'i buka na usu'ia Moses tari bei'i buka adaa'i Rarabea.

²⁸Na'i 'oha narau 'ariwou ada na'i 'omaa na 'iraruai rua mwanesi raru hano 'ana, 'ia Jisas 'a 'ome 'onaa do'ai hano daara'i. ²⁹Miraru bong'inia wetewete, raru o'ani 'inia, "Ei, 'a su'urahi'a, gai mauru ga'u moi." Miagu surirarua 'anai mauru beirarua. ³⁰Na'i 'oha narau ha'aagau 'anai ngau,

'ia Jisas 'a rahiai breidi, ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. 'A uubia ma ha'atora'inia tanararua. ³¹Na'i 'ohasi 'ia God 'agu ha'awatea dorarui aidangisia do 'ia Jisas ma rarugu 'ome 'iraraa'a. Mia Jisas 'a hasi ai'aa baanirarua moi na'i 'ohasi.

³²Naasi mararu o'asi 'inirarua hairiu, "Na'i 'oha na 'unu tahanga'ini'i tanagaraai mareho nara usua na'i Usu-usu Maea 'oha gau boi suri tara ani, 'a 'onaai 'eu na noro suri'i tahingagara'i." ³³Raru suruta'e mau 'ohasi, mararu aho'i 'ari Jerusalem. Raru 'ariwou mararu sadoiraaui ta'i tangahuru mana waira ta'i rongoiusuri ana Jisas beiraaui ro'u tara'i nei nara goni wou beiraaui. ³⁴Miraaui o'ani 'inirarua, "Ha'amomori! 'Ia Araha 'a suruta'e aho'i baaniai mae ma ha'ata'i tanaa Pita." ³⁵Mirarua maania ro'u tanaraaui taha na to'o na'i tara 'oha nararu hano 'ana'i Emeas, mararu maania ro'u tanaraaui 'oha nararugu 'ome 'iraraa do'ia Jisas 'oha na uubia tanararua i breidi.

**Jisas 'A Ha'ata'i
Tanaraaui Rongoiusuri Ana'i**

(Matu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23; Buka Tatau'aro 1:6-8)

³⁶Raugu 'asu'a 'oha nararu ma-mamaani mau, mia Jisas 'a ura beiraaui na'i 'ubutadaau ma o'ani 'iniraaui, "Na gorohana God 'ai awa bei'amou." ³⁷Na'i 'ohasi rau kaeni 'asu'a marau maaa'u, suria rau 'adoma'inia do'e ano'a. ³⁸Mia o'ani 'iniraaui, "A 'ua mou maaa'u mana 'adoma'imoo'i ra heiruarua'a? ³⁹Inau moina, moisu 'omesiai rimagu'i mana uwagu'i. Moi hatariaui, mamoi 'iraraa do 'inau ha'a-momori, 'inia na ano'a ra ai'a to'o abe mana surisuri 'onaai'auni." ⁴⁰Maagu ha'ata'ini'i tanaraaui rimana'i mana uwana'i.

⁴¹Miraaui kae wa'ewa'e di'u, ma'ata beia mau i 'adoma'i heiruarua'a. 'Ia Jisas 'a 'iraraa o'asi, magu o'ani, "E mahoingau matota na bei'amou?"

⁴²Marau o'ani, "Io." Marau taranga'inia tanaai dorai ii'a matota. ⁴³Mia Jisas 'a rahia ma ngaa na'i maadaau hako.

⁴⁴Ma o'ani 'iniraaui, "Ni mareho na to'o tanaausi, 'au bwane 'unua mau na'i 'oha nau awa bei'amou doni mwane mareho nara usu'i 'iniau suri'i buka ana'ia Moses, mei suri'i buka adaa'i rarabea, ma na'i buka ni Psalm, rai to'o hako ma'ata." ⁴⁵Miagu tahangi'i 'adoma'idaa'i dorai aidangisi'i goro i usu-usu na'i Usu-usu Maea. ⁴⁶A o'ani, "Naani mareho na Usu-usu Maea 'a 'unua 'iniau. Ni Ha'atahi 'ai rongomaata'i maai mae. Ma 'e rua dangi nai hako mana'i oruna 'ai suruta'e aho'i baaniai mae. ⁴⁷Ma na'i atagu, rai taroha'inia do'ia God 'ai 'adoma'i nugasi'i 'inodaa'i nei narau rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i. Rai taraawa'a heitaroha'i na'i Jerusalem marai 'adarara 'ari suri'i 'ado marau na'i marewana hako. ⁴⁸'I'amou namoi hura'a taroha'ini'i mareho 'isi tanaraaui inoni suria 'i'amou namou re'i'i.

⁴⁹"Inau waigui ha'ataaria mai tana'amoui nei na 'ia Amagu 'a duruduru 'inia do'ai ha'ataaria tana'amou. Naasi moi awa hatara'i 'ini na'i Jerusalem, tari 'oha na Hi'ona Maea 'ai diomai hungamooi mamoi honu 'inia mena na boi baaniai aro."

'Ia Jisas 'A Ara'ai Aro

(Mak 16:19-20; Buka Tatau'aro 1:9-11)

50'Ia Jisas 'a wairaa hura'a baaniai Jerusalem marau 'ari Betani. Mia Jisas 'a taranga'ini'i ara'ai rimana'i ma ha'agorohiraau. 51'Na'i 'oha na ha'agorohiraau mau, 'ia God 'a waia baaniraau ara'ai aro. 52'Na'i 'ohasi, rau taraawa'ai ha'arahesia. Marau aho'i 'ari Jerusalem beiai wa'ewa'e na raha di'u. 53'Ado dangi rau siri awa na'i Ruma Maea 'anai ha'a-aneanea God.